

YLEISHYÖDYLLISEN YHDISTYKSEN VEROTUS

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinto
Opinnäytetyö
Syksy 2007
Paula Pylkkänen

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

PAULA PYLKKÄNEN: Yleishyödyllisen yhdistyksen verotus

Taloushallinnon opinnäytetyö, 89 sivua, 6 liitesivua

Syksy 2007

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee yleishyödyllisten yhdistysten verotusta.

Teoriaosassa selvitetään, millaisista tuloista yleishyödylliset yhdistykset ovat verovelvollisia. Työssä tarkastellaan myös, miten arvonalisäverovelvollisuus liittyy yhdistystoimintaan. Yleishyödylliset yhdistykset saattavat joutua toiminnassaan tekemisiin myös kiinteistöveron ja arpajaisveron kanssa. Yhdistysten työnantajana toimimiseen liittyy erityispiirteitä, joita tarkastellaan ennakonperinnän yhteydessä. Yleishyödyllisen yhdistyksen kirjanpitoa ja tilinpäätöstä käsitellään yleisesti sekä myös niiden yhteyttä verotukseen tarkastellaan.

Yleishyödyllisyys käsitteenä on verotuksen eräs kriteeri. Tähän käsitteeseen ja sen tulkintaan perustuu yhdistyksen erilainen verotuskohtelu voittoa tuottavaan yritykseen verrattuna. Yleishyödyllisyyden tulkintaan voidaan hakea apua lainsäädännöstä ja oikeuskäytännöstä. Verovalmistelussa yhdistyksen yleishyödyllisyyttä tutkitaan myös tarkastelemalla sen tosiasiallista toimintaa ja sääntöjen tarkoituksenkäytäntöä.

Opinnäytetyön empiiristä osuutta varten satunnaisesti valituille Päijät-Hämeessä toimiville yhdistyksille tehtiin kysely, jossa kartoitettiin yhdistysten liiketoimintaa, verotoimiston suhtautumista yhdistykseen, verotusohjeen mahdollisia vaikutuksia ja yksittäisiä kokemuksia yhteistyöstä verotoimiston kanssa. Toisenlaista näkökulmaa työn empiiriseen osaan etsittiin haastattelemalla Päijät-Hämeen verotoimiston virkailijaa.

Yleishyödyllisen yhdistyksen verotus on sidoksissa lainsäädäntöön ja oikeuskäytäntöön. Verohallitus on ohjeistanut yhdistysten verotusta varsinkin vuoden 2007 aikana. Verolait eivät ole muuttuneet, mutta tästä huolimatta yhdistyskentässä ollaan huolestuneita. Vaihtelevin tekijä yleishyödyllisen yhdistyksen verotuksessa on toiminnan muuttumisen ohella tapauskohtainen harkinta verotoimistoissa. Tämän tulkinnan pelätään tiukentuvan, ja yhä useamman pienenkin yhdistyksen uskotaan joutuvan varainhankinnastaan verovelvolliseksi. Kirjanpitojärjestelmälle ja toimintakertomuksen laatimiselle tulee olemaan uudenlaisia vaatimuksia. Yli 8 500 euron tulot tulee veroilmoituksessa vuodelta 2007 eritellä ja toimintakertomuksen perusteella arvioidaan yleishyödyllisen toiminnan laajuutta.

Avainsanat: verotus, yleishyödyllinen yhdistys, yleishyödyllisyys

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Business Studies

PAULA PYLKKÄNEN: Taxation of a non-profit organization

Bachelor's Thesis of Business Administration, 89 pages, 6 appendices

Autumn 2007

ABSTRACT

This thesis deals with the taxation of non-profit organizations.

The aim of the theoretical part is to clarify those circumstances under which non-profit organizations are exempted or are not exempted from income tax. Also value added tax plays a significant role in this field. Besides income tax, there are other taxes, such as real estate tax and lottery tax, which a non-profit organization may face. As an employer, non-profit organizations have special regulations besides the general rules. Bookkeeping and financial statements are forming the basis for taxation.

Acting for the public good is one of the elements of taxation. This common benefit is the criterion, why non-profit organizations are treated differently in comparison to profitable companies. The law and legal practice give support in interpreting common benefit, but also the real actions and aims of non-profit organizations will be taken under consideration in tax offices.

The empirical part of this research consists of a questionnaire survey, carried out among randomly selected non-profit organizations in Päijät-Häme region. The organizations were asked about their business, the attitude of the tax office to non-profit organizations, the possible influence of the new directions for taxation of non-profit organizations and funds and individual experiences of the co-operation with the tax office. To get a different view, a taxation official at Päijät-Häme tax office was interviewed.

The taxation of non-profit organizations is strictly bound by the law and legal practise. The laws have not been modified, but the organizations are still concerned with their interpretation becoming tighter. The most variable element is the case-by-case consideration at tax-offices and this is feared to lead to the taxation of minor organizations, too. The method of book keeping and the presentation of annual report are facing new challenges, because the annual report will be an important document when judging the actions for common benefit.

Key words: taxation, non-profit organization, common benefit

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Taustaa	1
1.2	Tutkimuksen tavoite ja rajaus	3
1.3	Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät	4
1.4	Tutkimuksen rakenne	6
2	YHDISTYSTOIMINTA	7
2.1	Yhdistystoiminta Suomessa	7
2.2	Aatteellisuus ja yleishyödyllisyys	12
2.3	Yleishyödyllisen yhdistyksen elinkeinotoiminta	16
2.4	Yleishyödyllisyyden ja liiketoiminnan suhde	17
2.5	Yhdistyksen rekisteröinti ja Y-tunnus	17
3	YLEISHYÖDYLLISEN YHDISTYKSEN VEROTUS	20
3.1	Tuloverotus	20
3.1.1	Verovelvollisuus	20
3.1.2	Elinkeinotulo ja yhdistyksen eri varojenkeräystavat	22
3.1.3	Ilmoittamisvelvollisuus	30
3.1.4	Verohuojennus	32
3.2	Arvonlisäverotus	33
3.2.1	Verovelvollisuus	33
3.2.2	Arvonlisäveron maksaminen	36
3.2.3	Hakeutuminen vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi	36
3.2.4	Vähäinen liiketoiminta	38
3.2.5	Poikkeuksia myynnin arvonlisäverollisuudesta	39
3.2.6	Kiinteistöhallinta- ja tarjoilupalvelujen oma käyttö	39
3.3	Arpajaisverotus	41
3.3.1	Arpajaisten määritelmä	41
3.3.2	Verovelvollisuus	42
3.4	Kiinteistöverotus	43
3.4.1	Kiinteistö käsitteenä	43
3.4.2	Kiinteistöverovelvollisuus	43
3.4.3	Kiinteistöveron määrä	44

3.5	Ennakkotieto	45
3.6	Ennakonperintä	45
3.6.1	Ennakonpidätys	45
3.6.2	Verottomat korvaukset	46
3.6.3	Ennakkoperintärekisteri	47
3.6.4	Sosiaaliturvamaksu	47
3.6.5	Vuosi-ilmoitukset	48
4	KIRJANPITO, TILINPÄÄTÖS JA NIIDEN YHTEYS VEROTUKSEEN	49
4.1	Kirjanpitovelvollisuus ja kirjanpito	49
4.1.1	Kirjaukset ja tositteet	51
4.1.2	Kirjanpitorikoksista	52
4.2	Tilinpäätös ja toimintakertomus	53
4.2.1	Tulon ja menon jaksottaminen tilinpäätöksessä	53
4.2.2	Poistot	54
4.2.3	Vapaaehtoiset ja pakolliset varaukset	54
4.2.4	Varainhankinta tuloslaskelmassa	56
4.2.5	Kiinteistön tuotot ja kulut tuloslaskelmassa	57
4.2.6	Tase	58
4.2.7	Tilintarkastus	58
4.2.8	Toimintakertomus	59
4.3	Kirjanpidon ja verotuksen sidonnaisuus	60
5	YHDISTYSTEN VEROTUS PÄIJÄT-HÄMEESSÄ	62
5.1	Kysely yhdistyksille	62
5.2	Yhdistysten verovalmistelu verotoimistossa	68
5.3	Kiinteistövero Päijät-Hämeessä	70
5.4	Johtopäätökset	72
6	YHTEENVETO	78
	LÄHTEET	84
	LIITTEET	90

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Yhteiskunnalliset muutokset ovat johtaneet siihen, että yleishyödyllisistä yhteisöistä on muodostunut merkittäviä toimijoita paitsi perinteisillä harrastus- ja kulttuurialoilla myös sosiaali- ja terveydenhoitoalalla. Tämä toimintaympäristön muutos ja sen asettamat vaatimukset ovat olleet vaikuttamassa myös yleishyödyllisten yhdistysten toimintaan jopa niin, että tarvittavia varoja kerätään tavoin, jotka lähestyvät liiketoimintaa. Useat sosiaali- ja terveysalan yhdistykset kilpailevat samoilla markkinoilla yksityisten yritysten ja kuntien kanssa tarjoten esimerkiksi kotipalveluja tai sosiaalisia asumispalveluja. Kunnalliselämässä näyttää nykyinen suuntaus olevan näiden palvelujen yksityistämiseen. Palvelujen tarve väestön vanhetessa tulee kasvamaan. Yleishyödylliset yhdistykset muodostavat siivun ns. kolmannesta sektorista tarjoten toimintaa ja palveluja, joista perinteisesti kunnat ja valtio ovat olleet vastuussa. Kolmatta sektoria sanotaan myös verovapaaksi sektoriksi, koska toimijoille on usein myönnetty erilaisia verovapauksia. (ks. Lönnberg 1999, 78–92; Juanto 1999, 266.)

Yleishyödyllisten yhdistysten toimintamuotojen muutokset ja kehitys ovat johtaneet myös siihen, että verottaja on kiinnittänyt toiminnan tuottoihin huomionsa. Tästä näkyvimmin kertoo Lasten Päivän säätiön omistaman Linnanmäki-huvipuiston kiista verohallinnon kanssa. Viimeisimmän tiedon mukaan syyskuun alkupuolelta Verohallitus on valittamassa asiasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen saadakseen Linnanmäen verovelvolliseksi tuloistaan.

Veroviranomaisten tulkinnat ovat koskettaneet myös pienempiä yhdistyksiä jopa niin, että niistä on tehty eduskunnassa kirjallisia kyselyjä. Esimerkkinä tästä voidaan mainita Esa Lahtelan 17.12.2002 tekemä kirjallinen kysymys Vuokon Eteläisen kyläseura ry:n kesäteatteritoiminnan verottamisesta. Hän peräsi hallitukselta

toimenpiteitä mm. verotusoheistuksen ja verolakien muuttamiseksi niin, ettei tällaisten kyläseurojen ja -yhdistysten toiminta vaarantuisi verotuksen takia, kun kertyvät varat kuitenkin käytetään yleishyödylliseen toimintaan. Ministeri Suvi-Anne Siimes on vastannut kysymykseen todeten muun muassa, että verottomuus on yleishyödyllisille yhteisöille merkittävä kilpailuetu. Edelleen hän totesi, että varainhankinnan luonnetta joudutaan verotuksessa arvioimaan neutraalisuusnäkökohdasta ja että yksittäistapauksissa rajanveto on vaikeaa. Hän myönsi vastineessaan, että yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksessa esiintyy melko usein tulkintaongelmia ja siksi on pohdittu myös tarvetta muuttaa lainsäädäntöä. Verotuskäytäntöä on hänen mukaansa syytä seurata ja ohjeistuksin varmistaa, että ylilyöntejä ei verottajan taholta tule, mutta lainmuutoksiin hän ei vastauksensa mukaan tuolloin nähnyt tarvetta, sillä peruslinjaukset olivat kunnossa.

Merikukka Forsius on 24.5.2007 myös tehnyt kirjallisen kysymyksen yleishyödyllisten yhteisöjen verotusta koskien. Hänen kysymyksensä valtiovarainministerin vastattavaksi kuului: ”Mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy turvatakseen yleishyödyllisten säätiöiden ja yhdistysten veroedut ja varmistaakseen, että näitä säätiöitä ja yhdistyksiä kohdellaan johdonmukaisesti, että ne voisivat suunnitella toimintaansa pitkällä aikavälillä?” Ministeri Katainen vastasi kysymykseen 14.6.2007 todeten, että koska Verohallitus on julkaisut verotusohjeen yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille 30.4.2007, muihin välittömiin toimenpiteisiin ryhtymistä ei pidetä tarpeellisena.

Yhteiskunnassa käytävä keskustelu yhdistysten verotuksesta ja yleishyödyllisyydestä yleensäkin voidaan nähdä kehittävänä asiana. Viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen yhteistyön tiivistyminen on edistynyt huomattavasti. Osoituksena tästä on uutinen, jonka mukaan valtioneuvosto on 4.10.2007 asettanut kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tavoitteena on järjestöjen ja viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen. Samassa yhteydessä julkistettiin tieto siitä, että verohallinto on keskittämässä yleishyödyllisten yhteisöjen verotusta yhteen toimipisteeseen. Keskittämisen tarkoituksena on parantaa verohallinnon asiantuntemusta ja verotuksen yhdenmukaisuutta (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, YTR 2007.)

Vaikka Suomea sanotaankin yhdistysten luvatuksi maaksi, myös muissa maissa toimii erilaisia hyväntekeväisyysjärjestöjä, sosiaalisia ja poliittisia yhdistyksiä sekä liikuntaseuroja, jotka perustuvat kansalaisten omaan aktiivisuuteen. Tällaisten ei-voittoa tuottavien organisaatioiden yhteiskunnallinen merkitys on esimerkiksi USA:ssa jo 1990-luvun alussa tunnustettu hyvin suureksi. Keskustelun painopiste vaikuttaa kuitenkin olevan muualla enemmänkin yhteiskuntapolitiikassa kuin verotuksessa. Mielenkiintoisen vertailukohdan muodostaa naapurimaamme Ruotsi, siksi tässä tutkimuksessa on nostettu esiin muutamia eroavaisuuksia, vaikka käytäntö on suhteellisen yhdenmukaista molemmissa maissa.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja rajaus

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella yleishyödyllisen yhdistyksen verovapaan varainhankinnan ja elinkeinotoiminnan välistä rajanvetoa sekä kirjanpidon, tilinpäätöksen ja verotuksen yhteyttä.

Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät taloudelliset yhdistykset sekä lailla erityistä tarkoitusta varten perustetut yhdistykset. Varainhankinnan verotuskysymyksiä tarkastellaan tuloverolakien, arvonlisäverolain, kiinteistöverolain ja arpajaisverolain pohjalta. Ennakkoperintää tutkimuksessa on tarkasteltu niiltä osin kuin työnantajavelvoitteet poikkeavat yleisistä työnantajia koskevista ennakonpidätysvelvoitteesta ja verottomien korvausten maksamisohjeista. Varainsiirtovero sekä perintö- ja lahjaverotus on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Näitä asioita ei ole katsottu tarpeelliseksi käsitellä tässä tutkimuksessa, koska yleishyödyllinen yhteisö on varainsiirtoverovelvollinen kiinteistön ja arvopaperin luovutuksesta varainsiirtoverolain mukaisesti ja yleishyödyllinen yhteisö on verovapaa perintö- ja lahjaverotuksessa. Yleishyödyllisen yhdistyksen kirjanpitoa ja tilinpäätöstä käsitellään yleisluontoisesti puuttumatta niiden tekniseen suorittamiseen. Liikekaavan mukaista tuloslaskelmaa työssä käsitellään tarkemmin, koska yleishyödyllinen yhdistys on verovelvollinen vain liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta varainhankinnasta.

1.3 Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät

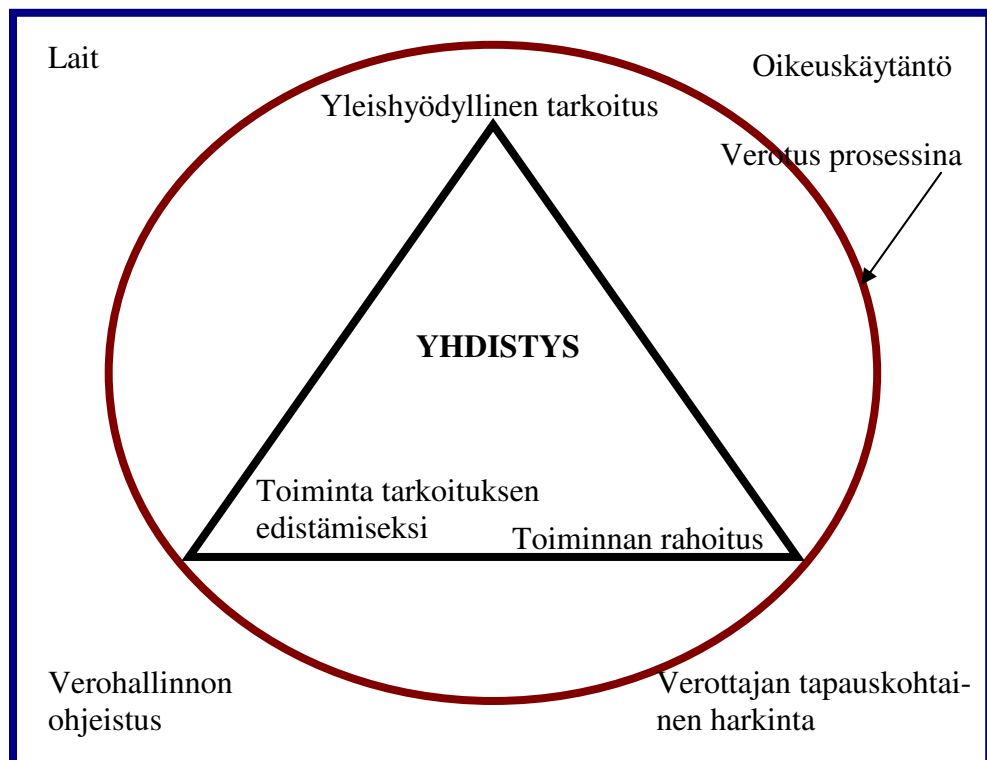
Tutkimusongelma on pienen yleishyödyllisen yhdistyksen verotus. Ongelmaa tarkastellaan yhdistysten näkökulmasta. Lähtökohtana ongelman tutkimiselle ovat seuraavat kysymykset:

- Mitä on yleishyödyllisyys?
- Mikä on verotettavan elinkeinotulon ja verottoman varainhankinnan ero?
- Miten yhdistyksen kirjanpidosta muodostuu yhteys yhdistyksen verotettavaan tuloon?
- Miten päijäthämäläiset yhdistykset kokevat verotuksen tällä hetkellä?

Tutkimus on kvalitatiivista tutkimusta, jolle on tyypillistä tiedon kokonaisvaltaisen hankinta ja aineiston kokoaminen todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti, teorioita ja hypoteeseja ei testata. Aineiston hankinnassa käytetään muun muassa haastatteluja ja kyselyjä, joiden kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma muotoutuu olosuhteiden mukaan. Tämän tutkimuksen pääpaino on verottajan ja yhdistyksen toiminnan ymmärtäminen ja tulkinta, joten näin lähestytään hermeneuttista tutkimusta. (Hirsjärvi & Remes 2006, 155, 157.)

Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen muodostaa jo olemassa oleva aineisto, kuten yhdistysten varainhankintaa ja verotusta käsittelevä kirjallisuus, lainsäädäntö, verohallinnon ohjeet sekä Kirjanpitolautakunnan lausunnot ja yleisohjeet. Verotusmenettelyä valotetaan tutkimuksessa myös korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) ja keskusverolautakunnan (KVL) ratkaisujen avulla. Lähteinä käytetään lisäksi lehtiartikkeleita ja internetistä löytyvää aineistoa sekä aikaisempia tutkimuksia.

Ongelmankentän voi hahmottaa alla olevan kuvion mukaiseksi. Ytimen muodostaa yhdistys, jolla on kolme ulottuvuutta: yhdistyksen yleishyödyllinen tarkoitus, toiminta tämän tarkoituksen toteuttamiseksi ja rahoituksen hankkiminen toiminnan toteuttamiseksi. Verotus prosessina pyörii näiden kolmion kärkien ympärillä. Raamit koko kentälle luovat lait, oikeuskäytäntö, verohallinnon ohjeistus ja viime kädessä paikallisessa verotoimistossa tapahtuva harkinta.

KUVIO 1. Ongelmakenttä

Empiiristä osuutta varten tehtiin Päijät-Hämeen alueella erityyppisille yhdistyksille verotusasioita koskeva kysely sähköpostin kautta ja vaihtoehtoisesti puhelinhaastatteluin. Tuloksia verrattiin valtakunnalliseen vastaavaan tutkimukseen, jonka Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry on vuonna 2005 tehnyt yhdessä Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n ja Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry:n kanssa. Tulokset kyseisestä tutkimuksesta julkaistiin 31.1.2006. Tutkimusta varten haasteltiin myös Päijät-Hämeen verotoimiston virkailijaa verottajan toimintatapojen selvittämiseksi.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen toisessa luvussa käsitellään yhdistystoimintaa yleisesti sekä luodaan katsaus yhdistystoiminnan historiaan. Käsitteitä yleishyödyllisyys ja elinkeinotulo avataan luvussa tarkemmin, koska niiden ymmärtäminen luo perustan verotuksen ymmärtämiselle. Yhdistyksen rekisteröinnillä on merkityksensä oikeuskelpoisuuden kannalta, joten asiaa tarkastellaan jonkin verran. Perustamisprosessiin ei puututa eikä yhdistyslain sisältöä käsitellä, koska lähtökohtana on käsitellä jo olemassa olevan yhdistyksen verotusta.

Kolmannessa luvussa käsitellään yleishyödyllisen yhdistyksen tuloverotusta sekä arvonlisäverotusta. Esille on otettu myös kiinteistövero, arpajaisvero ja ennakonpidätys. Yhdistyksiä koskeva lainsäädäntö on iäkstä, ja oikeuskäytännöllä on siksi suuri merkitys ratkaistaessa yhdistyksiä koskevia verotusmenettelyjä. Tämän vuoksi on otettu oikeustapauksia selventämään käytäntöä. On huomattava, että oikeuskäytäntö vanhentuu, eivätkä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut tänä päivänä välttämättä olisi samat kuin niiden tekohetkenä. Myös verohallinnon ohjeet saattavat muuttaa tulkintoja, joten KHO:n ratkaisuista ei voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Viime vuosien ratkaisut koskevat lähes pelkästään arvonlisäveroa, ja Linnanmäki muodostaneekin mielenkiintoisen ennakkotapauksen tuloverotuksen puolella.

Neljännessä luvussa käsitellään yhdistyksen kirjanpitovelvollisuutta ja kirjanpitoa sekä niiden yhteyttä verotukseen. Kun lähtökohtana on verotus, on tarkemmin käsitelty sellaisia seikkoja, joilla on merkitystä verotettavan tulon muodostumiselle. Yhdistyksissä laaditaan hyvin usein tosiasiallisesti vuosikertomus toimintakertomuksen nimellä. Tämän vuoksi tarkastellaan näiden käsitteiden eroavaisuutta ja yhdistyksen velvollisuutta laatia toimintakertomus.

Viides luku käsittää tutkimuksen empiirisen osuuden. Aineisto on koottu Päijät-Hämeen alueella toimiville yhdistyksille verotusta koskevaan kyselyyn saaduista vastauksista. Vastauksia vertaillaan koko maan käsittäneen tutkimuksen tuloksiin. Kyseisen tutkimuksen on tehnyt Sosiaali- ja Terveysturvan keskusliitto ry yhdessä

Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n ja Sivistysliitto Kansalaisforum SKAF ry:n kanssa vuonna 2005. Koska kiinteistöveron määräytyminen yleishyödyllisille yhteisöille on riippuvainen kunnista, on viidennessä luvussa vertailtu Päijät-Hämeen kuntien yleishyödyllisten yhdistysten kiinteistöveroprosentteja kaikkien Suomen kuntien vastaaviin prosentteihin.

2 YHDISTYSTOIMINTA

Tutkimuksen tässä luvussa tarkastellaan yhdistystoiminnan historiaa ja tapoja luokitella yhdistyksiä eri kategorioihin sekä yleishyödyllisyyttä ja elinkeinotuloa käsitteinä. Yleishyödyllisyyttä ja elinkeinotoimintaa tarkastellaan eri näkökulmista toisessa, kolmannessa ja neljännessä alaluvussa, koska ne käsitteinä ovat merkittäviä määriteltäessä yhdistyksen veronalaista toimintaa. Käsitteiden selkeyttäminen on tarpeellista myös, jotta verolakien sisältö tulisi paremmin ymmärretyksi yhdistysten kannalta katsottuna. Esimerkkeiksi on otettu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja yleishyödyllisyydestä sekä yhdistyksen elinkeinotulosta. Yhdistyksen rekisteröinnin tai rekisteröitymättömyyden merkitystä ja oikeusvaikutuksia tarkastellaan luvun viidennessä alaluvussa. Y-tunnuksen tarpeellisuutta yleishyödylliselle yhdistykselle sekä Y-tunnuksen hankkimista käsitellään samoin viidennessä alaluvussa pääpiirteittäin.

2.1 Yhdistystoiminta Suomessa

Suomea pidetään yhdistysten luvattuna maana ja yhdistysrekisteriin onkin merkitty noin 125 000 yhdistystä (PRH 28.8.2007). Koska rekisteröimättömien yhdistysten määrää ei tiedetä, on kokonaismäärän arvioiminen vaikeaa, ellei aivan mahdotonta. Moni suomalainen on jäsenenä useammassa kuin yhdessä yhdistyksessä. Yhdistymisvapaus Suomessa perustuu perustuslain 2 luvun 13.2 § ja 13.3 §. Yhdistymisvapaus on positiivista vapautta, sillä jokaisella on oikeus perustaa yhdistys yhdistyslain säännösten mukaisesti sekä kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. (Halila & Tarasti 2006, 43.)

Ensimmäiset, nykyisten aatteellisten yhdistysten edeltäjät, klubit ja seurat perustettiin maassamme jo 1700-luvun lopulla. Niiden tarkoitus oli ylevä, mutta ne tarjosivat kuitenkin lähinnä ajanvietettä jäsenilleen. Monet raittius-, vapaapalokunta-, nais-, nuoriso- ja urheilujärjestöt syntyivät 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Yhdistyslainsäädäntöä ei ollut olemassa, joten suhtautuminen yhdistysten toimintaan vaihteli sallivasta rajoittavaan kulloisenkin toimivan hallituksen mukaan. Salaiset yhdistykset olivat kuitenkin kiellettyjä. Vuonna 1849, Suomen ollessa jo Venäjän vallan alaisena, voimaan tuli lupajärjestelmä, jolloin yhdistyksiä sai perustaa vain hallituksen luvalla. Varsinkin ensimmäinen sortokausi 1899–1905 oli yhdistystoiminnan kehittymiselle vaikeaa aikaa, sillä joskus yhdistyksiä ei saanut perustaa lainkaan ja toimivia yhdistyksiä lakkautettiin. Vuonna 1906 vahvistettiin perustuslaki, joka turvasi Suomen kansalaisille yhdistymisvapauden ja oikeuden perustaa yhdistyksiä, jotka eivät olleet lain tai hyvän tavan vastaisia. Varsinainen yhdistyslaki säädettiin vuonna 1919 Suomen itsenäistymisen jälkeen. Lakiin tehtiin useita muutoksia 1920- ja 1930-luvuilla. Ennen nykyisen yhdistyslain voimaantuloa siihen tehtiin vain vähäisiä muutoksia. Nykyisen, vuonna 1990 voimaan tulleen yhdistyslain aikaansaaminen kesti 1950-luvun alusta aina vuoteen 1989, jolloin presidentti vahvisti 26. päivänä toukokuuta yhdistyslain 503/1989. Sen jälkeen lakiin on tehty muutoksia sen mukaan kuin muiden lakien muutokset ovat vaikuttaneet yhdistyslain sisältöön. Muutokset ovat olleet lähinnä teknisiä tai vaikutukseltaan vähäisiä. Yhdistyslaki on yleislaki ja koskee aatteellisia yhdistyksiä. (Halila & Tarasti 2006, 3–10, 22.)

Yhdistyksiä on kirjallisuudessa jaoteltu useammalla eri tavalla ja perusteella. Ensimmäkin yhdistykset voidaan jakaa aatteellisiin yhdistyksiin ja taloudellisiin yhdistyksiin, joiden toiminta on pääasiassa taloudellisen edun hankkiminen toimintaan osallistuville. Yhdistys voidaan perustaa myös lailla tai asetuksella, kuten uittoyhdistykset, tiekunnat, metsänhoitoyhdistykset, riistanhoitoyhdistykset, paliskunnat, ylioppilaskunnat, kauppakamarit, Suomen Asianajajaliitto sekä asumisoikeusyhdistykset.

Jako voidaan suorittaa aatteellisten ja taloudellisten yhdistysten lisäksi myös yksityisoikeudellisiin ja julkisoikeudellisiin yhdistyksiin. Näin saadaan aikaan nelijako yksityisoikeudellisiin aatteellisiin yhdistyksiin, julkisoikeudellisiin aatteellisiin yhdistyksiin, yksityisoikeudellisiin taloudellisiin yhdistyksiin ja julkisoikeudellisiin taloudellisiin yhdistyksiin. Sekatyyppejäkin yhdistyksiä voi olla olemassa. Esimerkkeinä tästä nelijaosta voidaan mainita kalastuskunnat, jotka ovat julkisoikeudellisia taloudellisia yhdistyksiä. Aatteellisia yhteisöjä ovat myös uskonnolliset yhdyskunnat, mutta niitä koskee uskonnonvapauslaki yhdistyslain sijasta. Kuitenkin joitakin uskonnollisia yhdistyksiäkin on merkitty yhdistysrekisteriin. (Halila & Tarasti 2006, 23–24.)

Yhdistyslaki (503/1989) jakaa yhdistykset rekisteröityihin ja rekisteröimättömiin yhdistyksiin, joista vain rekisteröidyt ovat oikeuskelpoisia. Rekisteröidyt yhdistykset voidaan ryhmitellä usealla eri tavalla yhteiskunnallisen tehtävän ja toimialan mukaan. Yhteiskunnallisen tehtävän mukaan yhdistysten toiminta voidaan jakaa neljään alueeseen:

- yhteiskunnan poliittiseen ja hallinnolliseen päätöksentekoon vaikuttaminen esim. puolueissa
- ryhmätujen ajaminen esimerkiksi ammattiyhdistyksissä
- palvelujen tuottaminen sosiaalialan yhdistyksissä
- vapaa-ajanviettomahdollisuuksien tarjoaminen kulttuuri-, liikunta-, nuoriso ja harrastustoiminnan yhdistyksissä

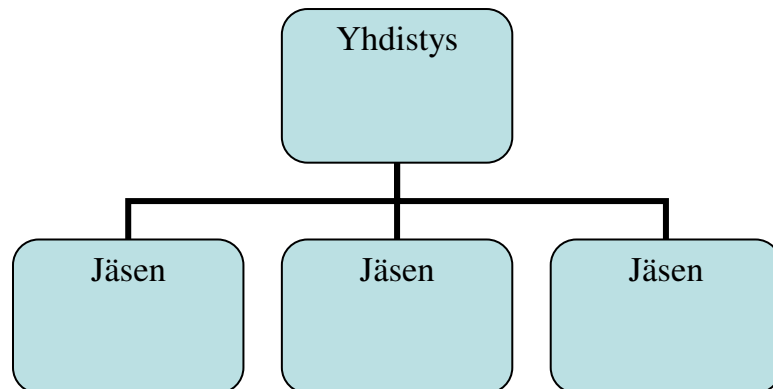
Toimialan mukaan yhdistyksiä voi ryhmitellä seuraavasti:

- puoluepoliittiset yhdistykset
- ammatti- ja elinkeinoyhdistykset
- sosiaaliala
- kulttuuriala
- liikunta-, nuoriso- ja harrastustoiminta
- uskonnolliset ja muut katsomukselliset yhdistykset
- maanpuolustus ja rauhantyö
- kansainväliset järjestöt ja ystävyysseurat
- muut yhdistykset

Oikeusministeriön työryhmämietinnössä Kansalaisvaikuttamisen toimintaedellytykset liitteessä 1 on esitetty FT Aaro Harjun tekstiin perustuen vielä yksityiskoh-
taisempi luokittelutapa. Vuonna 1996 tehdyssä John Hopkins-tutkimuksessa on
käytetty seuraavaa luokittelua (Oikeusministeriö 2006, 60):

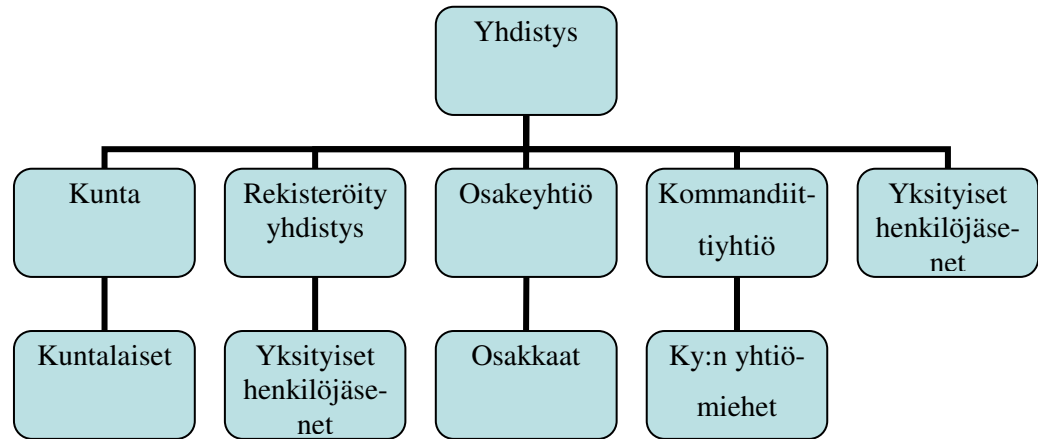
- kulttuuri- ja harrastusjärjestöt, 28 000 yhdistystä, 5 milj. jäsentä
- sosiaali- ja terveysjärjestöt, 13 000 yhdistystä, 1 milj. jäsentä
- ammatti- ja elinkeinoyhdistykset, 12 000 yhdistystä, 4,5 milj. jäsentä
- kansalaistoimintaan ja edunvalvontaan keskittyneet yhdistykset, 11 000
yhdistystä, 3 milj. jäsentä
- koulutus- ja tutkimusyhdistykset, 4 500 yhdistystä, 1 milj. jäsentä.

Järjestörakenteita yhdistyksissä saattaa olla erilaisia. Perustyyppin yhdistystä edus-
taa yhdistys, jossa jäsenet ovat yksityisiä henkilöitä.

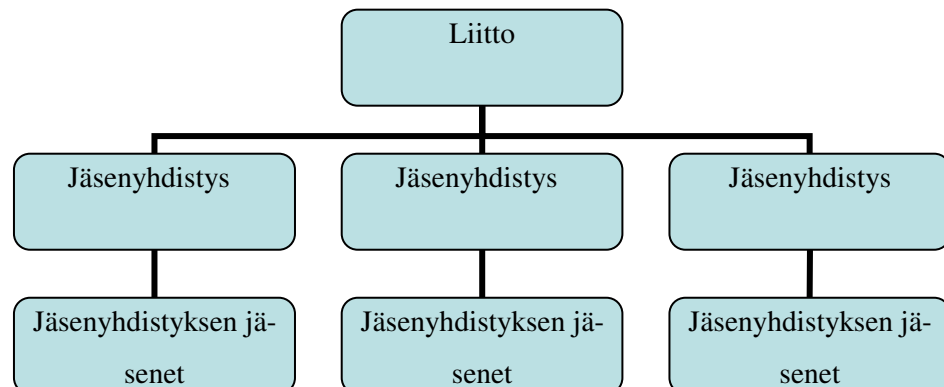
KUVIO 2. Yhdistys, jossa on jäseninä yksityisiä henkilöitä

Jäsenistö voi olla sekamuotoista, sillä yhdistyslaki sallii myös yhteisön tai säätiön jäsenyyden yhdistyksessä. Yhteisöjä ovat muun muassa osakeyhtiö, osuuskunnat sekä myös kunnat.

KUVIO 3. Yhdistys, jossa on sekamuotoinen jäsenistö

Perusyhdistys voi kuulua piiritason yhdistykseen, joka puolestaan kuuluu valtakunnalliseen yhdistykseen. Näin muodostuu useampiportaisia järjestökokonaisuuksia, joita usein kutsutaan liitoiksi. Esimerkiksi rekisteröidyn puolueen paikallisjärjestöt voivat kuulua itse puolueeseen, piirijärjestöön ja kunnallisjärjestöön tai puolueen valtakunnalliseen piirijärjestöön, vaikka yksityinen henkilö voi kuulua jäsenenä vain yhteen paikallisjärjestöön. (Halila & Tarasti 2006, 31, 39.)

KUVIO 4. Kolmiportainen liitto, jossa jäseninä on yhdistyksiä.

Ruotsissa ei edelleenkään ole yleishyödyllisiä yhdistyksiä koskevaa lainsäädäntöä. Ainoastaan taloudellisten yhdistysten toimintaa säätelemään on laadittu laki vuonna 1987. Samoin kuin Suomessa, Ruotsissakin urheiluseurojen rahoitustavat ovat lähestyneet liiketoimintaa ja uusia rahoitustapoja on kehitelty varsinkin 1970-luvun jälkeen. Tämä kehitys on aiheuttanut tulkintavaikeuksia oikeusistuimissa. Seurojen tulot ja urheilijoiden palkkiot ovat nousseet jääkiekon ja jalkapallon suosion myötä. Ruotsissa onkin asetettu komitea, Idrottsskattekommittén, käsittelemään urheiluseurojen verotusta. Tuloksena on ollut mietintö ”Nya skatteregler för idrotten (SOU 2006:23)”, joka on ottanut kantaa verotukseen sekä tehnyt uudistusehdotuksia lainsäädäntöön. (ks. Larsen 2006.)

2.2 Aatteellisuus ja yleishyödyllisyys

Aatteellisuus

Aatteellisuus tarkoittaa sitä, että yhdistyksen toiminta rakentuu tietyn toiminta-ajatuksen, ajatussuunnan tai idean ympärille. Aatteellisuus kirjataan yhdistyksen tarkoitusta koskevaan sääntöpykälään. Sen kirjoitusmuoto ratkaisee monesti, voidaanko yhdistystä pitää aatteellisena, kun säännöt tarkastetaan rekisteröinnin yhteydessä. Aatteellisia yhdistystyyppisiä ei ole yhdistyslaissa lueteltu eikä annettu niistä esimerkkejä.

Ruotsissa aatteellisuus määritellään käänteisesti niin, että yhdistyksen tarkoitus ei saa olla jäsenten taloudellisten etujen edistäminen. Tarkoitus voi kuitenkin olla taloudellisten etujen ajaminen, mutta se ei saa tapahtua liiketoiminnan muodossa. Esimerkkinä on mainittu ammattiyhdistys. (Riksskatteverket 2002, 1.)

Yleishyödyllisyys

Tuloverolain (1535/1992) 22 §:ssä määritellään yhteisön yleishyödyllisyys. Laista käytetään myöhemmin lyhennettä TVL.

TVL 22 §:n mukaan yhteisö on yleishyödyllinen, jos

1. se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkissä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä;
2. sen toiminta ei kohdistu rajoitettuihin henkilöpiireihin;
3. se ei tuota toiminnallaan siihen osalliselle taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.

Yleishyödyllisenä yhteisönä voidaan pitää muun muassa maatalouskeskusta, maatalous- ja maamiesseuraa, työväenyhdistystä, työmarkkinajärjestöä, nuoriso- tai urheiluseuraa, näihin rinnastettavaa vapaaehtoiseen kansalaistyöhön perustuvaa harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa edistävää yhdistystä, puolueräkisteriin merkittyä puoluetta sekä sen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä, ja myös muuta yhteisöä, jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen tai sosiaalisen toiminnan harjoittaminen taikka tieteen tai taiteen tukeminen. Luettelo on esimerkinomainen, ja monet muutkin yhdistykset voivat täyttää yleishyödyllisyyden kriteerit, eikä tuloverolaki rajoita yleishyödyllisyyttä tiettyihin yhteisömuotoihin. (TVL 1535/1992, 22.2§; Myrsky 2004, 43.)

Verohallitus on verotusohjeessaan yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille tämentänyt yleishyödyllisen yhteisön käsitettä verotuksessa. Johdanto-osassa on ohjeen tarvetta perusteltu mm. yhteiskunnan muuttumisella lainsäädännön pysyessä entisellään ja oikeuskäytännön ollessa suurella määrällä vanhaa. Lisäksi yleishyödylliset yhteisöt kilpailevat verohallituksen näkemyksen mukaan selkeästi samoilla markkinoilla kuin yksityiset yrityksetkin. Verohallitus toteaa ohjeessaan, että ”yleishyödyllisen yhteisön toiminnan on oltava hyödyllistä ja yleistä. Arvioitaessa, toimiiko yhteisö yleiseksi hyväksi, on kysyttävä, mitä intressejä yhteisö edistää. Yhteisö ei voi olla yleishyödyllinen, jos sen toiminnan tarkoituksena on

esimerkiksi varojen hankkiminen tai kulujen minimoiminen ja toiminnan henkilöpiiri on pieni ja suljettu”. Elinkeinotoiminnan vaikutuksesta yleishyödyllisyyden arviointiin ohje toteaa: ”Elinkeinotoiminnan harjoittaminen ei ole yksinomaisesti ja välittömästi yleistä hyvää toteuttavaa toimintaa. Jos tällaista toimintaa harjoitetaan liian laajasti, yhteisöä ei voida pitää yleishyödyllisenä, vaikka sillä olisi myös yleishyödyllistä toimintaa. Laajamittaisen ja itsenäisen elinkeinotoiminnan harjoittaminen voi siten johtaa yleishyödyllisyysstatuksen menettämiseen.” (Verohallinto 2007c, 6–7.)

Yleishyödyllisyyden käsitettä on pohdittu myös oikeusministeriön työryhmämietinnössä Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset. (ks. Oikeusministeriö 2006.) Työryhmän tärkeimpiä tehtäviä oli ajantasaisen määritelmän antaminen yleishyödyllisyydelle. Työryhmän näkemys poikkeaa jonkin verran verohallituksen kannasta, sillä mietinnössä työryhmä määrittelee sivulla 2 yleishyödyllisen toiminnan seuraavasti:

1. Työryhmän mielestä kansalaisjärjestötoiminnalla tarkoitetaan aatteellista, voittoa tavoittelematonta toimintaa, joka rakentuu autonomisesti tietyn toiminta-ajatuksen ympärille.
2. Työryhmä katsoo, että toiminta on yleishyödyllistä, kun se tapahtuu yhteisvastuullisesti ja autonomisesti yleiseksi hyväksi, ei kohdistu vain rajoitettuun henkilöpiiriin, ei tuota siihen osallisille tai muille yksittäisille henkilöille taloudellista etua, on aatteellista ja perustuu toimijan sääntöjen tarkoituspykälään.
3. Yleishyödyllinen toiminta on ja sen pitää jatkossakin olla tulo- ja arvonlisäverosta vapaata. Silloin kun toiminta on yleishyödyllistä, sen saamalla veroetuuksilla ei ole kilpailua vääristävää vaikutusta. Jos yleishyödyllinen yhteisö harjoittaa elinkeinotoimintaa, tulee sen tältä osin olla samojen kilpailu- ja veroperiaatteiden piirissä kuin voittoa tavoitteleva yritysmuotoinen toiminta.

Oikeuskäytännössä yleishyödyllisenä toimintana ei ole pidetty mm. tietyn toimialan markkinointi-, koulutus- ja tiedotusyhdistyksiä, joiden toiminnan tarkoitus on ollut pääasiallisesti tukea jäsenyrityksiä. Toiminta ei ole ollut yleishyödyllistä, kun sosiaalialan palvelujen tarjoaminen on tapahtunut laaja-alaisesti ja palvelut on tuotteistettu ja tarjottu käypään hintaan sekä käytetty palkattua henkilökuntaa. Yleishyödyllinen yhteisö ei myöskään saa harjoittaa spekulatiivista sijoitustoimintaa, rahoittaa sijoitustoimintaa laina-rahalla eikä suhteettoman suuressa määrin rahastoida tulojaan. Tällainen toiminta voi johtaa yleishyödyllisyysstatuksen menettämiseen. (ks. Verohallinto 2007c.)

Lähtökohtana lainsäädännössä on, että rekisteröimättömät yhdistykset eivät voi olla yleishyödyllisiä. Esimerkkinä voi mainita koululaisten ja heidän vanhempien sa muodostaman luokkatoimikunnan. (Myrsky 2004, 37.)

Sukuseurojen yleishyödyllisyydestä on julkisuudessa keskusteltu paljon. Verohallituksen kannan mukaan ei-yleishyödyllinen sukuyhteisö on yhdistys tai säätiö, joka on henkilöpiiriltään tiukasti suljettu ja joka hallinnoi suvun varallisuutta ja tukee suvun jäseniä myöntämällä opiskelustipendejä ja apurahoja ja siten hyödyntää rajatun piirin intressejä. Toiminta arvioidaan aina erikseen ja ratkaisu tehdään yhteisön tosiasiallisen toiminnan perusteella. Valtiovarainministeriön mielestä sukuseuran toiminta kohdistuu ainoastaan tiettyyn sukuun, koska seuran jäseneksi voi liittyä vain tähän sukuun kuuluva. Näin on mahdollista, etteivät yleishyödyllisyyskriteerit täyty. Takaportiksi tähän tilanteeseen tarjotaan sukuseuran sääntöjen tarkistamista niin, että jäseneksi voi liittyä kaikki sukutoiminnasta kiinnostuneet. (Kurki 2006.)

Yhdistyksen toiminnan on sen sääntöjen mukaan oltava yleishyödyllistä ja yhdistyksen on myös toimittava sen mukaisesti, jotta saavutettu yleishyödyllisyysstatus voidaan säilyttää verotuksessa. Toimintaolosuhteissa tapahtunut muutos saattaa aiheuttaa yleishyödyllisyysaseman menetyksen, ja yhdistys tulee verovelvolliseksi kaikesta toiminnastaan. (Lydman, Alakare, Björklund, Kemppinen, Laaksonen & Leppä 2005, 353.)

Ruotsin verohallinto on määritellyt ohjeessaan yleishyödyllisyyden ja yleishyödylliset yhdistykset tarkemmin ja yksityiselitteisemmin kuin Suomessa on tehty johtuen ehkä juuri lainsäädännön puuttumisesta. Yleishyödylliseksi tarkoitukseksi mainitaan ohjeessa muun muassa maanpuolustuksen edistäminen, lasten hoidon ja kasvatuksen edistäminen, koulutuksen ja opetuksen tukeminen, apua tarvitsevien avustustoiminta, tieteellisen tutkimuksen edistäminen ensisijassa yliopistoissa tai korkeakouluissa, pohjoismaisen yhteistyön edistäminen sekä uskonnollisen, hyväntekeväisyyden, sosiaalisen, poliittisen, taiteellisen, liikunnallisen tai vastaavan kulttuurin edistäminen. (Riksskatteverket 2002, 2.)

2.3 Yleishyödyllisen yhdistyksen elinkeinotoiminta

Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan yhdistyksen harjoittamaa ammatti- ja liiketoimintaa. Elinkeinotoiminnan arvioimiseksi on annettu seuraavia kriteereitä: voitontavoittelu, vieraan pääoman käyttö, itsenäisyys, suunnitelmallisuus, säännöllisyys, jatkuvuus, taloudellisen riskin olemassaolo, toimiminen kilpailutilanteessa, toiminnan kohdistuminen tavanomaisiin kauppatavaroihin ja suuntautuminen ulospäin rajoittamattomaan tai ainakin laajahkoon rajattuun henkilökuntaan. Verohallinnon ohjeessa on mainittu kriteereinä edellä mainittujen lisäksi myös sitoutuneen pääoman suuri määrä ja käyvän markkinahinnan käyttäminen. (Perälä & Perälä 2006, 294; Verohallinto 2007c, 23.)

Elinkeinotoimintana ei pidetä harrastustoimintaa. Jos toiminta on useana vuonna tappiollista, se voi viitata siihen, että kyseessä ei ole todellinen elinkeinotoiminta. Toiselle tehty palkkatyö ei ole liiketoimintaa. Voiton käytöllä ei ole merkitystä, jos toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa. Ammattitoiminta on liiketoiminnan kaltaista, mutta pienimuotoisempaa. (Myrsky 2004, 93.)

2.4 Yleishyödyllisyyden ja liiketoiminnan suhde

Elinkeinotoiminta saattaa joissakin tilanteissa vaarantaa yhdistyksen yleishyödyllisyysstatuksen. Näin käy varsinkin silloin, kun elinkeinotoiminta on laajaa verrattuna yleishyödylliseen toimintaan. Kaikki elinkeinotoiminta ei vaikuta samalla tavalla yleishyödyllisyyteen. Arvioitiin vaikuttavat yhdistyksen koon ja yleishyödyllisen toiminnan lisäksi myös liiketoiminnan yhteys yleishyödylliseen toimintaan sekä liiketoiminnan itsenäisyys. Tästä seuraa, että laaja liiketoiminta ei välttämättä vaikuta yleishyödyllisyyteen, jos yleishyödyllinenkin toiminta on laajaa. Jos yleishyödyllinen toiminta on pientä, myös liiketoiminnan pitää olla pientä. Elinkeinotoiminta ei saa olla yhdistyksen pääasiallista toimintaa, mutta vähäinen elinkeinotoiminta sallitaan yleishyödyllisyyttä menettämättä, jos elinkeinotoiminnan tarkoituksena on saada varoja yleishyödyllisen tarkoituksen toteuttamiseen. Kuitenkin toiminnan tosiasiallinen luonne on ratkaisevaa silloin, kun arvioidaan yhdistyksen yleishyödyllisyyttä. (Myrsky 2004, 46–49, 71.)

Toiminnan muuttuminen liiketoiminnan suuntaan on osattava ottaa huomioon ja sopeuttaa liiketoiminta yleishyödylliseen toimintaan. Tarvittaessa voidaan liiketoiminta eriyttää omaksi yhtiökseen, kuten useat urheiluseurat ja kulttuuriyhdistykset ovat tehneet. Yhtiöittämissä johtaneita syitä on tutkittu ainakin Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulun Sosiaalitalouden tutkimuskeskuksessa syksyllä 2005. (ks. Hokkanen, Kettunen & Piirainen 2005.)

2.5 Yhdistyksen rekisteröinti ja Y-tunnus

Rekisteröidyt ja rekisteröimättömät yhdistykset

Patentti- ja rekisterihallitus ylläpitää yhdistysrekisteriä. Yhdistyksen on rekisteröityäkseen tehtävä ilmoitus yhdistysrekisteriin ja liitettävä mukaan perustamiskirja ja säännöt. Lisäksi on ilmoitettava hallituksen puheenjohtajan ja yhdistyksen nimenkirjoittajien nimi, osoite, kotikunta ja henkilötunnus. Lomakkeen saa maistraatista, ja sen voi tulostaa myös internetistä (www.prh.fi). Yhdistysrekisteriin

rekisteröidyn yhdistyksen pitää ilmoittaa yhdistysrekisteriin hallituksen puheenjohtajan vaihtumisesta, nimenkirjoittajien muutoksista ja myös sääntömuutoksista. Yhdistyslain mukaan yhdistystä ei ole pakko rekisteröidä, ja lakiin onkin otettu oma lukunsa koskemaan rekisteröimättömiä yhdistyksiä. Rekisteröinnillä saavutetaan tiettyjä oikeusvaikutuksia, eli yhdistys saavuttaa oikeustoimikelpoisuuden. Rekisteröity yhdistys voi hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia, olla asianosaisena tuomioistuimessa, eivätkä rekisteröidyn yhdistyksen jäsenet ole henkilökohtaisesti vastuussa yhdistyksen velvoitteista. Rekisteröimättä on usein jätetty hyvin pienet ja vähämerkitykselliset yhdistykset, kuten kerhot ja ompeluseurat. (Yhdistyslaki 503/1989, 6 §; Halila & Tarasti 2006, 685.)

Rekisteröimätön yhdistys ei voi saada nimiinsä oikeuksia tai tehdä sitoumuksia eikä kantaa tai vastata. Kun rekisteröimättömän yhdistyksen puolesta toimitaan ja siitä aiheutuu velvoitteita, ovat näistä velvoitteista vastuussa toimeen osallistuneet tai siitä päättäneet henkilökohtaisesti ja yhteisvastuullisesti. Muut rekisteröimättömän yhdistyksen jäsenet eivät ole henkilökohtaisesti näistä toimista vastuussa. Yhdistyksen tai sen hallituksen puheenjohtaja tai muu asioita hoitava edustaa rekisteröimätöntä yhdistystä tuomioistuimessa. (Yhdistyslaki 503/1989, 58–59 §.)

Rekisteröimätön yhdistys ei voi järjestää yleisiä kokouksia, koska se ei ole oikeuskelpoinen. Yleiset kokoukset on järjestettävä yksityisen ihmisen nimissä, mutta omia kokouksiaan rekisteröimätön yhdistys saa pitää. Rekisteröimätön yhdistys ei voi järjestää myöskään julkisia huvitilaisuuksia ja arpajaisia, eikä se voi harjoittaa elinkeinotoimintaa. Rekisteröimättömällä yhdistyksellä ei voi olla nimissään omaisuutta, mutta sillä voi olla kuitenkin varallisuutta, joka on käytettävä yhdistyksen tarkoituksen toteuttamiseksi ja joka on yhdistyksen jäsenten vallinnassa. Varallisuutta on voitu saada jäsenmaksuista ja lahjoituksista, mutta yleensä rekisteröimättömille yhdistyksille ei myönnetä avustuksia julkisista varoista. (Halila & Tarasti 2006, 687.)

Jotta aatteellinen yhdistys voisi Ruotsissa olla oikeuskelpoinen, sillä on oltava säännöt sekä valittu hallitus. Oikeudet ovat tällöin samat kuin Suomessa rekisteröidyllä yhdistyksellä. (Riksskatteverket 2002, 1.)

Y-tunnus

Yleishyödyllinen yhdistys tarvitsee Y-tunnuksen silloin, kun sillä on sellaista toimintaa, josta on tehtävä perusilmoitus kaupparekisteriin tai verohallinnon rekistereihin. Kaupparekisteriin on ilmoitauduttava, jos yhdistyksellä on elinkeinotoiminnan harjoittamista varten kiinteä toimipaikka tai sillä on palveluksessaan vähintään yksi toimihenkilö. Ennen elinkeinotoiminnan harjoittamisen aloittamista on tehtävä kaupparekisteriin perusilmoitus, jolloin yhdistys myös merkitään kaupparekisteriin. Y-tunnuksen yhdistys saa silloin, kun se merkitään Patenti- ja rekisterihallituksen ja verohallinnon yhteiseen yritys- ja yhteisötietojärjestelmään, YTJ. YTJ:n kautta ilmoitaudutaan työnantajarekisteriin, ennakkoperintärekisteriin ja alv-rekisteriin. Myös pieni yhdistys tarvitsee Y-tunnuksen esimerkiksi tehdessään talkootyötä kolmannelle osapuolelle vastiketta vastaan sekä maksaessaan satunnaisesti palkkaa tai korvauksia työstä tai palveluksista. (Halila & Tarasti 2006, 607.)

3 YLEISHYÖDYLLISEN YHDISTYKSEN VEROTUS

Yleishyödylliset yhdistykset ovat verovelvollisia elinkeinotulostaan. Tämän lisäksi yhdistyksiä koskettavat muun muassa arvonlisävero ja kiinteistövero. Tässä luvussa on käsitelty yhdistyksen tuloverotusta ja arvonlisäverotusta lainsäädännön ja oikeuskäytännön pohjalta. Verohallituksen julkaisemassa verotusohjeessa olevia esimerkkitapauksia on lainattu varsinkin elinkeinotuloa käsittelevässä osuudessa, koska tämä on aivan uutta ohjeistusta. Esille on otettu myös arpajaisia koskevaa lainsäädäntöä ja tarkasteltu kiinteistöverotusta sekä ennakonperintää.

3.1 Tuloverotus

Rajapinta verovapaan varainhankinnan ja elinkeinotulon välillä on joskus hyvinkin huojuva. Laissa on säädetty verovapaaksi tietyt tyypilliset varojenkeräystavat, mutta yhdistykset harjoittavat myös muita tapoja toimintansa rahoittamiseksi. Näistä tavoista on otettu esille muutama esimerkki ja tarkasteltu niiden verokohtelua sekä verohallinnon ohjeiden että KHO:n ratkaisujen perusteella. Liiketoiminnan suhde yleishyödylliseen toimintaan tulee kuitenkin ratkaistavaksi verovalmistelussa tapauskohtaisesti esimerkiksi euromääräisten summien perusteella. Veroilmoituksen jättämisestä on yhdistyksille olemassa verohallinnon ohjeet, ongelman muodostaa tulkinta veronalaisesta tulosta yhdistysten sisällä, ja saattaakin olla niin, että pelätään veroilmoituksen antamisen automaattisesti johtavan myös veronmaksuun.

3.1.1 Verovelvollisuus

Yleishyödyllisen yhteisön verovelvollisuudesta TVL 23 § 1 mom. toteaa, että edellä 22 §:ssä tarkoitettu yleishyödyllinen yhteisö on verovelvollinen saamastaan elinkeinotulosta. Kyseisessä 23 §:ssä mainitaan myös, että yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa harjoittavien yleishyödyllisten yhteisöjen vapauttamisesta tuloverosta säädetään erikseen, ja että kiinteistön tuottamana tulona pidetään myös metsätalouden pääomatuloa.

Rekisteröimätön yhdistys ei ole verolainsäädännön mukainen yhteisö, eikä se siksi voi myöskään verotuksessa olla TVL 22 §:n mukainen yleishyödyllinen yhteisö. Rekisteröimätöntä yhdistystä pidetään yhtymänä, ja sen saama tulo verotetaan osakkailta. Tulkintaan vaikuttaa se, onko rekisteröinti pantu vireille ennen vero-
vuoden päättymistä, jolloin rekisteröimätöntä yhdistystä voidaan pitää TVL:n tarkoittamana yhteisönä.

TVL:n lisäksi myös yhdistyslaki (503/1989) rajoittaa yleishyödyllisen yhdistyksen taloudellista toimintaa. Yhdistyslain 5 § mukaisesti yhdistys saa harjoittaa vain sellaista elinkeinoa tai ansiotoimintaa, josta on määrätty sen säännöissä tai joka muutoin välittömästi liittyy sen tarkoituksen toteuttamiseen taikka jota on pidettävä taloudellisesti vähäarvoisena.

Yleishyödyllisen yhteisön tulot jaetaan verotuksessa henkilökohtaiseen tulonlähteeseen, elinkeinotulonlähteeseen ja maatalouden tulonlähteeseen. Henkilökohtaiset tulot, kuten esimerkiksi jäsenmaksut, osingot, korot, vuokratulot osakehuoneistosta ja lahjoitukset ovat normaalisti yleishyödylliselle yhdistykselle verovapaita. Julkisyhteisöjen toiminta- ja investointiavustukset ovat verovapaita, elleivät ne kohdistu verolliseen elinkeinotoimintaan. Myös työllistämistuki verollisessa liike-toiminnassa työskentelevän henkilön palkkaamiseksi on verollista tuloa. Yleishyödyllinen yhdistys on verovelvollinen saamastaan elinkeinotulosta. Veron määrä lasketaan elinkeinotuloverolain mukaisesti, ja verotus tapahtuu yleisen yhteisöveronkannan (26 % vuonna 2007) mukaan. Tyypilliset varojenkeräystavat on jätetty kokonaan yleishyödyllisen yhdistyksen elinkeinotulon ulkopuolelle, joten elinkeinotulon käsitettä on supistettu yleishyödyllisten yhdistysten hyväksi. Ainakin osassa näistä varojenkeräystavoissa vedotaan ihmisten haluun auttaa ja tukea toimintaa. (Myrsky 2007; Verohallinto 2007c, 16.)

3.1.2 Elinkeinotulo ja yhdistyksen eri varojenkeräystavat

TVL (1535/1992) 23.3 §:n mukaan yleishyödyllisen yhdistyksen elinkeinotulona ei pidetä

- 1) yhteisön toimintansa rahoittamiseksi järjestämistä arpajaisista, myyjäisistä, urheilukilpailuista, tanssi- ja muista huvitilaisuuksista, tavarankeräyksestä ja muusta niihin verrattavasta toiminnasta eikä edellä mainittujen tilaisuuksien yhteydessä harjoitetusta tarjoilu-, myynti- ja muusta sellaisesta toiminnasta saatua tuloa;
- 2) jäsenlehdistä ja muista yhteisön toimintaa välittömästi palvelevista julkaisuista saatua tuloa;
- 3) adressien, merkkien, korttien, viirien tai muiden sellaisten hyödykkeiden myynnin muodossa suoritetusta varojenkeräyksestä saatua tuloa;
- 4) sairaaloissa, vajaamielislaitoksissa, rangaistus- tai työlaitoksissa, vanhainkodeissa, invalidihuoltolaitoksissa tai muissa sellaisissa huoltolaitoksissa ja huoltoloissa hoito-, askartelu- tai opetustarkoituksessa valmistettujen tuotteiden myynnistä tai tällaisessa tarkoituksessa suoritetuista palveluksista saatua tuloa;
- 5) bingopelin pitämisestä saatua tuloa.

Oleellinen kysymys on esimerkiksi tilaisuuden tuottaman tulon käyttäminen yhdistyksen toiminnan rahoittamiseen ja yleishyödylliseen tarkoitukseen. Esimerkiksi lavatansseja voivat yhdistykset järjestää säännöllisesti puhtaasti liiketoiminnan muodossakin. Jäsenlehdet lähetetään jäsenille pääasiassa jäsenyyden perusteella eikä tilattuina, jolloin ne eivät palvele rajoittamatonta joukkoa. Myös muu välittömästi yhdistyksen toimintaa palvelevista julkaisuista saatu tulo on verovapaata. Bingopelin pitämisestä saatu tulo on verovapaata yleishyödylliselle yhdistykselle, mutta tämä ei välttämättä tarkoita sitä, ettei se missään olosuhteissa voisi olla elinkeinotoiminnan tuloa. (Myrsky 2007.)

Yleishyödylliset aatteelliset yhdistykset on Ruotsissa vapautettu muun muassa korko- ja osinkotulojen verotuksesta ja osakkeiden myyntivoitosta. Jäsenmaksut ovat verovapaita. Liiketoiminnasta ja kiinteistöstä saadut tulot ovat tietyin poikkeuksin veronalaisia. Määrärahat ja avustukset ovat verovapaita tietyin poikkeuksin. Muut aatteelliset yhdistykset ovat verovelvollisia kaikesta tulosta lukuun ottamatta jäsenmaksuja sekä määrärahoja ja avustuksia, joiden verottomuudelle on asetettu tiettyjä edellytyksiä. Aatteellinen toiminta on verovapaata eikä sen mahdollista alijäämää saa kuitata veronalaisia tuloja vastaan. Verovapaat tulot ovat pääpiirteissään samat kuin Suomessakin. Ruotsissa on kuitenkin asetettu selkeitä rajoja. Jos yhdistyksellä on sekä verottomia että veronalaisia tuloja, pitää verottoman osuuden olla 70–80 %, jolloin koko toiminta on verotonta. Koko toiminta on veronalaista, jos veroton osuus on tätä alempi. Jos yhdistyksellä on useita eri liiketoimintoja, tarkastellaan jokaista erikseen. Tästä toimintatavasta poiketaan silloin, kun liiketoimintaa tehdään vapaaehtoisvoimin. Verovelvolliselle yhdistykselle myönnetään 15 000 kruunun (n. 1 600 euron) perusvähennys. Avustukset ja määrärahat ovat verovapaita, elleivät ne kohdistu veronalaiseen toimintaan. Aatteellinen yhdistys on kiinteistöverovelvollinen Ruotsissa, varallisuusveroa ei peritä yleishyödylliseltä aatteelliselta yhdistykseltä. Erityinen mainosvero voidaan periä, jos yhdistyksen mainostulot ylittävät 20 000 kruunua (n. 2 150 euroa) vuodessa. (Riksskatteverket 2002, 1–3.)

Messu- ja näyttelytoiminta

Yleishyödyllisen yhdistyksen järjestämien messujen ja näyttelyiden verotukselliseksi kriteeriksi muodostuu säännöllisyys, palkattu henkilökunta ja pysyvä järjestelyorganisaatio. Yhdistyksen saama tulo on pääsääntöisesti tulkittu verovapaaksi, vaikka tapahtuma järjestettäisiin esimerkiksi joka toinen vuosi, jos tapahtumat ovat pienimuotoisia eikä pysyvää organisaatiota tai palkattua henkilöstöä ole. Kyseessä on yhdistyksen elinkeinotoiminta silloin, kun toiminta on laajaa ja muutkin kriteerit täyttyvät. (Verohallinto 2007c, 25.)

Esimerkiksi tästä voidaan ottaa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu vuodelta 1997, jossa opiskelijoita tukeva yleishyödyllinen yhdistys järjesti vuosittain yleisölle avoimet messut.

KHO 1997 T 801

Erään teknillisen korkeakoulun opiskelijoiden tutkimus- ja harrastustoimintaa tukeva yleishyödyllinen yhdistys järjesti vuosittain kaksipäiväiset maakunnalliset ja yleisölle avoinna olevat messut, joiden kävijämäärä oli noin 18.000 henkeä. Kysymyksessä olivat seitsemännet perättäisinä vuosina järjestetyt messut. Messujen tuotot olivat noin 570.000 markkaa ja kulut noin 425.000 markkaa. Yhdistyksen messutoiminnasta, joka ei välittömästi liittynyt yhdistyksen yleishyödyllisen tarkoituksen toteuttamiseen, saama tulo oli yhdistyksen elinkeinotuloa. Äänestys 6-1.

Sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut

Nykyisin monet yhdistykset tarjoavat sosiaalialan palveluja, koska kunnat ovat ulkoistaneet useita palvelujaan ja ostavat muun muassa sosiaalialan palveluja sekä yksityisiltä yrittäjiltä että yhdistyksiltä. Useassa tilanteessa yhdistykset tarjoavat palvelujaan kilpailutilanteessa markkinaehdoin ja palkatun henkilökunnan voimin. Toimintaan on sitoutunut pääomaa ja käyttäjiltä peritään käyvän hinnan mukainen maksu palvelujen käytöstä. Tällöin toiminta on lähtökohtaisesti katsottu olevan elinkeinotoimintaa. (Verohallinto 2007c, 26.)

Kahvilat, ravintolat ja kioskit

Myynnistä saatu tulo on yhdistykselle verovapaata tuloa TLV 23.3§ mukaisesti, kun yleishyödyllinen yhdistys pitää kahvilaa, kioskia tai ravintolaa varojenkeräystarkoituksessa järjestetyssä tilaisuudessa. Muussa yhteydessä kahvilasta, kioskista tai ravintolasta saatu tulo on elinkeinotuloa, varsinkin kun asiakkaina ovat muutkin kuin yhdistyksen jäsenet, toiminta on jatkuvaa, ulospäin suuntautunutta ja se

tapahtuu kilpailuolosuhteissa. Tulo on katsottu verovapaaksi, jos asiakkaina on vain yhdistyksen omia jäseniä. (Verohallinto 2007c, 27.)

Kulutushyödykkeiden myynti

Varojenkeräystarkoituksessa yhdistykset joskus myyvät tavanomaisia kulutushyödykkeitä, kuten elintarvikkeita ja vaatteita. Yleensä myynti kohdistuu rajoittamattomaan asiakaspiiriin ja tapahtuu ansiotarkoituksessa. Tuotteet kilpailevat muiden markkinoilla olevien tuotteiden kanssa ja myyntipaikka on pysyvä, joten kyseessä on useimmiten yhdistyksen liiketoiminta ja siten veronalainen tulo. (Verohallinto 2007c, 29.)

Asiaa selventävät alla olevat korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut.

KHO 1994 T 40

Yhdistys, jonka tarkoituksena oli kotiseudun kulttuuriperinnön tallentaminen, julkaisi ja myi äänitettä toimintansa rahoittamiseksi. Seudulta kotoisin olevat taiteilijat esiintyivät ilmaiseksi äänitteellä, josta tehtiin levyiksi 3.000 ja kaseteiksi 2.000 kappaletta. Levyjä ja kasetteja myytiin paitsi yhdistyksen tilaisuuksissa, myös museossa ja paikkakunnan liikkeissä käypään hintaan. Kysymyksessä katsottiin olevan yleishyödyllisen yhdistyksen liiketoiminta, josta saatu tulo ei myöskään tulo- ja varallisuusverolain (1240/88) 21 §:n 4 momentin mukaan ollut verovapaata. Yhdistys oli velvollinen maksamaan myynnistä liikevaihtoverolain 1, 2, 3 ja 17 §:n nojalla liikevaihtoveroa. Ennakkotieto ajalle 30.3.1992-31.12.1993.

KHO 1995 T 4016

Yleishyödyllinen yhteisö myi toimintansa rahoittamiseksi luonnon-suojelutuotteita. Kun kysymyksessä oli tavanomaisten kulutustavaroitten myynti, joka suuntautui rajoittamattomalle asiakaspiirille ansiotarkoituksessa ja oli jatkuvaa, myynnin katsottiin tapahtuvan arvonlisäverolain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla liiketoiminnan muodossa. Myyntiä pidettiin myös tuloverolain mukaan yhdistyksen veronalaisena elinkeinotulona eikä se ollut verovapaata tuloverolain 23 §:n 3 momentin nojalla. Tämän vuoksi yhdistys oli arvonlisäverolain 4 §:n mukaan verovelvollinen kysymyksessä olevasta myynnistä. Äänestys 3-1-1.

Kirpputoritoiminta

Yleishyödyllinen yhdistys saa veroseuraamuksitta rahoittaa toimintaansa järjestämällä tavarankeräyksiä tai siihen verrattavissa olevalla toiminnalla. Myytävät tavarat on saatava lahjoituksina verovapauden saamiseksi. Oikeuskäytännössä on katsottu verovapaaksi toiminnaksi kirpputoritoiminta, jota on harjoitettu pysyvästä liikepaikasta käsin. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa ratkaistavana olleessa tapauksessa yhdistyksellä oli palkattua henkilökuntaa, mutta myös yhdistyksen jäsenet osallistuiivat toimintaan vapaaehtoistyöntekijöinä. Myytävät tavarat oli saatu lahjoituksina. Kyseessä oli yhdistyksen verovapaa tulo. Kyseessä on yhdistyksen veronalainen elinkeinotoiminta, jos yhdistys vain vuokraa kirpputorin myyntipöytiä. Myyntipöytien vuokratulo on veronalaista elinkeinotulos siitäkin huolimatta, että vuokraus olisi vain osa yhdistyksen omaa tavarankierrätystä. (KHO 1994 T 282; Verohallinto 2007c, 31.)

Talkootyö

Usein yhdistyksissä tehdään talkootyötä varojen hankkimiseksi. Talkoilla voidaan korjata omaa kiinteistöä, kunnostaa urheilukenttää ja myydä lippuja yhdistyksen omissa tilaisuuksissa. Verotuksellisesti ongelma muodostuu silloin, kun talkootyötä tehdään yhdistyksen ulkopuoliselle toimijalle.

Verohallitus on antanut 12.10.2005 ohjeen talkootyön verotuksesta, Ohje Drno 508/32/2005, 12.10.2005. (Verohallinto 2005.) Ohjeessa talkootyö määritellään yleensä toisen lukuun korvauksetta tehtäväksi työksi, joka ei vaadi erityistä ammattitaitoa tai pätevyyttä, joten työn vaativuus ei rajoita kenenkään osallistumista talkoisiin. Vastikkeellinenkin työ voi olla talkootyötä tietyin edellytyksin. Verotuksellisesti talkootyö määritellään veroseuraamuksien mukaan kolmeen ryhmään:

- talkootyö, josta ei koidu veroseuraamuksia;
- talkootyö, josta saatu palkkio on palkkion saaneen yleishyödyllisen yhteisön veronalaista elinkeinotuloa, sekä
- työ, josta saatu palkkio on työn tekijän veronalaista tuloa.

Verotonta talkootyötä voi olla vain perinteinen talkootyö sekä tietyin edellytyksin rekisteröidyn yleishyödyllisen yhteisön hyväksi tehty työ. Se perustuu esimerkiksi ystävyys- tai sukulaisuussuhteeseen, se on vapaaehtoista eikä siihen liity kolmatta osapuolta. Saatua hyötyä ei katsota veronalaiseksi tuloksi. Vaihtotyö ei ole verotonta talkootyötä, eli työsuorituksia ei voi vastavuoroisesti kuitata keskenään, vaan kyse on kahdesta eri sopimuksesta tai toimeksiannosta, ja saatu palkkio on sen vuoden tuloa, jolloin työ on tehty. (Siro 2007.)

Verotuksellisesti merkittävää on se, millainen yhdistys on kyseessä, kun talkootyötä tehdään yhdistyksen hyväksi. Verovapaata saatu korvaus voi olla silloin, kun saajana on rekisteröity yleishyödyllinen yhdistys ja varat käytetään yleishyödyllisten päämäärien tukemiseen. Hyöty voidaan kohdistaa tiettyyn toimintaan, mutta käytön on kuitenkin perustuttava yhdistyksen sääntöjen tarkoituksipäälään. Pelkääntään työn suorittajat eivät saa hyötyä korvauksesta silloinkaan, kun kaikki jäsenet eivät ole osallistuneet talkootyöhön. Etu katsojaan saajan veronalaiseksi tuloksi, josta yhdistyksen on suoritettava ennakonpidätys silloin, kun vain työn suorittajat hyötyvät talkootyöstä esimerkiksi niin, ettei heidän tarvitse maksaa leirimaksuja tai kilpailulisenssimaksuja. (Siro 2007.)

Rekisteröity yleishyödyllinen yhdistys voi tehdä vastikkeellista työtä, eli välillistä työtä yhdistyksen nimissä kolmannen osapuolen lukuun. Tällöin työ voi olla yhdistyksen veronalaista liiketoimintaa, työtä, josta maksettu palkkio on työn suorittavan henkilön palkkaa tai työkorvausta, tai verotonta talkootyötä. Vastikkeellisen työn korvauksen verotuskohtelu ratkaistaan tapauskohtaisesti. Asiaa ratkaistaessa kiinnitetään huomiota suorituksen saajan statukseen rekisteröitynä yleishyödyllisenä yhdistyksenä, työn keston ja luonteeseen ja siihen, tehdäänkö työ toimeksiantajan valvonnan ja johdon alaisena. Työn tekijän palkkana talkootyöstä saatava korvausta pidetään pääsääntöisesti silloin, kun työn tekee nimetty tai ammattitaidon perusteella valittu henkilö, korvaus perustuu käytettyyn aikaan, työ ei liity toimeksisaaneen yhdistyksen omaan toimintaan ja työ on pitkäkestoista. Jatkuva toimeksianto voi kuitenkin olla verotonta talkootyötä, kun työ liittyy läheisesti yhdistyksen omaan toimintaan eikä työ tapahdu toimeksiantajan johdon ja valvonnan alaisena. (ks. Verohallinto 2005.)

Kolmannen osapuolen lukuun tehdystä työstä saatu palkkio tai osa siitä voidaan lahjoittaa yleishyödylliselle yhdistykselle. Tämä ei kuitenkaan tee vastikkeellisesta työstä verotonta talkootyötä, vaan saatu palkkio on yleensä työn suorittajan veronalaista tuloa, ja työntekijä voi lahjoittaa ainoastaan nettopalkkionsa. Poikkeuksen muodostavat esimerkiksi koulujen taksvärkkikeräykset, joissa koululaisten tulee tilittää palkkionsa lyhentämättömänä keräykseen. Myös hyväntekeväisyyskonsertissa esiintyminen voi olla tällaista työnteko. (ks. Verohallinto 2005.)

Alla esitetyt KHO:n ja KVL:n ratkaisut selventävät vallitsevaa oikeuskäytäntöä talkootyön verotuksesta.

KHO 1996 T 3729

Urheiluseura A ry:n 13 jäsentä olivat osallistuneet X:n vaalipiirin keskuslautakunnan järjestämään eduskuntavaalien ennakkoäänten laskentaan. A ry oli merkitty ennakkoperintärekisteriin. Ääntenlaskenta oli keskuslautakunnan edustajan kanssa sovittu tehtäväksi talkootyönä siten, etteivät yhdistyksen jäsenet ottaneet laskennasta maksettavaa korvausta itselleen, vaan korvaus suoritettiin A ry:lle. Sopimuksen mukaan ääntenlaskentapaikalla oli oltava 19.3.1995 kello 14.00, jonka jälkeen pöytäpäälliköiden johdolla oli alettua valmistella kello 15.00 alkanutta ääntenlaskentaa. Ääntenlaskenta oli tapahtunut pöytäpäälliköiden antamien ohjeiden mukaisesti. Ääntenlaskentapaikalta ei ollut saanut poistua ennen kello 20.00, jolloin eduskuntavaalien varsinainen äänestyaika oli päättynyt.

Ennakoääntenlaskenta on tapahtunut kansanedustajan vaaleista annetussa laissa säädetyllä tavalla. X:n vaalipiirin keskuslautakunta oli vastannut ennakoäänten laskemisesta ja ottanut itselleen laskijat. Ääntenlaskijat olivat toimineet virkavastuulla. A ry:n jäsenten ei voitu katsoa suorittaneen laskentatyötä yhdistyksen lukuun vaan kukin laskija kuului vaalipiirin keskuslautakunnan avustavaan henkilökuntaan ja oli keskuslautakunnan palveluksessa. Ennakoäänten laskennasta saadut palkkiot olivat siten ennakkoperintälain 4 §:ssä tarkoitettua palkkaa, josta keskuslautakunnan oli toimitettava ennakonpidätys. Verovuosi_1995

KHO 1991 T 2153

Kaupungin ja eri urheiluseurojen, jotka olivat rekisteröityjä yhdistyksiä, välillä oli sovittu, että urheiluseurat ottivat huolehtiakseen muun muassa erilaisten urheilu- ja liikuntapaikkojen hoidosta, kunnossapidosta ja valvonnasta. Urheiluseurat teettivät mainitut työt ja

tehtävät jäsentensä palkattomana ja vapaaehtoisena työnä. Kaupunki maksoi urheiluseuroille korvauksia mainittujen tehtävien suorittamisesta. Näitä korvauksia ei mainituilta osin ollut pidettävä ennakkoperinnän alaisena palkkana, eikä kaupungin ollut toimitettava niistä ennakonpidätystä eikä suoritettava työnantajan sosiaaliturvamaksua. Sen sijaan muun muassa järjestysmies- ja lipunmyyntitehtävistä ja mainosten jaosta maksettuja korvauksia oli pidettävä ennakkoperinnän alaisena palkkana. Palkanmaksuvuodet 1983-1987. Äänestys 5-2.

KVL 237/1995:

Urheiluseura oli solminut ravitsemusliikkeen kanssa sopimuksen, jonka mukaan seuran jäsenet toimivat kolmena iltana viikossa järjestysmiehinä ravintolan tiloissa. Seura valitsi jäsenistään järjestysmiestyöhön osallistuvat henkilöt eikä ravintolan tiedossa ollut, kuka jäsen kulloinkin oli tehtävän suorittanut. Järjestysmiehiltä ei edellytetty erityistä ammattitaitoa, ainoastaan 18 vuoden ikää. Korvaus maksettiin suoraan seuralle, joka käytti sen seuran yleisiin urheilutoimintaa tukeviin kuluihin. Näissä oloissa korvausta oli pidettävä seuran eikä sen jäsenen tulona. Yhdistyksen saamaa korvausta ei hakemuksessa tarkoitetuissa olosuhteissa toiminnan laatu ja rajoitettu laajuus huomioon ottaen pidetty elinkeinotulona vaan yleishyödyllisen yhteisön verovapaana tulona. Yhdistyksen ei ollut suoritettava arvonlisäveroa järjestysmiestoiminnan perusteella. Koska yhdistyksen saamaa tuloa oli pidettävä sellaisena työstä maksettavana korvauksena, jota ennakkoperintälain 6 §:ssä tarkoitetaan, oli korvauksesta toimitettava ennakonpidätys ellei yhdistystä ollut merkitty ennakkoperintärekisteriin. Verovuosi_1995. Arvonlisäverotuksessa ennakkotieto ajalle 1.1.1995-31.12.1996.

Kiinteistötulo

Monet yleishyödylliset yhdistykset varsinkin maaseudulla omistavat seurantaloja, työväentaloja ja kylätaloja. TVL 23 §:n mukaisesti yleishyödyllinen yhteisö on verovelvollinen muuhun kuin yleiseen tai yleishyödylliseen tarkoitukseen käytetyn kiinteistön tai kiinteistön osan tuottamasta tulosta kunnalle ja seurakunnalle TVL 124 §:n 3 momentissa tarkoitettun tuloveroprosentin mukaan.

Yleishyödyllisen yhteisön kiinteistötuloksi luetaan vuokratulo, viljelytulo, maatalouden tuottama tulo, metsätalouden pääomatulo eli puunmyyntitulo sekä kiinteistöyhtymästä saatu tulo. Henkilökohtaisen tulolähteen verovapaata tuloa sen sijaan

ovat osakehuoneistosta saatu vuokratulo, keskinäisen kiinteistöyhtiön osakkeenomistuksen perusteella saatu tulo ja kiinteistön luovutusvoitto. (Verohallinto 2007c, 32–33.)

Jako suoritetaan yleensä pinta-alan tai ajan mukaan yleishyödylliseen ja muuhun käyttöön, koska yhdistysten omistamia kiinteistöjä usein käytetään molempiin tarkoituksiin. Se aika, jolloin kiinteistö ei ole ollut missään käytössä, jätetään pääsääntöisesti huomioon ottamatta. Käyttö voidaan jakaa kolmeen osaan, eli yleiseen tai yleishyödylliseen käyttöön, jolloin tulo on verovapaata kiinteistötuloa, muuhun kuin yleiseen tai yleishyödylliseen käyttöön, jolloin saatu tulo on veronalaista kiinteistötuloa, sekä elinkeinotoiminnan käyttöön, jolloin tulo on elinkeinotoiminnan tuloa.

Käytön katsotaan olevan yleistä, kun vuokralaisena on julkinen taho, kuten koulu, kirjasto, kirkko, sairaala tai valtion virasto. Yhdistyksen toiminnan harjoittaminen kiinteistössä on yleishyödyllistä toimintaa. Kiinteistö voidaan myös vuokrata yleishyödylliseen käyttöön. Yleistä tai yleishyödyllistä käyttöä ei sen sijaan ole asumistiloiksi tarkoitettujen tilojen luovuttaminen, yhdistyksen jäsenten loma- ja vapaa-ajan käyttöön vuokraaminen eikä yksityistilaisuuksiin ja juhliin vuokraaminen. Saatava tulo on yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotoiminnan tulolähteen tuloa, jos yleishyödyllinen yhteisö käyttää kiinteistöä yli 50 %:sti elinkeinotoimintaan. (Verohallinto 2007c, 32–33.)

3.1.3 Ilmoittamisvelvollisuus

Yleishyödyllisen yhdistyksen ei tarvitse antaa veroilmoitusta, ellei sillä ei ole ollut veronalaista tuloa verovuoden aikana. Vaikka verotusmenettelylain 7.6 §:n mukaan veroilmoitus on annettava verovuoden veronalaisesta tulosta tai varallisuudesta tai veloista, tai jos verovelvollisella on muita verotukseen vaikuttavia tietoja, yhdistyksen ei kuitenkaan tarvitse antaa kehotuksesta veroilmoitusta pelkästään varoistaan ja veloistaan. Kiinteistöveroon vaikuttavat olosuhteiden muutokset on kuitenkin ilmoitettava. Veroilmoitus on annettava aina siinä tapauksessa, että ve-

rotoimisto sitä vaatii esimerkiksi esitetytyn veroilmoituksen muodossa. (Verohallinto 2007c, 34.)

Veroilmoituksen antamatta jättämisestä tai virheellisten tietojen antamisesta on säädetty rangaistukset. Yhtenäistämisoheissa vuodelle 2006 on määritelty euro-määräiset veronkorotukset veroilmoituksen myöhässä jättämiselle ilman pätevää syytä. Veronkorotus on 100 euroa, kun veroilmoitus palautetaan myöhässä ilman kehotusta. Kun veroilmoitus palautetaan annetussa määräajassa kehottamisen jälkeen, veronkorotus on 150 euroa. Jos annettu määräaikakin ylitetään, mutta veroilmoitus annetaan kuitenkin ennen verotuksen päättymistä, veronkorotus on 300 euroa. Veroilmoituksen allekirjoittamatta jättämisestä tai muusta vaillinaisesta veron määrään vaikuttamattomasta tiedosta ei rangaista, jos virhe korjataan annetussa määräajassa. Olennaisesti vaillinaisesta veron määrään vaikuttavasta tiedosta on säädetty samansuuruiset veronkorotukset kuin kehotuksen jälkeen myöhässä jätetylle veroilmoitukselle. Jos yhdistys jättää kokonaan veronalaiseksi katsotut tulonsa ilmoittamatta, veronkorotus määräytyy prosentuaalisesti tulon määrän mukaan. Pienin korotus on 300 euroa ja yli 6000 euron ylittävältä osuudelta korotus nousee portaittain 5–10 %:iin. (ks. Verohallinto 2006b.)

Ilmoittamisvelvollisuus Suomessa ja Ruotsissa on pääosin samankaltainen. Yleishyödyllisen aatteellisen yhdistyksen ilmoitusvelvollisuudelle on Ruotsissa säädetty alaraja. Ilmoitus on annettava, jos veronalainen tulo on korkeampi kuin 15 000 kruunua, eli suurempi kuin myönnettävä perusvähennys. Ilmoituksella on myös annettava selvitys verottomasta toiminnasta, ellei siitä ole anomuksesta myönnetty vapautusta. Veroilmoituksen ja selvityksen on perustuttava kirjanpitoon. (Riksskatteverket 2002, 4.)

3.1.4 Verohuojennus

Verohallitus voi myöntää yhteiskunnallisesti merkittävälle yleishyödyllisille yhteisöille verohuojennuksen sekä elinkeino- että kiinteistötulosta. Kiinteistöä tulee kuitenkin käyttää pääasiallisesti yleiseen ja yleishyödylliseen tarkoitukseen, jotta verohuojennus voidaan myöntää kiinteistötulosta. Arvonlisäverosta huojennusta ei myönnetä. Huojennuksen myöntämistä harkittaessa otetaan huomioon, missä määrin yhdistys käyttää varoja ja tuloja yhteiskunnallisesti tärkeään yleishyödylliseen toimintaan. Huojennuksen perusteella yhdistyksen ei tule saada kilpailuetua yksityisiin yrittäjiin nähden, joten verovapautta ei myönnetä sellaisille yhteisöille, joiden liiketoimintaa koskeva verohuojennus aiheuttaisi vastaavaa toimintaa harjoittaville elinkeinonharjoittajille vähäistä suurempaa haittaa. (Perälä & Perälä 2006, 299–300.)

Yhteiskunnallisesti merkittävä toiminta määritellään laissa eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksista, 680/1976. Lain 3 §:ssä säädetään:

Yleishyödyllisen yhteisön voidaan katsoa harjoittavan yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa, jos sen varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen rekisteröitynä puolueena taikka sosiaalisen tai muun yhteiskunnallisesti tärkeitä tarpeita palvelevan toiminnan harjoittaminen, mikäli tämä toiminta on koko valtakunnan alueen kattavaa tai muuten laajaa, vakiintuneen muodon saavuttanutta ja pysyvää.

Jos eri verovelvollisina pidettävien yhteisöjen muodostaman järjestön toiminta on 1 momentissa tarkoitettulla tavalla yhteiskunnallisesti merkittävää, voidaan kullekin yhteisölle myönnettävän verohuojennuksen edellytyksiä harkittaessa ottaa huomioon koko järjestön toiminta, jos se järjestön luonteeseen nähden ja yhteisön asema järjestössä huomioon ottaen on perusteltua.

Paikalliset yhdistykset pääsevät verohuojennuksen piiriin, koska verohuojennus voidaan myöntää järjestörakenteen perusteella myös piiri-, paikallis- tai apuyhdistykselle. Koko järjestötoiminta ja hakijan asema siinä otetaan huomioon, kun huojennusta harkitaan. Näin paikallisyhdistyksen kannattanee liittyä valtakunnalliseen kattojärjestöön varmistaakseen verohuojennuksen saannin. (Myrsky 2004, 149.)

Verohuojennukset myöntää Kuopiossa sijaitseva Savo-Karjalan verovirasto määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Hakemus on tehtävä kirjallisesti neljän kuukauden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jolle huojennusta haetaan. Päätös on maksullinen. Savo-Karjalan verovirasto käsittelee ainoastaan verohuojennushakemuksen, yhdistyksen yleishyödyllisyyteen se ei ota kantaa vaan yleishyödyllisyys ratkaistaan normaalin verotusmenettelyn yhteydessä. Verohuojennus ei vapauta yhteisöä ilmoittamisvelvollisuudesta, koska helpotuksesta huolimatta yhteisöllä voi olla muuta verotettavaa tuloa. Huojennuspäätös on aina liitettävä veroilmoitukseen. (Perälä & Perälä 2006, 300; Verohallinto 2007c, 34.)

3.2 Arvonlisäverotus

Yleishyödylliset yhdistykset voivat joutua suorittamaan arvonlisäveroa liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavaroiden tai palvelujen myynnistä sekä kiinteistöhallintapalvelujen ja tarjoilupalvelujen omasta käytöstä.

3.2.1 Verovelvollisuus

Yleishyödyllisen yhdistyksen arvonlisäverovelvollisuus on sidoksissa TVL:n mukaiseen elinkeinotuloon. Tästä seuraa se, että arvonlisäverotonta on sellaisen tavaroiden tai palvelun myynti, josta saatua tuloa ei pidetä elinkeinotulona. Säännös koskee vain yleishyödyllisiä yhteisöjä, eikä sitä sovelleta kahden tai useamman yleishyödyllisen yhteisön muodostaman yhtymän myyntiin. Liiketoiminnan tunnusmerkkinä on pidetty suunnitelmallisuutta, jatkuvuutta, itsenäisyyttä, rajoittamatonta tai laajaa asiakaskuntaa, ansiotarkoitusta ja tavanomaista yrittäjäjärjestä. Liiketoiminnan täyttymisen kynnyksen on arvonlisäverolaissa matalampi kuin tuloverolaissa. (Perälä & Perälä 2006, 301, 305.)

Yleishyödyllinen yhdistys on pääsääntöisesti arvonlisäverovelvollinen saamastaan verotettavasta elinkeinotulosta, ellei tuloa ole nimenomaan säädetty arvonlisäverottomaksi. Veroviranomaisten on otettava huomioon toiminnan ja sen tulon kohdeltu tuloverotuksessa päättäessään arvonlisäverotuksesta. Tästä on seurauksena se,

että yleishyödyllisten yhdistysten liiketoiminta arvioidaan tuloverolain liiketoiminnan määritelmän mukaisesti eikä arvonlisäverolain kriteereiden perusteella. (Lydman ym. 2005, 369.)

Yhdistys ei ole verovelvollinen toiminnasta silloin, kun tavaran tai palvelun luovuttaminen on osa yhdistyksen yleishyödyllisen tarkoituksen toteuttamista. Esimerkkinä voidaan mainita KHO:n ratkaisu 1996 T 1737, jossa luostarin opastuskierroksista perityt maksut olivat verottomia, kun opastuskierrokset järjesti yleishyödyllinen yhdistys, jonka tarkoituksena nimenomaan oli luostarin toiminnan tukeminen ja tunnetuksi tekeminen. Myös laaja toiminta on katsottu verottomaksi, kun tulot on kerätty varsinaisen yleishyödyllisen tarkoituksen toteuttamiseksi tai tällaiseen toimintaan olennaisesti liittyen. (Lydman ym. 2005, 371.)

Urheilu- ja kulttuuritilaisuudet ovat arvonlisäverollista toimintaa, kun ne järjestetään liiketoiminnan muodossa. Pääsylipputulot ja tilaisuuksissa järjestetty tarjoilu ovat kuitenkin verottomia silloin, kun järjestäjänä on yleishyödyllinen yhdistys. Yleishyödyllisen yhdistyksen saamat tulot toimintaa välittömästi palvelevista julkaisuista on verovapaata tuloverotuksen ohella myös arvonlisäverotuksessa. Yhdistys voi kuitenkin hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi tästä myynnistä. Muiden kuin jäsenlehtien julkaisu ja myynti vastikkeellisesti on verotuksessa jouduttu usein ratkaisemaan tapauskohtaisesti. Tällöin on arvioitu sitä, miten julkaisu liittyy yhdistyksen yleishyödylliseen toimintaan. KHO:n ratkaisun 1993 T 2417 mukaan yhteisön julkaisutoiminta oli arvonlisäverotonta, kun yleishyödyllinen yhteisö oli perustettu ajamaan kuluttajien oikeuksia ja etuja. Yhteisön julkaisutoiminta oli osa yhdistyksen tarkoituksen mukaista toimintaa, eikä sitä pidetty liiketoiminnan muodossa tapahtuvana. Yhdistysten juhlavuoden kunniaksi myymät maskotit, mikit ynnä muut pientavarat ovat olleet verotuskäytännössä verovapaita, mutta CD-levyt ja vaatteet sekä muut käyttöhyödykkeet ovat olleet veronalaisia. Myös toiminnan laajuus ja hyödykkeiden myynti- ja markkinointitavat ovat olleet ratkaisuissa merkityksellisiä. Talkootyöllä suoritettuja palveluja ei ole pidetty oikeuskäytännössä liiketoimintana, siten ne ovat arvonlisäverottomia. Palvelujen tulee olla sellaisia, että yhdistykset tekevät niitä tyypillisesti talkoovoimin, ja varat käytetään yleishyödylliseen toimintaan. (Lydman ym. 2005, 372–373.)

Esimerkkinä tästä toimii seuraava KHO:n ratkaisu 1997 T 188:

Yleishyödyllisenä yhteisönä pidettävä urheiluseura oli tehnyt sopimuksen yritysten viikkomainosten jakelusta kunnan alueella. Jakelun suorittivat yhdistyksen jäsenet talkootyönä. Mainosten jakelusta saavat tulot, joita arveltiin kertyvän 80.000 markkaa vuodessa, käytettiin yhdistyksen junioritoiminnan tukemiseen. Mainosten jakelutoiminta tapahtui ansiotarkoituksessa ja muutenkin arvonnalisäverolain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla liiketoiminnan muodossa. Siitä saatua tuloa ei kuitenkaan toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen pidetty tuloverolaissa tarkoitettuna veronalaisena elinkeinotulona. Koska yleishyödyllinen yhteisö on arvonnalisäverolain 4 §:n mukaan verovelvollinen vain, jos sen toiminnastaan saamaa tuloa pidetään tuloverolaissa tarkoitettuna veronalaisena elinkeinotulona, yhdistyksen ei ollut suoritettava harjoittamastaan jakelutoiminnasta arvonnalisäveroa. Ennakkotieto ajalle 1.1.1995-31.12.1996.

Avustukset, jotka on saatu yhdistyksen toiminnan yleiseen tukemiseen, ovat arvonnalisäverottomia. Joskus avustuksia saadaan jotakin tiettyä toimintaa tai tuotetta varten. Arvonnalisäverovelvollinen yhdistys voi tällöin joutua maksamaan näistä avustuksista arvonnalisäveroa, koska veron perusteeseen luetaan mukaan suoraan palvelun tai tavarahan hintaan liittyvät tuet ja avustukset. (Myrsky 2004, 254.)

Myynnistä suoritetaan veroa kolmen eri verokannan mukaisesti. Veron peruste on hyödykkeen veroton hinta kaikkine lisineen, joista osapuolet ovat sopineet. Yleinen verokanta on 22 %, ja sitä sovelletaan kaikkiin tavaroihin ja palveluihin, joihin ei voida soveltaa alennettua verokantaa. Elintarvikkeista ja niiden raaka-aineista, rehuista ja rehuseoksista suoritetaan arvonnalisäveroa 17 % verokannan mukaan. Tätä verokantaa ei kuitenkaan sovelleta eläviin eläimiin, vesijohtoveteen, ravintolapalveluihin eikä alkoholijuomiin. Alennettua 8 % verokantaa sovelletaan muun muassa henkilökuljetuksiin, majoitustiloihin, käyntisatamiin, liikuntapalveluihin, kulttuuritilaisuuksien ja museoiden pääsymaksuihin, kirjoihin ja taidesineisiin tekijän itsensä myyminä. (Lydman ym. 2005, 383.)

Ruotsissa vain ne yhdistykset, jotka harjoittavat ammattimaista toimintaa, voivat olla arvonnalisäverovelvollisia tai oikeutettuja arvonnalisäveron takaisin saantiin. Ammattimaisen toiminnan tunnusmerkistöön kuuluu itsenäisyys, pysyvyys ja voi-

ton tavoittelu, kuten Suomessakin. Verovelvollisuuden alaraja on 30 000 kruunua (n. 3 230 euroa) verovuodessa. (Riksskatteverket 2002, 4.)

3.2.2 Arvonlisäveron maksaminen

Maksettava arvonlisävero lasketaan niin, että myynteihin sisältyvästä arvonlisäverosta vähennetään vähennyskelpoisiin ostoihin sisältyvä vero. Myynnistä vero suoritetaan siltä kuukaudelta, jolloin myyty tavara tai palvelu on toimitettu. Ostoista tehtävät vähennykset kohdistetaan sille kuukaudelle, jolloin tavara tai palvelu on vastaanotettu. Tilikauden aikana voidaan käyttää laskutusperustetta, mutta tilinpäätöksessä arvonlisäverolaskelmat on muutettava suoriteperusteisiksi. Tilitettävä arvonlisävero on ilmoitettava ja maksettava kohdekuukautta seuraavan toisen kuukauden 15. päivään mennessä. (Myrsky 2004, 197; Perälä & Perälä 2006, 317.)

3.2.3 Hakeutuminen vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi

Yhdistyksen ei tarvitse ilmoittautua arvonlisäverovelvolliseksi, jos liiketoiminnan liikevaihto kalenterivuodessa jää alle 8 500 euroa. Yleishyödyllinen yhdistys voi kuitenkin vapaaehtoisesti hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi, jos se harjoittaa liiketoimintaa. Tällöin yhdistys on arvonlisäverovelvollinen kaikesta liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta toiminnasta, sillä verovelvollisuutta ei voi rajata koskemaan vain osaa liiketoiminnasta.

Alla olevat KHO:n ratkaisut selventävät ongelmaa.

KHO 1999 T 1325

Yhdistys, joka oli tuloverolaisissa tarkoitettu yleishyödyllinen yhteisö, harjoitti ylläpitämässään museossa tarkoituksensa mukaista museotoimintaa. Yhdistys oli tuon toiminnan osalta arvonlisäverolain 4 §:n nojalla vapautettu arvonlisäverovelvollisuudesta. Yhdistyksen harjoittama museotoiminta oli jatkuvaa, suuntautui rajoittamattomaan asiakaskuntaan ja tapahtui kilpailuolosuhteissa muiden kult-

tuuri- ja vapaa-ajanviettopalvelujen kanssa. Yhdistys sai kuitenkin pääosan rahoituksestaan julkisista varoista erilaisina avustuksina. Varsinaisen museotoiminnan tuotot kattoivat vain 7-8 prosenttia toiminnasta aiheutuvista menoista. Yhdistyksen myynnistä suoritettavien verojen ja vähennettävien verojen erotus eli tilitettävä vero oli tästä syystä jatkuvasti negatiivinen. Kun otettiin huomioon, että museotoiminnasta saatavilla tuloilla katettiin vain vähäinen osa toiminnasta aiheutuvista menoista ja että museotoiminnasta tilitettävä vero oli tulojen ja menojen välisestä suhteesta johtuen jatkuvasti negatiivinen, yhdistyksen ei katsottu harjoittavan museotoimintaansa arvonnäverolain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla liiketoiminnan muodossa. Yhdistyksellä ei siten ollut oikeutta lain 12 §:n 1 momentin nojalla tulla hakemuksestaan tästä toiminnasta verovelvolliseksi.

KHO 1997 T 189

Säätiö, joka oli tuloverolaisissa tarkoitettu yleishyödyllinen yhteisö, harjoitti tarkoituksensa mukaista kaupungin teatteritoimintaa. Säätiö oli tuon toiminnan osalta arvonnäverolain 4 §:n nojalla vapautettu arvonnäverovelvollisuudesta. Teatteritoiminta oli jatkuvaa, suuntautui rajoittamattomaan asiakaskuntaan ja tapahtui kilpailuolosuhteissa muiden kulttuuri- ja vapaa-ajanviettopalvelujen kanssa. Toimintaa oli julkisesta tuesta huolimatta katsottava harjoitetun ansiotarkoituksessa. Teatteritoimintaa harjoitettiin näin ollen arvonnäverolaisissa tarkoitulla tavalla liiketoiminnan muodossa. Säätiöllä oli oikeus hakeutua verovelvolliseksi tästä toiminnastaan. Ennakkotieto ajalle 1.1.1995-31.12.1996

Yleishyödyllisen yhdistyksen kannattaa harkita hakeutumista vapaaehtoisesti arvonnäverovelvolliseksi, kun se myy tavaroita ja palveluja muille arvonnäverovelvollisille. Arvonnäverovelvollisena yhdistys maksaa myynneistä aiheutuvan arvonnäveron, ja sillä on oikeus vähentää ostolaskuihin sisältyvä arvonnävero maksettavasta verosta silloin, kun ostettava hyödyke tulee arvonnäverovelvollisen liiketoiminnan käyttöön. Yhdistyksen arvonnäverovelvolliset asiakkaat voivat puolestaan vähentää laskuun sisältyvän arvonnäveron omassa verotuksessaan. Ostot saattavat sisältää tässä tapauksessa vähennettävää veroa enemmän kuin maksettavaa veroa tulisi. Ylimenevän osuuden arvonnäverovelvollinen yhdistys voi hakea takaisin veronpalautuksena. (Perälä & Perälä 2006, 309; Lydman ym. 2005, 383.)

3.2.4 Vähäinen liiketoiminta

Yhdistys voi saada huojenuksena koko tilikaudelta maksamansa arvonlisäveron silloin, kun yhdistys on hakeutunut liiketoimintansa perusteella arvonlisäverovelvolliseksi ja liikevaihto on enintään 8 500 euroa. Kun tilikauden liikevaihto on enintään 22 500 euroa, voidaan saada alarajahuojennus.

Alarajan ylittymistä tutkittaessa mukaan lasketaan arvonlisäverollisen tavaroiden ja palvelujen myynnin verottoman osuuden lisäksi:

- kansainväliseen kauppaan liittyvät verottomat myynnit
- vähintään kuukauden ajaksi tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien tilausmyynti,
- yleishyödyllisten yhteisöjen jäsenlehtien painoksen myynti
- verottomien vesialusten sekä niihin kohdistuvien työsuoritusten myynti
- rahoitus- ja vakuutuspalvelujen myynnit
- kiinteistön tai siihen kohdistuvien oikeuksien luovutukset.

Liikevaihtoon ei lasketa mukaan käyttöomaisuuden myyntejä eikä liitännäisluonteisia rahoitus- ja vakuutuspalveluja. (ks. Verohallinto 2007b.)

Alarajahuojennuksen määrä voidaan laskea kaavasta:

$$\text{vero} - \frac{(\text{liikevaihto} - 8\,500) \times \text{vero}}{14\,000}$$

Liikevaihto lasketaan samoin perustein kuin tarkasteltaessa alarajan ylittymistä.

Liikevaihtoon ei alarajahuojennusta laskettaessa lueta myöskään metsätaloudesta saatua vastiketta eikä käyttöomaisuuden myynnistä ja kiinteistön käyttöoikeuden luovutuksesta saatua vastiketta. (ks. Verohallinto 2007b.)

3.2.5 Poikkeuksia myynnin arvonlisäverollisuudesta

Kiinteistön luovutus on säädetty arvonlisäverottomaksi. Luovutuksella tarkoitetaan kiinteistön myyntiä ja vuokrausta. Kiinteistöön liittyviin hankintoihin sisältyvä arvonlisävero on vähennyskelpoton. Kiinteistön vuokrauksesta voidaan hakeutua erikseen arvonlisäverovelvolliseksi, jos vuokrattua kiinteistöä käytetään arvonlisäverovelvolliseen tarkoitukseen. Tällöin myös kiinteistöön liittyvät hankinnat ovat vähennyskelpoisia ja arvonlisäveron kertautumiselta välttyään. Veroa on kuitenkin suoritettava silloin, kun kiinteistö luovutetaan tilapäisesti liikunta-, näyttely- tai kokoustilaksi. Kun mainostiloja luovutetaan kiinteistöllä pysyvästi, tämä on arvonlisäverollista toimintaa, kun taas vain urheilukilpailujen ajaksi vastiketta vastaan luovutetuista mainostiloista saatu tulo on verovapaata. (Lydman ym. 2005, 385; Perälä & Perälä 2006, 311.)

Arvonlisäverottomaksi on myös säädetty muun muassa terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen myynti, sosiaalihuolto, koulutus, arpajaisten järjestäminen ja esiintymispalkkiot. On olemassa myös nollaverokannan alaisia myyntejä, kuten vähintään kuukauden ajaksi tilatut sanoma- ja aikakauslehdet ja vähintään neljä kertaa ilmestyvän jäsenlehden painoksen myynti yleishyödylliselle yhdistykselle. Jäsenlehteä on julkaistava pääasiassa jäseniä varten eikä julkaisua ja myyntiä harjoiteta liiketoiminnan muodossa. Tavarankäytön myynti ulkomaille on verotonta kansainvälisen kaupan säännösten perusteella. Nollaverokannan alaisiin myynteihin liittyvät kustannukset ovat vähennyskelpoisia, jos saatu tulo on yhdistyksen elinkeinotuloa tai toiminnasta on hakeuduttu arvonlisäverovelvolliseksi. (Perälä & Perälä 2006, 314.)

3.2.6 Kiinteistöhallinta- ja tarjoilupalvelujen oma käyttö

Kiinteistöhallintapalvelun omaan käyttöön ottamisesta yleishyödyllinen yhdistys on arvonlisäverovelvollinen arvonlisäverolain (Arvonlisäverolaki 1501/1993) 32 § mukaisin edellytyksin. Raja 35 000 euroa on kiinteistön omistaja- tai haltijakohdattainen. Jos yhdistys omistaa useita kiinteistöjä, lasketaan kaikki palkkakustannuk-

set yhteen. Jos raja ylittyy, yhdistyksen on hakeuduttava arvonlisäverovelvolliseksi kiinteistöhallintapalvelujen omasta käytöstä. (Kuusiola 2002, 113; Perälä & Perälä 2006, 301, 315.)

Arvonlisäverolaki 32 §

Kiinteistöhallintapalvelu katsotaan otetuksi omaan käyttöön myös silloin, kun kiinteistön omistaja tai haltija suorittaa itse kiinteistöön kohdistuvan palvelun, jos kiinteistöä käytetään muuhun kuin vähennykseen oikeuttavaan tarkoitukseen.

Kiinteistön omistajan tai haltijan ei ole suoritettava veroa, jos:

1) hän käyttää kiinteistöä pääasiallisesti asuntonaan; tai

2) hänen kalenterivuoden aikana suorittamistaan kiinteistöhallintapalveluista aiheutuneet palkkakustannukset sosiaalikuuluineen eivät ylitä 35 000 euroa. (30.12.2003/1301)

Kiinteistöhallintapalveluja ovat:

1) edellä 31 §:ssä tarkoitetut rakentamispalvelut;

2) kiinteistön puhtaanapito ja muu kiinteistönhoito sekä kiinteistön talous- ja hallintopalvelut.

Kiinteistöhallintapalvelua ei ole esimerkiksi vuokraustoiminta, vuokralaishallinto eikä kiinteistöllä sijaitsevan jääkentän jäädyttäminen (Perälä & Perälä 2006, 315).

Tarjoilupalvelun omaan käyttöön ottamisesta yleishyödyllinen yhdistys on arvonlisäverovelvollinen arvonlisäverolain 25a §:n mukaisin edellytyksin. Veron peruste on tarjoilupalvelun välittömät ja välilliset kustannukset. Välillisten kustannusten osuudeksi lasketaan 22 % välittömistä kustannuksista. (Kuusiola 2002, 112.)

Arvonlisäverolaki 25 a § (16.12.1994/1218)

Henkilökunnalle luovutettu tarjoilupalvelu katsotaan otetuksi omaan käyttöön myös silloin, kun tarjoilupalvelua ei luovuteta verollisen liiketoiminnan yhteydessä ja vastaavia palveluja ei myydä ulkopuolisille.

3.3 Arpajaisverotus

Arpajaiset ovat yhdistysten usein käytettyjä varainhankintakeinoja. Arpoja myydään sekä yleisölle että omissa tilaisuuksissa osanottajien tai jäsenistön kesken. Arpajaisia säätelemään on laadittu arpajaislaki 1047/2001, arpajaisverolaki 552/1992 sekä annettu tavara-arpajaisasetus 824/1969.

3.3.1 Arpajaisten määritelmä

Arpajaisverolain 552/1992 2 § mukaan arpajaisilla tarkoitetaan:

1) arpajaislain (1047/2001) 3 §:ssä tarkoitettuja raha- ja tavara-arpajaisia, arvauskilpailuja, bingopeliä, veikkausta, vedonlyöntiä ja totopeliä sekä raha-automaattien ja tavaravoittoautomaattien pitämistä yleisön käytettävänä, kasinopelien toimeenpanemista, pelikasinotoimintaa ja arpajaislain 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämistä yleisön käytettävänä; (23.11.2001/1048)

2) muuta kuin arpajaislainsäädännössä tarkoitettua julkisesti järjestettyä arvontaa, arvaamista, vedonlyöntiä tai niihin rinnastettavaa, sattumasta osaksi tai kokonaan riippuvaa menettelyä, jossa voi voittaa rahaa tai rahanarvoisen etuuden, jota ei ole pidettävä kohtuullisena vastikkeena josta-kin suorituksesta tai ennakkoperintälaissa [(418/59)] tarkoitettuna palkkana.

Tässä tutkimuksessa käsitellään kuitenkin vain tavara-arpajaisten verotuskohtelua, koska ne ovat yleishyödyllisten yhdistysten varojen keräämiseksi yleisimmin järjestettyjä arpajaisia.

Rekisteröidyt yleishyödylliset yhdistykset, itsenäiset säätiöt ja muut yhteisöt, joiden kotipaikka on Suomessa, saavat toimeenpanna luvanvaraisia maksullisia tavara-arpajaisia. Tavara-arpajaislupa haetaan kirjallisesti paikalliselta kihlakunnan poliisilaitokselta. Lupa voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi. Jos arpajaiset järjestetään usean kihlakunnan tai yhden tai useamman läänin alueella, lupaa haetaan yhteisön tai säätiön kotipaikan lääninhallitukselta. Ilman lupaa voidaan järjestää sellaisia tavara-arpajaisia, joissa arpojen myynti, arvonta ja voittojen jako suoritetaan samassa tilaisuudessa, ja jotka voidaan katsoa vähäisiksi. Tällaisia

tavara-arpajaisia ovat pienarpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu arvo tai myyntihinta ei ylitä 2000 euroa, ja miniatyyriarpajaiset, joissa arpojen arvo tai myyntihinta ei ylitä 500 euroa. Voittojen arvonn tulee olla 35 % arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta ja pienimmän voiton on oltava vähintään yhtä suuri kuin yhden arvan hinta. Miniatyyriarpajaisia voivat järjestää muutkin kuin rekisteröidyt yhteisöt virkistys-, harrastus- tai yleishyödyllisen toiminnan tukemiseksi. Koululuokka tai opintoryhmä voi järjestää pienarpajaisia opiskelun tai opiskelua tukevan harrastustoiminnan tukemiseksi. Tällöin toimeenpanosta on vastattava täysivaltaisen henkilön. (Perälä & Perälä 2006, 320.)

Tavara-arpajaisasetuksen 824/1969 mukaan luvalla toimeenpannuista tavara-arpajaisista on tehtävä tilitys kihlakunnan poliisilaitokselle. Pienarpajaisista on tehtävä tilitys heti tilaisuuden jälkeen ja se on pidettävä arpajaisiin osallistuneiden nähtävänä kaksi viikkoa arpajaisten toimeenpanijan luona. Tilityksestä on selvittävä myynnistä kertynyt kokonaistulo, toimeenpanokustannukset ja puhdas tuotto. Tilitys on säilytettävä asetuksen mukaan vähintään kaksi vuotta, mutta lienee kuitenkin tarkoituksenmukaista säilyttää se kirjanpitolain mukaisesti kuusi vuotta. Tilitystä ei tarvitse tehdä, jos arpoja on myyty vain arpajaisten järjestäjän omien jäsenten kesken. Arpajaisveron maksaa arpajaisten toimeenpanija, eivätkä siten arpajaisverolain alaiset voitot ole voitonsaajan veronalaista tuloa. On huomattava, että voitto, joka edellyttää saajalta todellista työpanosta, ei ole arpajaisveronalainen voitto. Kilpailu- ja muut voitot, joiden saamiseksi edellytetään näennäissuoritusta, kuten näyttelytapahtumaan osallistuminen, ovat sen sijaan arpajaisveron alaisia. (Tavara-arpajaisasetus 824/1969; Perälä & Perälä 2006, 321.)

3.3.2 Verovelvollisuus

Arpajaisista ja bingotoiminnasta saatu tulo on lähtökohtaisesti verovapaata tuloverotuksessa, mutta yhteisöä verotetaan niiden toimeenpanemisesta kuitenkin arpajaisverolain mukaan. Tavara-arpajaisista saadusta tuotosta vero on 1,5 %. Tavara-arpajaisten tuotolla tarkoitetaan arpojen myynnistä kertynyttä kokonaistuloa. Veroa ei makseta, jos kalenterikuukaudelta määräytyvä vero on vähemmän kuin 50

euroa. Vero tilitetään oma-aloitteisesti kolmanneksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä arpajaisten toimeenpanoajankohdasta lukien. (Perälä & Perälä 2006, 323; Verohallinto 2007c, 17.)

3.4 Kiinteistöverotus

3.4.1 Kiinteistö käsitteenä

Kiinteistöllä tarkoitetaan tonttia, tilaa ja muuta itsenäistä maanomistuksen yksikköä, joka on merkitty tai olisi merkittävä kiinteistönä maarekisteriin, tonttikirjaan tai kiinteistörekisteriin. Rakennus ja muu kiinteistön ainesosa kuuluvat kiinteistöön siltä osin kuin ne otetaan mukaan kiinteistön arvoa määrättäessä. Kiinteistöveron alaisena pidetään myös muulle kuin omistajalle kuuluvaa rakennusta tai rakennelmaa, joka on varallisuusverolain mukaan arvostettava rakennelma. (Lydman ym., 393.)

3.4.2 Kiinteistöverovelvollisuus

Kiinteistöveroa suoritetaan kiinteistön sijaintikunnalle vuosittain kiinteistön arvon perusteella. Kiinteistövero määrätään sille, joka omistaa kiinteistön kalenterivuoden alkaessa. Vuokratontilla olevasta rakennuksesta ja rakennelmasta vero määrätään rakennuksen omistajalle ja tontista vuokranantajalle. Yleishyödylliset yhdistykset ovat kiinteistöverovelvollisia omistamistaan kiinteistöistä, kuten seurantalosta, kylätaloista ja työväentaloista. Kuntien valtuustot voivat määrätä erillisen yleishyödyllisen yhteisön veroprosentin tai vapauttaa ne kiinteistöverosta kokonaan. Kiinteistöveroprosenttia sovelletaan yleishyödyllisessä käytössä olevan rakennuksen lisäksi myös maapohjaan. Verohallinto ratkaisee ne yhteisöt ja kiinteistöt, jotka täyttävät yleishyödyllisyyden ehdot. Kiinteistöistä annetaan verottajalle tiedot omalla lomakkeellaan. Selvitys on annettava, jos tiedot ovat edellisestä vuodesta muuttuneet, vaikka yleishyödyllinen yhdistys ei muutoin veroilmoitusta antaisikaan. Lomakkeella ilmoitetaan paitsi omaisuustiedot, myös kiinteistön ra-

kennus- ja peruskorjausmenot verovuoden loppuun mennessä ja näistä verovuoden aikana syntynyt osuus sekä rakennuksen peruskorjausvuosi. Lisäykset on ilmoitettava joka vuodelta, kuten myös rakennuksen purkaminen tai tuhoutuminen. Kiinteistövero on vähennyskelpoinen, kun kiinteistöä käytetään tulon hankkimiseen. (Verohallinto 2007f, Perälä & Perälä 2006, 298.)

3.4.3 Kiinteistöveron määrä

Kiinteistövero pannaan maksuun kiinteistölle määrätyn verotusarvon perusteella. Vero on kunnanvaltuuston vahvistaman prosentin mukainen määrä kiinteistön edellisen vuoden verotusarvosta. Varallisuusvero on vuonna 2005 kumottu lailla 1141/2005, ja varojen arvostamiseen on sovellettu vuoden 2006 alusta arvostamislain 1142/2005 säännöksiä, ja siten vuoden 2007 kiinteistöveron perusteena olevat verotusarvot vuodelta 2006 onkin määrätty arvostamislain mukaan. (ks. Verohallinto 2007f.)

TAULUKKO 1. Kunta päättää veroprosentit vuosittain seuraavissa rajoissa.

(Tietoa kiinteistöverosta.)

yleinen kiinteistöveroprosentti	0,50 - 1,00
vakituisten asuinrakennusten veroprosentti	0,22 - 0,50
muiden asuinrakennusten veroprosentti, (esim. kesämökki)	0,50 - 1,00
yleishyödyllisen yhteisön veroprosentti	0,00 - 1,00
rakentamattoman rakennuspaikan veroprosentti x)	1,00 - 3,00
voimalaitosten veroprosentti	0,50 - 2,50

x)14 pääkaupunkiseudun ja sen kehysalueen kunnassa rakentamattoman rakennuspaikan veroprosentti on vähintään kunnassa sovellettava yleinen veroprosentti + yksi prosenttiyksikkö, enintään kuitenkin 3,00 prosenttia

Kuntien taloudellisesta tilanteesta riippuu, mille tasolle ne kiinteistöveron haluat asettaa. Ala- ja ylärajan lisäksi pääkaupunkiseudulle on asetettu erityisehto koskien rakentamatonta rakennuspaikkaa.

3.5 Ennakkotieto

Varainhankinta varsinkin suuremmissa yhdistyksissä saa usein elinkeinotoiminnan piirteitä. Yhdistyksissä on tarkoin mietittävä niitä veroseuraamuksia, joita elinkeinotoiminnasta yhdistykselle voi tulla. Verotoimiston puoleen voi kääntyä epäselvissä tapauksissa, ja yleensä se kannattaakin, jotta ikäviltä yllätyksiltä vältyttäisiin myöhemmin. On kuitenkin huomattava, että suullisesti saatu vastaus ei ole verottajaa sitova lopullisessa päätöksenteossa. Ainoastaan kirjallisesti annettu ennakkotieto on verottajaa sitova. Ennakkotieto on maksullinen, mutta jos yhdistyksellä on kehitteillä esimerkiksi suuri tapahtuma, jolla on liiketoiminnan piirteitä, ennakkotietoa kannattanee hakea kustannuksesta huolimatta. (Siro 2007.)

3.6 Ennakonperintä

Normaalit työnantajavelvoitteet koskevat myös yleishyödyllisiä yhdistyksiä niiden maksaessa palkkaa työntekijöilleen. On olemassa poikkeuksia, jotka koskevat muun muassa yhdistysten maksamia matkakustannusten korvauksia ja urheilijan palkkiota. Ennakkonpidätystä, ennakkoperintärekisteriä ja työnantajan sosiaaliturvamaksua käsitellään tarkemmin, mutta työntekijän osuus työeläkevakuutusmaksusta ja työttömyysvakuutusmaksusta jätetään tarkastelun ulkopuolelle, samoin kuin työnantajan vakuuttamisvelvollisuudet.

3.6.1 Ennakkonpidätys

Työnantajana yhdistys on velvollinen toimittamaan maksamistaan palkoista ja palkkioista ennakkonpidätyksen ja maksamaan työnantajan sosiaaliturvamaksun. Palkalla tarkoitetaan yleensä kaikenlaista korvausta, joka on saatu työ- tai virkasuhteessa. Työsuhteelle tyypillistä on, että työ tehdään henkilökohtaisesti työnantajan lukuun vastiketta vastaan työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Palkkaan kuuluvaksi luetaan myös luontaisedut, kuten puhelinetu, autoetu ja ateriatu. Luontoisetujen rahamääräisen arvon vahvistaa Verohallitus vuosittain. Palkalla tarkoitetaan myös kokouspalkkioita, luento- ja esitelmäpalkkioita, hallintoelinten

jäsenyydestä saatua palkkiota, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen nostamaa palkkaa sekä luottamustoimesta saatua korvausta. Palkan lisäksi ennakonpidätys on toimitettava työstä, tehtävästä tai palveluksesta maksetusta korvauksesta, ellei korvauksen saajaa ole merkitty ennakonperintärekisteriin. Ennakonpidätys tulee suorittaa myös tekijänoikeuden ja muun vastaavan oikeuden käyttämisestä tai käyttöoikeuden luovuttamisesta maksettavasta korvauksesta. Työnantajan sosiaaliturvamaksua ei näistä korvauksista tarvitse suorittaa. Urheilijan palkkiosta on aina toimitettava ennakonpidätys, mutta työnantajan sosiaaliturvamaksua ei tarvitse maksaa näistä palkkioista, vaikka työsuhteen tunnusmerkistöt täytyisivätkin. (Perälä & Perälä 2006, 323–324.)

Toimitettu ennakonpidätys ja sosiaaliturvamaksu on tilitettävä viimeistään palkanmaksukuukautta seuraavan kuukauden 10. päivänä. Satunnainen työnantaja maksaa ne oma-aloitteisten verojen tilisiirtolomakkeella. Palkanmaksua varten yhdistyksellä on oltava Y-tunnus, joka merkitään tilisiirtolomakkeelle oikean maksajan tunnistamiseksi.

3.6.2 Verottomat korvaukset

Työnantajalta työmatkasta saatu matkustamiskustannusten korvaus, päiväraha, ateriakorvaus ja majoittumiskorvaus eivät ole veronalaista tuloa saajalleen. Yleishyödylliseltä yhteisöltä saatu matkakustannusten korvaus rinnastetaan tällaiseen korvaukseen silloinkin, kun kyse ei ole työsuhteesta tai työstä, johon matka liittyy, eikä matkaan liittyvästä työstä makseta palkkaa. Verovapaata tuloa tällöin on kuitenkin vain päiväraha enintään 20 vuorokaudelta kalenterivuodessa, majoittumiskorvaus ja matkustamiskustannusten korvaus, jota voidaan suorittaa myös verovelvollisen asunnolta tehdystä matkasta. Verovapaa korvaus muulla kuin julkisella kulkuneuvolla tehdystä matkasta voi olla enintään 2 000 euroa kalenterivuodelta. (ks. Verohallinto 2007d.)

Matkakorvaus on verovapaata tuloa yhteisössä vapaaehtoisesti ja vastikkeetta toimivalle henkilölle. Matka tulee tehdä yleishyödyllisen yhdistyksen toimeksiannosta ja siitä on päätettävä asianmukaisesti etukäteen. Ateriakorvaus ei ole verovapaata tuloa, mutta jos oikeus päivärahaan täyttyy, päivärahan sijasta voidaan maksaa sitä pienempi korvaus esimerkiksi ateriakorvauksen nimisenä. Majoittumiskorvaukset ja julkisella kulkuneuvolla tehdyt matkat ovat tositetta vastaan rajoituksetta korvattavissa. Verohallitus vahvistaa vuosittain päivärahojen ja kilometrikorvausten enimmäismäärät ja aikarajoitukset. (ks. Verohallinto 2007d.)

3.6.3 Ennakkoperintärekisteri

Yhdistys merkitään ennakkoperintärekisteriin, jos se harjoittaa elinkeinotoimintaa, maataloutta tai muuta tulonhankkimistoimintaa, josta saatu korvaus ei ole palkkaa. Ilmoittautuminen on vapaaehtoista, ja se tehdään yrityksen perustamisilmoituksella Y1. Ilmoituksen voi jättää paikalliseen verotoimistoon tai maistraattiin. Lomakkeet löytyvät sähköisessä muodossa Patentti- ja rekisterihallituksen internetsivuilta (www.ytj.fi). Yleishyödyllinen yhdistys merkitään ennakkoperintärekisteriin myös, jos sen saamat tulot perustuvat sen jäsenten yhdistyksen hyväksi tekemiin työsuorituksiin. Ennakkoperintärekisteriin on toimitettava kaikesta huolimatta, jos yhdistystä ei ole merkitty ennakkoperintärekisteriin, vaikka kysymys on yleishyödyllisen toiminnan rahoittamisesta talkoilla tehdystä tilapäisestä työstä tai tehtävästä.

3.6.4 Sosiaaliturvamaksu

Sosiaaliturvamaksu suoritetaan kuukausittain maksettujen ennakkoperinnän alaisien palkkojen määrän perusteella valtiolle. Sosiaaliturvamaksu vahvistetaan vuosittain seuraavalle vuodelle.

3.6.5 Vuosi-ilmoitukset

Satunnaisesti palkkaa maksava työnantaja tekee ilmoitukset maksetuista palkoista, tehdyistä ennakonpidätyksistä ja työnantajan sosiaaliturvamaksusta vuosittain palkanmaksuvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Satunnaisella työnantajalla tarkoitetaan sellaista työnantajaa, jolla verovuoden aikana on palveluksessaan vain yksi palkansaaja tai jos palkansaajia on enintään viisi, työsuhteet eivät kestä koko kalenterivuotta. Jos yhdistys alkaa maksaa säännöllisesti palkkaa, sen on ilmoitettava työnantajarekisteriin säännölliseksi työnantajaksi. Myös säännöllisesti palkkaa maksavan yhdistyksen on tehtävä vuosi-ilmoitus omalla lomakkeellaan palkanmaksuvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä on määrätty sanktio. (ks. Verohallinto 2007e.)

Verohallinto suosittelee kaikille satunnaisesti palkkaa maksaville työnantajille palkka.fi -palvelun käyttöä. Palvelun ovat suunnitelleet kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, Verohallitus, Työeläkevakuuttajat TELA ry, lakisääteistä tapaturmavakuutusta harjoittavat vahinkovakuutusyhtiöt ja Kansaneläkelaitos. Verohallitus vastaa järjestelmän kehittämisestä ja ylläpidosta. Palvelu soveltuu palkanlaskentaan, kun työntekijämäärä samanaikaisesti on keskimäärin 1–5 henkeä. Se on tarkoitettu erityisesti sellaisille palkanmaksajille, jotka maksavat harvoin palkkoja eivätkä ole selvillä kaikista työnantajavelvoitteista. Esimerkiksi työntekijän palkasta perittävien työttömyys- ja työeläkevakuutusmaksujen prosentteja ei tarvitse tietää, ja palvelu muistuttaa myös tapaturmavakuutuksen ottamisesta. Palvelu on maksuton, mutta maksutoimiksiannoista pankit perivät sovitun hinnan. Palkka.fi -palvelu toimii internetissä. Sen avulla voidaan laskea palkat sivukuluineen ja maksaa ne. Samoin voidaan maksaa ennakonpidätyks- ja sosiaaliturvamaksut sekä eläkevakuutusmaksut. Palvelusta voi tulostaa palkkalaskelman ja -todistuksen sekä palkkayhteenvedot. Tarvitavat kuukausi-, vuosi- ja muut ilmoitukset voidaan hoitaa palvelun kautta. Lisäksi sen kautta voi tehdä vakuutushakemuksia, hoitaa alv-ilmoitukset ja lähettää palkanmaksutietoja Kelan etuuksiin. Palvelu arkistoi palkkatiedot 11 vuoden ajan. (ks. Palkka.fi).

4 KIRJANPITO, TILINPÄÄTÖS JA NIIDEN YHTEYS VEROTUKSEEN

Tutkimuksen tässä luvussa tarkastellaan kirjanpidon ja verotuksen välistä yhteyttä. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään lyhyesti yhdistyksen kirjanpitovelvollisuutta ja kirjanpitoa. Toisessa alaluvussa tarkastellaan tilinpäätöstä, tulojen ja menojen jaksotusta, poistoja sekä yleishyödyllisen yhdistyksen mahdollisuuksia tehdä varauksia. Työn tarkoituksena on tutkia yhdistyksen verotusta, joten järjestökaavan mukaiseen tuloslaskelmaan (liite 1) ja taseeseen ei ole perehdytty enempää kuin verotusyhteyden kannalta on ollut tarpeellista. Tuloslaskelmaa voidaan tietyissä puitteissa muokata yhdistyksen tarpeeseen sopivaksi. Lähdeluettelossa mainituista teoksista löytyy runsaasti malleja tuloslaskelman ja taseen esittämiseksi. Lähemmin on tarkasteltu järjestökaavan kohtaa ”Varainhankinta”, sillä verotusongelmat liittyvät yleensä juuri yhdistyksen varainhankintaan. Malli liikekaavan mukaisesta tuloslaskelmasta on työn liitteenä (liite 2), koska se liittyy yhdistyksen elinkeinotoimintaan ja elinkeinotulon määrääytymiseen. Yhdistyksen omistaman kiinteistön tuottojen ja kulujen esittämistä tuloslaskelmassa on myös käsitelty, koska sieltä muodostuu yhteys kiinteistötulon verotukseen. Lisäksi tarkastellaan lyhyesti voimassa olevan tilintarkastuslain yhdistyksiä koskevia säännöksiä, yhdistyksen velvollisuutta antaa toimintakertomus sekä toimintakertomuksen sisältöä pääpiirteissään. Kolmas alaluku käsittelee kirjanpidon ja verotuksen yhteyttä toisiinsa.

4.1 Kirjanpitovelvollisuus ja kirjanpito

Kirjanpitovelvollinen on jokainen harjoittamastaan liike- tai ammattitoiminnasta. Yhdistykset ja säätiöt ovat aina kirjanpitovelvollisia, vaikka liiketoimintaa ei olisiakaan. Kirjanpitovelvollisuus koskee myös rekisteröimättömiä yhdistyksiä. Yhdistyksen ensimmäinen tilikausi ja siten myös kirjanpitovelvollisuus alkaa perustamiskirjan allekirjoittamispäivästä. Yhdistys muodostaa kirjanpitoyksikön, jonka menoja ja tuloja rekisteröimään on perustettava kirjanpito ja jonka toiminnan tuloksellisuutta ja taloudellista asemaa kuvaamaan on laadittava tilinpäätös. Rekisteröimättömän alaosaaston liiketapahtumat kirjataan yhdistyksen kirjanpitoon silloin,

kun sen toiminta on osa yhdistyksen toimintaa, eikä se ole erillinen kirjanpitovelvollinen. (Kirjanpitolautakunta 1999; Perälä & Perälä 2006, 39–40, 74.)

Aatteelliset yhdistykset ovat kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollisia, ja niiden on pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa sekä noudatettava hyvää kirjanpitoa. Kirjanpitolaissa (KPL 1336/1997) ja -asetuksessa (KPA 1339/1997) on annettu yhdistyksiä koskevia erityismääräyksiä:

- Yhdistys ja muu vastaava yhteisö sekä säätiö saa poistaa pysyvien vastaavien hankintamenon niiden vaikutusaikana ilman ennalta laadittua suunnitelmaa (KPL 5:12.2 §.)
- Aatteelliselle yhteisölle ja säätiölle on esitetty erillinen tuloslaskelmakaava (KPA 1:3.1 §.)
- Aatteellisen yhteisön ja säätiön varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut on toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen eriteltävä toiminnanaloittain tuloslaskelmassa tai sen liitetiedoissa (KPA 1:3.3 §.)
- Aatteellisen yhteisön ja säätiön liiketoiminnasta saadaan tuloslaskelmassa ilmoittaa vain tuottojen ja kulujen summa, jolloin tuloslaskelmaan on liitettävä liiketoiminnasta laadittu erillinen tuloslaskelma (KPA 1:3.3 §.)
- Aatteellisen yhteisön ja säätiön taseessa on erikseen ilmoitettava pääoma ja varat, joiden käyttöä on rajoitettu erityismääräyksin (KPA 1:6.4 §.)
- Yhdistys tai säätiö ei ole velvollinen sisällyttämään tilinpäätökseensä rahoituslaskelmaa (KPL 3:1.3 §.)
- Yhdistys saa laatia niin sanotut lyhennetyt tilinpäätöksen liitetiedot, jos sille täytyvät KPL 3:9.2 §:ssä mainitut pienen kirjanpitovelvollisen kriteerit (KPA 2:11 §.)

Yhdistys on pienikirjanpitovelvollinen, kun sekä päättyneellä sekä sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi seuraavista rajoista:

1. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa
2. taseen loppusumma 3 650 000 euroa
3. palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä.

Varsinkaan pienissä yhdistyksissä ei ole tarpeen pohtia, mitä liikevaihdolla tai sitä vastaavalla tuotolla tarkoitetaan, koska se tuskin ylittyy. Kirjanpitolautakunnan tulkinta asiasta on se, että aatteellisessa yhteisössä ja säätiössä vastaavan tuoton voidaan katsoa tarkoittavan varsinaisen toiminnan, varainhankinnan sekä sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottojen yhteismäärää. (Kirjanpitolautakunta 2006b, 8.)

Ruotsissa aatteellinen yhdistys on kirjanpitovelvollinen silloin, kun se harjoittaa elinkeinotoimintaa, se on konsernin emoyhtiö tai sen tulot ylittävät 30 yksikköä (prisbasbelopp = 40 300 kruunua vuonna 2007) verovuodessa. Ruotsin hallitus määrittelee vuosittain kyseisen yksikön suuruuden. Jos yhdistys on kirjanpitovelvollinen, sen on noudatettava kirjanpitolakia. (Riksskatteverket 2002, 4; Regeringskansliet 2007.)

4.1.1 Kirjaukset ja tositteet

Tositteet toimivat sekä kirjanpidon että verotuksen aineistona. Kirjanpidon kirjausten on perustuttava liiketapahtuman todentaviin tositteisiin. Tositteen tulee olla numeroitu ja päivätty. Siitä on käytävä ilmi, mille tileille tapahtuma on kirjattu, ellei se ilmene peruskirjanpidosta. Menotositteesta on käytävä ilmi ostettu tuote ja tulotositteesta luovutettu suorite. Tositteissa on mainittava myös vastaanotto- tai luovutusajankohta. Tositteesta tulisi ilmetä, miten tulo tai meno liittyy yhdistyksen toimintaan. Suoritetusta maksusta tulisi saada maksun saajan antama tosite tai pankin antama tosite, samoin saatua maksua koskevan tositteen tulisi olla ulkopuolisen antama. Pankin tiliotetta voi käyttää maksutositteena, jos se on riittävästi yksilöity. Käteismaksut on kirjattava viivytyksettä ja päiväkohtaisesti. Muut kirjaukset voidaan tehdä kuukausikohtaisesti neljän kuukauden kuluessa kuukauden päättymisestä. Käytännössä kuitenkin arvonlisäverovelvollisen on tehtävä kirjaukset nopeammin arvonlisäverolaskelmien täsmäyttämiseksi ja veron maksamiseksi. Tositteen voi laatia myös itse muun muassa keräysten tai arpajaisten tuotosta, ja silloin sen tulee olla asianmukaisesti varmennettu. Varmentaja on joku muu henkilö, kuin kirjauksen suorittaja. Myyntilaskuja ei käytännössä tarvitse varmentaa, vaikka ne ovatkin itse laadittuja. Menotositteiden hyväksyminen yhdistyksessä

ennen kirjanpitoon kirjaamista on sisäinen kontrollitoimenpide, sillä kirjanpitolaki ei edellytä tätä hyväksymiskäytäntöä. Tositteet on säilytettävä vähintään 6 vuotta sen vuoden lopusta lukien, jolloin tilikausi päättyi. Säilytysaika koskee myös liike-tapahtumia koskevaa kirjeenvaihtoa, koneellisen kirjanpidon täsmäytys selvityksiä ja muuta kirjanpitoaineistoa kuin kirjanpitokirjoja ja tililuetteloa. Tilinpäätösai-
neisto on säilytettävä 10 vuotta. (Leppiniemi 2003, 22–24; Perälä & Perälä 2006, 61–63.)

4.1.2 Kirjanpitorikoksista

Kirjanpitolainsäädännön rikkomuksista säännellään rikoslaissa. Näihin rikkomuk-
siin suhtaudutaan nykyisin ankarasti, sillä niistä johtavat jäljet myös verorikoksiin ja velallisen rikoksiin. Rikkomukset jaetaan törkeään kirjanpitorikokseen, kirjapi-
torikokseen ja kirjanpitorikkomukseen tapauksen luonteen perusteella.

Törkeällä kirjanpitorikoksella tarkoitetaan tilannetta, jolloin liiketapahtumien kir-
jaaminen tai tilinpäätöksen tekeminen on kokonaan tai olennaisesti laiminlyöty. Kirjanpidossa on vääriä tai harhaanjohtavia tietoja paljon, tiedot perustuvat väärin
tositteisiin tai koskevat suuria summia. Törkeästä kirjanpitorikoksesta on kyse myös silloin, kun kirjanpito hävitetään, kätketään tai sen olennaisia osia vahingoitetaan. (Leppiniemi 2003, 227.)

Kirjanpitorikos tehdään silloin, kun liiketapahtumien kirjaamisessa tai tilinpäätök-
sen laatimisessa ei noudateta kirjanpitoa koskevia määräyksiä, kirjanpitoon merki-
tään vääriä tai harhaanjohtavia tietoja tai kirjanpitoaineistoa hävitetään, kätketään tai vahingoitetaan. Näin menetellen taloudellisesta tilanteesta tai tuloksesta ei saa-
da oikeaa ja riittävää kuvaa. (Leppiniemi 2003, 228.)

Kirjanpitorikkomus on tapahtunut, kun kirjanpitomerkintöjä ei tehdä säädetyssä
ajassa, kirjanpitoaineiston säilytysvelvollisuus laiminlyödään tai kun rikotaan ti-
linpäätöksen julkistamissäännöksiä (Leppiniemi 2003, 228).

4.2 Tilinpäätös ja toimintakertomus

Tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Se sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman sekä tilinpäätöksen liitetiedot. Yhdistyksen ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa eikä tilinpäätökseen tarvitse liittää toimintakertomusta, ellei pienen kirjanpitovelvollisuuden kriteereistä ylity kuin korkeintaan yksi. Tilinpäätöstä varmentamaan on laadittava myös tase-erittelyt, joissa eritellään omaisuus- ja velkaerät sekä liitetietojen erittelyt, joissa eritellään liitetiedot. Tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt eivät ole osa rekisteröitävää ja julkistettavaa tilinpäätöstä, ellei kysymys ole säätiöstä. (Perälä & Perälä 2006, 78.)

Tilinpäätöksen allekirjoittaa allekirjoitushetkellä toimiva hallitus. Kaikkien hallituksen jäsenten allekirjoitusta ei vaadita, riittää kun tilinpäätöksen on allekirjoittanut toimi- ja päätösvaltainen hallitus. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli 2005, 53.)

4.2.1 Tulon ja menon jaksottaminen tilinpäätöksessä

Tuloverolain mukaan pääsääntöisesti tulo on sen vuoden tuloa, jolloin se on nostettu, merkitty verovelvollisen tilille tai muutoin saatu hallintaan. Samoin menoon perustuva vähennys on tehtävä sinä verovuonna, jona maksu on suoritettu. Kirjanpitovelvollisen, kuten yleishyödyllisen yhdistyksen tulot jaksotetaan kuitenkin elinkeinoverolain (EVL 360/1968) mukaisesti. (Lydman ym. 2005, 349.)

Suoriteperusteisessa kirjanpidossa tulo kirjataan silloin, kun suorite on luovutettu ja meno silloin, kun suorite on vastaanotettu. Tilikauden aikana kirjaukset saadaan tehdä myös maksuperusteisesti, mutta tilinpäätös on aina tehtävä suoriteperusteisesti. Useimmiten yhdistysten tulot ja menot ovat syntymisvuotensa tuottoa ja kuluja, jolloin niitä ei tarvitse jaksottaa useammalle vuodelle. Lahjoitukset kirjataan sen tilikauden tuotoksi, jonka aikana ne on saatu lopullisesti. Jos tiettyjä kuluja varten on saatu avustuksia, ne ovat sen vuoden kuluja, jonka aikana kyseinen meno kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi. Ne menot, joista ei todennäköisesti kerry

tuloa tulevina tilikausina, kirjataan tuloslaskelmaan tilikauden kuluksi. Taseen vastaaviin aktivoidaan esimerkiksi niiden tavaroiden ostomenot, jotka ovat tilikauden päättyessä varastossa. Myös rakennusten ja muun käyttöomaisuuden hankintameno aktivoidaan taseen vastaaviin ja kirjataan kuluksi poistoina seuraavina tilikausina. Jos kirjanpitoon on kirjattu menoja ja tuloja, jotka eivät kuulu tilikaudelle ja jos kirjanpidosta puuttuu tilikaudelle kuuluvia tuloja ja menoja, nämä on oikaistava siirtyvinä erinä pois tuloslaskelmasta tai otettava mukaan tuloslaskelmaan. (Perälä & Perälä 2006, 84–85, 87.)

4.2.2 Poistot

Pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen hankintameno on vähennettävä ennalta laaditun suunnitelman mukaan poistoina vaikutusaikanaan. Poistopakko koskee myös yhdistystä, mutta yleishyödyllinen yhdistys saa tehdä poistot ilman ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Verotuksessa voidaan hyväksyä vain sellaiset poistot, jotka on tehty myös kirjanpidossa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2005, 116–117, 130.)

Järkevintä lienee, että pieni yhdistys tekee poistot kirjanpidossa EVL:n mukaisina kaavamaisina menojäännöspoistoina, koska tällöin kirjanpidon ja EVL:n poistojen erilaisten määrien aiheuttamat poistoerot ja niiden käsittely tuloslaskelmassa ja taseessa jäävät pois. EVL:n mukaisia enimmäispoistoja ovat mm. seuraavat: 7 % myymälä-, varasto- ja tehdasrakennuksesta, 4 % asuin- ja toimistorakennuksesta ja 25 % koneista ja kalustosta. (Laki elinkeinotulon verottamisesta 3:30.2§, 34:2§.)

4.2.3 Vapaaehtoiset ja pakolliset varaukset

Aatteelliset yleishyödylliset yhteisöt voivat tehdä vapaaehtoisia varauksia vain silloin, kun varauksen tekeminen vaikuttaa yhdistyksen verotettavaan tuloon. Kirjanpitolautakunta on lausunnossaan 1659/2001 todennut, että yleishyödyllinen yhteisö voi tehdä kirjanpidossaan vapaaehtoisen varauksen vain siinä laajuudessa

kuin sillä on vaikutusta yhteisön verotettavan elinkeinotulon määräytymiseen. Kun vapaaehtoisen varauksen tekeminen tulee aina vaikuttaa tosiasiallisesti verotettavan tulon määrään, sen enimmäismäärä on se, joka voidaan verolakien mukaan vähentää verotuksessa verotettavasta tulosta. (Kirjanpitolautakunta 2001; Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli 2005, 39–40.)

Yleishyödyllinen yhteisö voi tehdä kirjanpidossaan asuintalovarauksen, jos sen toiminta perustuu kiinteistön hallintaan. Asuintalovarauksella voidaan päästä ai-noastaan nollatulokseen, tappiota sillä ei saa synnyttää. Tällöin voidaan soveltuvien osin käyttää myös kiinteistökaavaa tuloslaskelman laadinnassa. KILA:n lausunnossa 1694/2002 todetaan, että yleishyödyllisellä yhteisöllä asuintalovarauksen muodostaminen edellyttää, että sillä on tilikauden aikana myös veronalaiseksi tuloksi luettavia tuottoja, joiden yhteismäärä asettaa kirjanpitolakiin perustuvan rajoitteen asuintalovarauksen enimmäismäärälle. (Kirjanpitolautakunta 2002; Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli 2005, 40.)

Joskus yhdistysten tarkoituksena on ollut varautua tuleviin menoihin ja osa voitosta on kirjattu kuluksi esimerkiksi toimitilan hankintavarauksen nimisenä. Niinpä ne ovat vähentäneet vapaaehtoisia varauksia muutenkin kuin verotuksen takia. Tämä ei kuitenkaan ole hyvän kirjanpitotavan mukaista eikä siten myöskään kirjanpitolain mukaista. Tulevaan hankintaan varautuminen on selvitetävä liitetiedoissa eikä voiton esilletuloa saa estää varauksen tekemisellä. Päätöksen voiton käytöstä tekee yhdistyksen yleinen kokous. Voittoa pelätään usein näyttää siksi, että uskotaan hyvän tuloksen olevan esteenä avustusten saannille. Tuloksen syntyminen poikkeuksellisissa olosuhteissa voidaan aina selvittää liitetiedoissa eikä avustusten tarve oikeuta vähentämään tulosta varauksilla. (Leppiniemi 2003, 118–119.)

Yhtenä keinona voittovarojen korvamerkitsemiseen on perustaa taseeseen merkittäviä rahastoja ja antaa rahastoista selostus liitetiedoissa, koska varojen osoittaminen tiettyyn tulevaan tarkoitukseen ei ole mahdollista tekemällä vapaaehtoisia varauksia (Leppiniemi & Leppiniemi 2005, 77).

Harkinnanvaraisen pakollisen varauksen tekemisen mahdollisuus on poistunut vuoden 2004 kirjanpitolain muutoksen myötä. Yleishyödyllinen yhdistys voi tehdä pakollisia varauksia, kuten eläkevarauksia, tilinpäätöksessään. Pakolliset varaukset eivät kuitenkaan ole verotuksessa hyväksyttäviä erinä, joten niitä ei tässä työssä käsitellä lähemmin.

4.2.4 Varainhankinta tuloslaskelmassa

Varainhankinnan tuotot koostuvat keräyksistä, myyjäisistä, arpajaisista, jäsenmaksuista ja lahjoituksin saaduista tuloista. Kun yleishyödyllinen yhdistys harjoittaa liiketoimintaa, liiketoiminnan tuotot ja kulut esitetään omana ryhmänään varainhankinnan pääryhmässä. Liiketoiminnan ollessa laajaa sen osalta laaditaan liikekaavan mukainen tuloslaskelma. Tällöin yhdistyksen varsinaisessa tuloslaskelmassa esitetään vain tuottojen ja kulujen summat ja liiketoiminnasta tehty tuloslaskelma liitetään yhdistyksen tilinpäätökseen. Varainhankinnan kulut muodostuvat tulojen aikaansaamiseksi uhratuista menoista. Näitä ovat esimerkiksi myyjäisten tai arpajaisten järjestämisestä aiheutuneet menot. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli 2005, 66; Perälä & Perälä 2006, 106.)

Varainhankinta saattaa saada liiketoiminnan piirteitä varsinkin, kun se on aktiivista. Tarkoituksena ei kuitenkaan saa olla voiton tai taloudellisen edun hankkiminen. Yhdistyksen liiketoiminnan on liityttävä yhdistyksen tarkoituksen toteuttamiseen tai oltava muuten vähäarvoista. Liiketoiminta ei saa olla liian laajaa yhdistyksen muuhun toimintaan verrattuna, vaikkakin se on rajoitetusti sallittua yhdistyksen menettämättä yleishyödyllisyysstatustaan. (Lydman ym. 2005, 74–75.)

Yhdistyksen tehdessä liiketoiminnastaan liikekaavan mukaisen tuloslaskelman on otettava huomioon järjestökaavan käytöstä poikkeavia seikkoja. Liikekaavan arabialaisilla numeroilla merkityistä eristä tulee käyttää toiminnan luonnetta paremmin kuvaavia nimikkeitä. Tuloslaskelmakaavojen erinä saadaan yhdistellä, jos niiden erillisellä esittämisellä ei ole olennaista merkitystä oikean ja riittävän kuvan muodostumiseen tai jos yhdisteleminen johtaa selkeämpään esittämistapaan. Yh-

distyksen ei ole useinkaan tarpeellista esittää kaikkia liikekaavan nimikkeitä, vaan tuloslaskelma voi olla lyhyempi. Lyhennetyn liikekaavan mukaisen tuloslaskelman malli on tutkimuksen liitteenä 2. (Perälä & Perälä 2006, 118–119.)

4.2.5 Kiinteistön tuotot ja kulut tuloslaskelmassa

Yhdistyksen omistamastaan kiinteistöstä saadut tulot ja kulut voidaan ilmoittaa varsinaisen toiminnan pääryhmässä omana toiminnanalananaan esimerkiksi seuraavalla tavalla (Kuusiola 2002, 12):

Tuotot

    Vuokratuotot

    Muut tuotot

Kulut

    Henkilöstökulut

    Hoitokulut

    Vahinkovakuutukset

    Kiinteistövero

    Korjaukset

    Välittömät verot

Kun yhdistyksen omistamaa kiinteistöä käytetään sekä yleishyödylliseen että muuhun tarkoitukseen, myös tuotot ja kulut on hyvä eritellä tuloslaskelman liitetiedoissa käyttötarkoituksen mukaan. Laskentaperusteena voi käyttää aikaa tai pinta-alaa. Kiinteistön käytöstä tulisi pitää esimerkiksi päiväkirjaa, jotta jako voitaisiin käytännössä tehdä. Päiväkirjan avulla jako eri käyttötarkoituksiin voidaan perustella tarvittaessa myös verottajalle.

4.2.6 Tase

Tilinpäätökseen sisältyvä tase kuvaa yhdistyksen taloudellista asemaa tilinpäätöspäivänä. Taseen vastaavissa esitetään yhdistyksen varat ja vastattavissa oma ja vieras pääoma. Tasekaava on sama kaikille kirjanpitovelvollisille, ja siksi kaikki nimikkeet eivät välttämättä sellaisenaan sovellu yhdistyksille. Numeroituja taseeriä voidaan nimetä uudelleen, jos ne siten vastaavat paremmin yhdistyksen toiminnan luonnetta. Yhdistyksen onkin joskus hyödyllistä esittää esimerkiksi sijoitusomaisuus, jäsenmaksusaamiset ja avustussaaamiset omilla riveillään. Erikseen on kirjanpitoasetuksen mukaan ilmoitettava sellaiset varat tai pääomat, joiden käytöstä on annettu erityismääräyksiä Näitä ovat esimerkiksi omakatteiset rahastot ja niiden varat.. Pieni kirjanpitovelvollinen saa laatia lyhennetyn taseen, jossa kuitenkin on eriteltävä myyntisaamiset, ostovelat ja saadut ennakkomaksut. (Perälä & Perälä 2006, 128–136.)

4.2.7 Tilintarkastus

Tilintarkastuksesta säädetään tilintarkastuslaissa, 459/2007, ja sitä sovelletaan kirjanpitolain 1:1 §:ssä tarkoitetun kirjanpitovelvollisen yhteisön ja säätiön tilintarkastukseen, ellei muualla laissa toisin säädetä. Tilintarkastaja-nimikettä saa käyttää vain kyseisen lain 30 tai 31 §:n mukaisesti hyväksytty luonnollinen henkilö. Yhdistyslain 6:38.2 §:ssä säädetään, että yhdistyksellä on oltava vähintään yksi tilintarkastaja ja varatilintarkastaja. Yhdistyksen säännöissä voidaan kuitenkin määrätä tilintarkastuksesta sekä myös tilintarkastajien määrästä tarkemmin.

Keskuskaupparikamariilta saadun selvityksen mukaan yhdistyksissä tilintarkastajan valintaan ja tilintarkastukseen sovelletaan vanhan tilintarkastuslain säännöksiä toistaiseksi. Kuitenkin, jos yhdistyksessä on jostakin syystä valittu HTM- tai KHT-tilintarkastaja, heidän on sovellettava uuden tilintarkastuslain säännöksiä suorittamissaan tilintarkastuksissa. Kumotun lain antamia rajoja velvollisuudesta valita hyväksytty tilintarkastaja noudatetaan edelleen, ellei yhdistyksen säännöissä ole tiukempia vaatimuksia.

Vanhan tilintarkastuslain mukaiset rajat ovat:

- taseen loppusumma edellisessä tilinpäätöksessä yli 340 000 euroa
- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisessä tilinpäätöksessä yli 680 000 euroa
- palveluksessa on edellisellä tilikaudella ollut keskimäärin yli 10 henkilöä.

Näistä on täytyttävä vähintään kaksi, jotta vähintään yhden hyväksytyt tilintarkastajan valinta olisi lain mukaan pakollista. (Horsmanheimo 2007.)

Myös verottaja edellyttää, että tilintarkastus on suoritettu ja tilintarkastuskertomus annettu, ennen kuin veroilmoitus on jätettävä verotoimistolle. Jos tilintarkastusta ei ole suoritettu, on tilintarkastuskertomus toimitettava verotoimistoon kuukauden kuluessa tilintarkastuksen suorittamisesta. (Verohallinto 2007g, 14.)

4.2.8 Toimintakertomus

Yhdistyksen toimintakertomus on kuvaus sen säännöissä mainitun tehtävän toteuttamisesta. Se täydentää tuloslaskelmasta, taseesta ja liitetiedoista saatavaa informaatiota. Lisäksi se auttaa osaltaan saamaan yhdistyksen toiminnasta, tuloksesta ja taloudellisesta asemasta kirjanpitolain edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot. Pienet kirjanpitovelvolliset saavat kuitenkin jättää toimintakertomuksen laatimatta. Yhdistyslaista ei löydy määräyksiä toimintakertomuksesta, mutta usein yhdistyksen säännöissä annetaan toimintakertomusta koskevia määräyksiä ja sen vuoksi se on laadittava, vaikkei kirjanpitolaki edellyttäisikään sitä. Monesti tätä sääntöjen edellyttämää toimintakertomusta kutsutaan vuosikertomukseksi, jotta se erottuisi kirjanpitolain edellyttämästä toimintakertomuksesta. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli 2005, 156–157.)

Pieni yhdistys, joka ei lain perusteella ole velvollinen liittämään toimintakertomusta tilinpäätökseen, voi laatia toimintakertomuksen niin, että se sisältää tiedot toiminnasta ja sen kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista. Yhdistyksen toimintakertomus voi sisältää esimerkiksi selvityksen varsinaisen toiminnanalojen tapah-

tumista, eli mitä on tehty, kuinka on onnistuttu, mitä on jäänyt tekemättä vaikka on suunniteltu ja mitkä ovat tulevaisuudennäkymät ja -suunnitelmat. Yhdistyksen harjoittaessa liiketoimintaa on sen tuloksellisuudesta ja harjoittamisesta annettava lisäselvitystä toimintakertomuksessa. Hyvän kirjanpitotavan mukaista ja suositeltavaa on, että myös pieni yhdistys kertoo toiminnastaan varsinaisen tilinpäätöksen lisäksi. (Lydman ym. 2005, 30–31, 40–41.)

Kirjanpitolautakunta sanoo yleisohjeessaan toimintakertomuksen laadinnasta, että yhdistyksen aatteellisen toiminnan määrää ja laatua kuvaava toimintakertomus on pidettävä erillään kirjanpitolaisten mukaisesta toimintakertomuksesta eikä siihen sisällytetä kirjanpitolaisten tai muualla säädettyjä taloudellisia tietoja. Tarkoituksenmukaista on nimetä tällainen asiakirja esimerkiksi vuosikertomukseksi ja pitää se erillään kirjanpitolaisten mukaisesta tilinpäätöksestä. (Kirjanpitolautakunta 2006a, 13; Perälä & Perälä 2006, 220–221.)

Toimintakertomuksella sinällään ei ole yhteyttä yhdistyksen verotettavaan tuloon, mutta se lienee kuitenkin merkittävä asiakirja silloin, kun joudutaan arvioimaan yhdistyksen yleishyödyllisen toiminnan laatua ja laajuutta tai yleishyödyllisyyttä yleensäkin. Toimintakertomus on liitettävä tuloslaskelman ja taseen ohella vuodelta 2007 annettavaan veroilmoitukseen. Ellei toimintakertomusta ole laadittu, on annettava vapaamuotoinen selvitys toiminnasta. (Verohallinto 2007g, 3.)

4.3 Kirjanpidon ja verotuksen sidonnaisuus

Kirjanpidon ja verotuksen tuloksen ja varallisuuden laskennat ovat Suomessa erilisiä. Kirjanpitoa säädellään kirjanpitolaisten ja veroasioita eri verolaeissa, kuten elinkeinoverolaeissa ja tuloverolaeissa sekä maatilatalouden tuloverolaeissa. Näkökulmat ja perustat kirjanpito- ja verolainsäädännöllä ovat erilaisia. Tilinpäätöksen tehtävä on antaa oikea ja riittävä kuva tuloksesta ja taloudellisesta tilanteesta. Verolainsäädännön tarkoitus ensisijaisesti on varojen kerääminen yhteiskunnalle. (Leppiniemi 2003, 49.)

Monien verovähennysten edellytyksenä on, että myös kirjanpidossa on tehty vastaava vähennys, eikä poistoja ja varauksia hyväksytä verotuksessa suurempana kuin ne on tehty kirjanpidossa. Poistot eroavat kirjanpidon ja verotuksen välillä siten, että kirjanpidossa sovelletaan suunnitelman mukaisten poistojen järjestelmää ja verotuksessa poistot ovat kaavamaisia enimmäispoistoja. (Leppiniemi 2003, 50.)

Kirjanpidon luotettavuudella on merkitystä verotuksen kannalta. Jos verotusta ei voida perustaa kirjanpitoon sen puutteellisuuden tai epäluotettavuuden takia, verotuksen perustana on arvio. Kirjanpidon puutteellisuuksilla tai laiminlyönneillä saattaa olla seurauksena veronkorotukset ja jopa rikosoikeudelliset seuraamukset. Verotus tulee ottaa huomioon myös tositteiden laatimisessa ja säilyttämisessä, sillä tositteiden avulla voidaan todistaa, että kirjanpitomerkinnot ja veroilmoituksissa tuloutetut ja vähennetyt erät ovat todellisia. (Leppiniemi 2003, 49–50.)

5 YHDISTYSTEN VEROTUS PÄIJÄT-HÄMEESSÄ

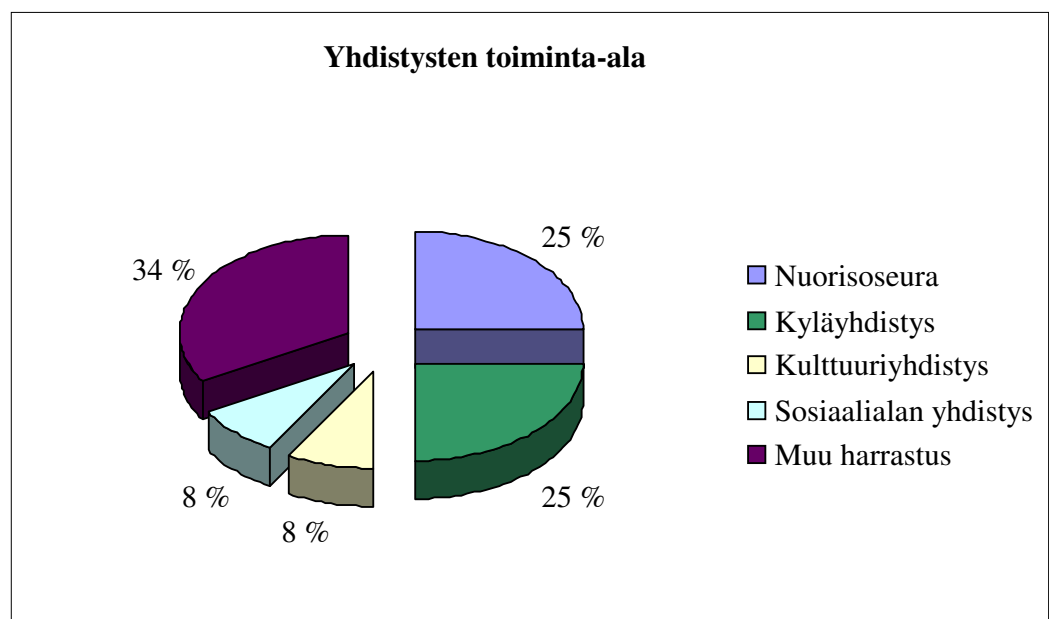
Tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten paljon päijäthämäläiset yleishyödylliset yhdistykset tekevät liiketoiminnaksi katsottavaa varainhankintaa ja miten yhdistykset kokevat verottajan suhtautumisen yhdistystoimintaan. Tutkimus tehtiin kyselytutkimuksena sattumanvaraisesti valituille yhdistyksille Päijät-Hämeen alueella. Kyselylomake on työn liitteenä 3. Tuloksia vertaillaan Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry:n vuonna 2005 tekemään tutkimukseen. Yhdistysten verotus perustuu valtaosaltaan aikaisempaan oikeuskäytäntöön, mutta on esitetty kannanottoja valvonnan ja tulkintojen kiristymisestä uusittujen verotusohjeiden myötä. Koska esille haluttiin saada myös verottajan näkemys, haastateltiin Päijät-Hämeen verotoimiston virkailijaa. Hänelle esitetyt kysymykset ovat liitteenä 4. Vastaukset kysymyksiin on referoitu alaluvussa kaksi. Yleishyödyllisen yhdistyksen kiinteistöveron määrä vaihtelee kunnittain. Kolmannessa alaluvussa onkin vertailtu verokohtelua Päijät-Hämeen eri kuntien välillä sekä tarkasteltu, poikkeako kiinteistöverotus Päijät-Hämeessä muusta maasta. Johtopäätökset on koottu kaikkiin kysymyksiin sisältyneissä avoimissa osioissa esiin tulleista asioista, haastatteluista ja kiinteistöveroa käsittelevästä osasta. Samalla on etsitty mahdollisia ongelmien syitä, tehty joitakin ratkaisuehdotuksia sekä peilattu ongelmallisiksi koettuja asioita aikaisemmin esitettyyn teoriaan.

5.1 Kysely yhdistyksille

Tutkimusta varten lähetettiin sähköpostitse kysely 16 eri yhdistykselle. Kahden yhdistyksen edustajaa haastateltiin puhelimitse, koska sähköpostitietoja ei ollut saatavilla. Tiedustelu halukkuudesta osallistua tutkimukseen välitettiin myös Päijät-Hämeen kylät ry:n postituslistan kautta. Listalla on noin 350 yhteystietoa, joista osa on viranomaisten osoitteita ja osa samoja yhdistyksiä edustavien henkilöiden osoitteita. Postituslistan käyttö ei kuitenkaan tuottanut toivottua tulosta, sillä sitä kautta saatiin vain viiden tutkimukseen mukaan haluavan yhteystiedot. Kyselylomakkeessa oli viisi kysymystä, joihin voi vastata kyllä, ei tai ei osaa sanoa. Vastaajille oli myös annettu mahdollisuus vapaamuotoiseen vastaukseen. Kuudes

kysymys oli avoin kysymys, johon vastaaja voi kertoa kokemuksistaan yhteistyöstä verottajan kanssa.

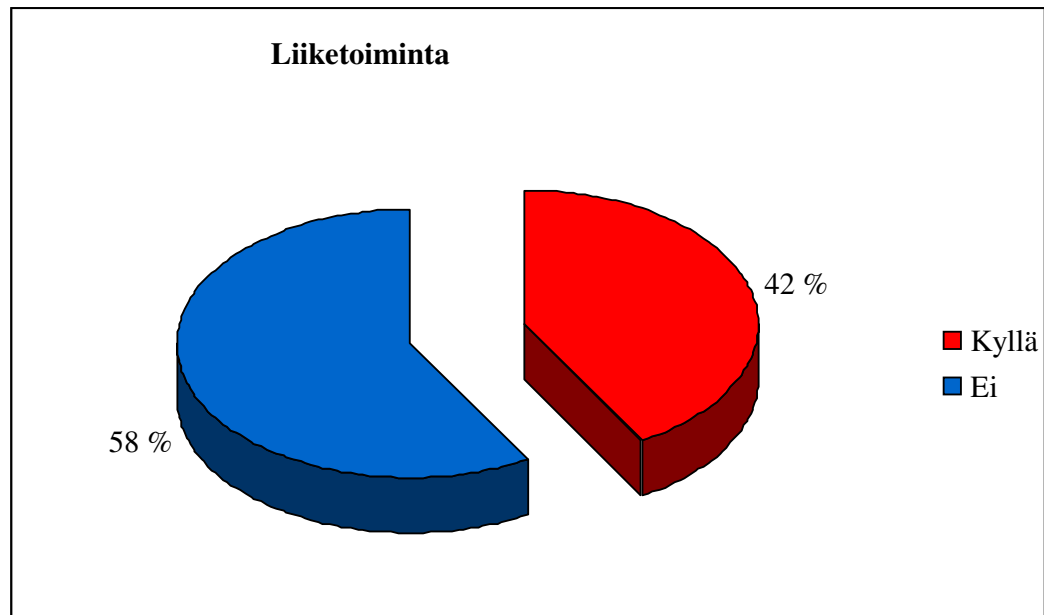
Kyselyyn vastasi 18 yhdistyksestä 12, eli 67 %. Näiden lisäksi kaksi yhdistystä kommentoi tutkimusta palauttamatta kyselylomaketta. Vastanneista 3 yhdistystä edusti nuorisoseuroja, 3 yhdistystä kyläyhdistyksiä ja 4 yhdistystä muuta harrastustoimintaa. Kulttuuriyhdistyksiksi ja sosiaalialan yhdistyksiksi luokiteltuja vastaajia oli yksi kumpaakin. Prosentuaalinen jakauma ilmenee alla olevasta kuviosta.

KUVIO 5. Yhdistysten toiminta-ala

Toinen kysymys koski yhdistyksen harrastamaa liiketoimintaa. Vastanneista 7 yhdistystä ilmoitti, ettei niillä ole liiketoiminnaksi luokiteltavaa varainhankintaa. Viidellä yhdistyksellä vastaajista on liiketoimintaa. Kysymyksen avoimessa osassa tiedusteltiin liiketoiminnan laatua. Kyselyyn vastanneet yhdistykset harjoittivat liiketoiminnan muodossa muun muassa talonmiehen töitä, julkaisutoimintaa, kiinteistön vuokrausta, teltojen ja asujen vuokrausta, kahvila- ja pitopalvelutoimintaa, mainostilojen vuokrausta sekä monistus-, kopiointi- ja faksipalveluja. Vastauksista kävi ilmi lisäksi, että mm. lavatansseja ja niiden yhteydessä ravintola- ja kioski-toimintaa harjoitetaan liiketoiminnan muodossa.

Liiketoiminnan harjoittaminen tutkituissa yhdistyksissä jakautuu prosentuaalisesti alla olevan kuvion mukaisesti.

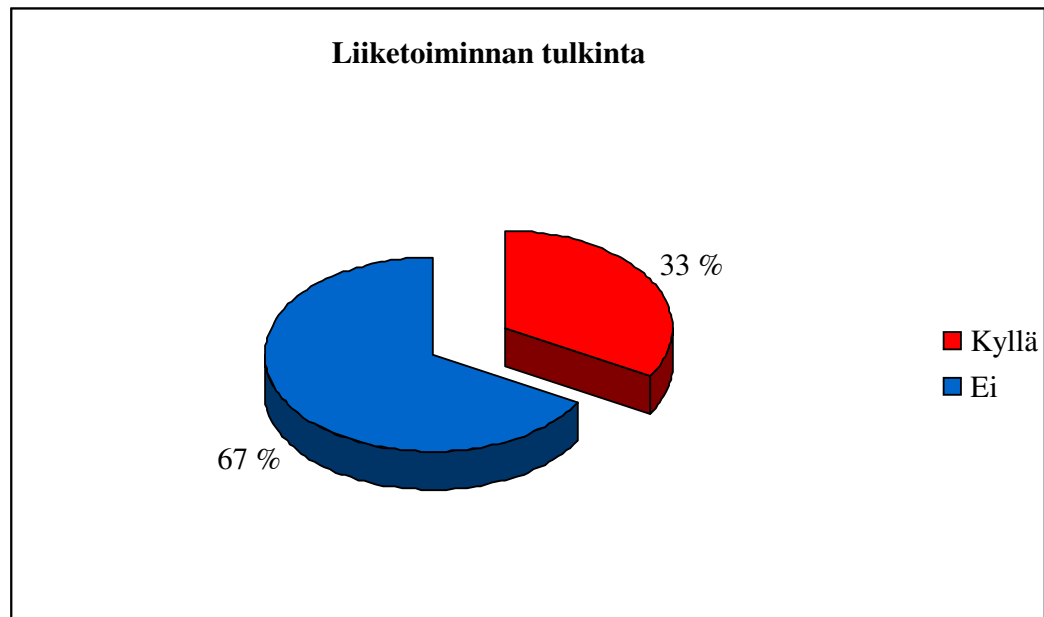
KUVIO 6. Yhdistysten liiketoiminnan harjoittaminen

Sivistysliitto Kansalaisforum SKAF ry:n vuonna 2005 tekemän tutkimuksen mukaan liiketoiminnaksi tulkittavaa toimintaa tehtiin 40 %:ssa yhdistyksiä, 54 %:ssa yhdistyksistä ei tehty liiketoimintaa ja 6 % ei osannut sanoa. Näihin tuloksiin verrattuna nyt saadut vastaukset ovat samansuuntaisia.

Kolmannessa kysymyksessä kartoitettiin, onko verottaja tulkinnut yhdistyksen varainhankintaa liiketoiminnaksi. Vastanneista 8 yhdistystä kertoi, ettei näin ole tapahtunut ja 4 yhdistystä katsoi näin tapahtuneen. Avoimessa kysymyksessä yhdistyksiä pyydettiin kertomaan, miksi varainhankintaa on tulkittu liiketoiminnaksi. Yhdistykset ovat oma-aloitteisesti hakeutuneet arvonlisäverovelvollisiksi toiminnastaan, mutta esiin tuli tapauksia, jolloin verovelvollisuutta on harkittu uudelleen ja siitä sen jälkeen luovuttu. Verottajalta on myös ennen toiminnan aloittamista pyydetty kannanottoja varainhankinnasta ja liiketoiminnasta. Käden taidot on katsottu ammattityöksi, ja tämä on aiheuttanut talkootyönä tehtyjen korjaustöiden

luokittelemisen liiketoiminnaksi. Työn tekijöille on maksettu palkkaa, koska verotuksessa ei ole hyväksytty pelkkiä kulukorvauksia.

Yhdistyksen toiminnan liiketoiminnaksi tulkitsemisen prosentuaalista jakaumaa kuvaa alla oleva kuvio.

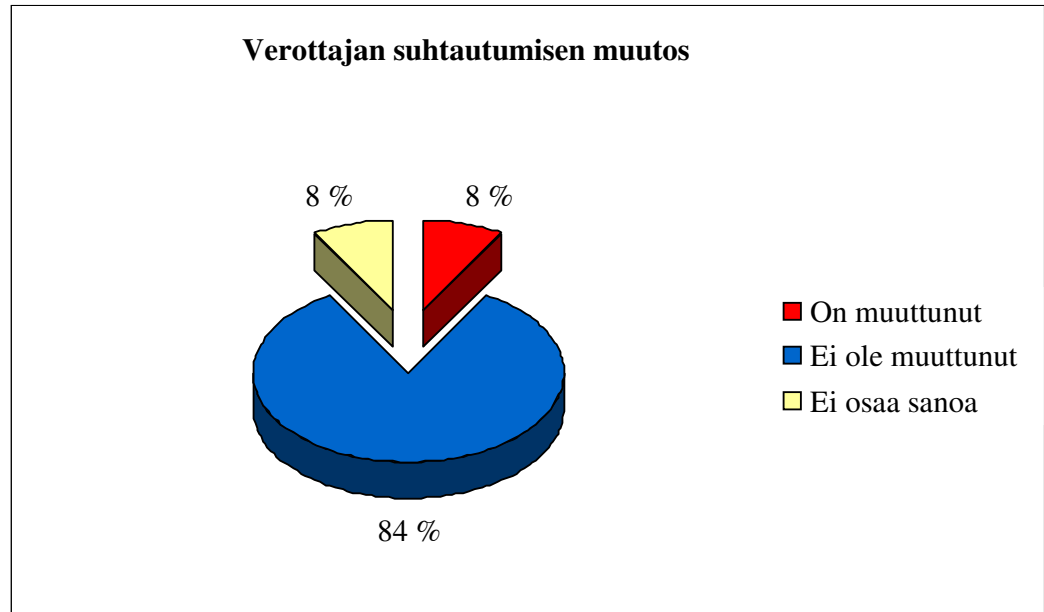
KUVIO 7. Onko verottaja tulkinnut varainhankinnan liiketoiminnaksi?

Myös nämä luvut noudattelevat Kansalaisforumin tutkimusta. Siinä 61 % yhdistyksistä vastasi, ettei niiden toimintaa ole tulkittu liiketoiminnaksi, 36 % kohdalla näin oli tapahtunut ja 3 % ei osannut sanoa.

Neljäs kysymys koski verottajan suhtautumisen muutosta yhdistykseen. Valtaosa, eli 10 yhdistystä, koki verottajan suhtautuvan samalla lailla kuin aikaisemminkin. Ainoastaan 1 yhdistys koki suhtautumisen muuttuneen. Samoin yksi yhdistys ei osannut sanoa, onko suhtautuminen muuttunut vai ei. Avoimessa kysymyksessä tiedusteltiin, miten suhtautuminen on muuttunut. Arvonlisäveron rajan 8 500 euroa koettiin vaikeuttavan toimintaa. Talkootyön osuutta ei ole laskettu kustannuksiin julkaisu- ja toiminnassa, ainoastaan todelliset maksetut kulut on voitu vähentää

tuotoista. Joistakin toiminnanaloista on jouduttu verotuksen takia luopumaan, koska niihin ei ole ollut enää käytännössä mahdollisuuksia.

Alla olevasta kuviosta selviää vastausten prosentuaalinen jakauma.

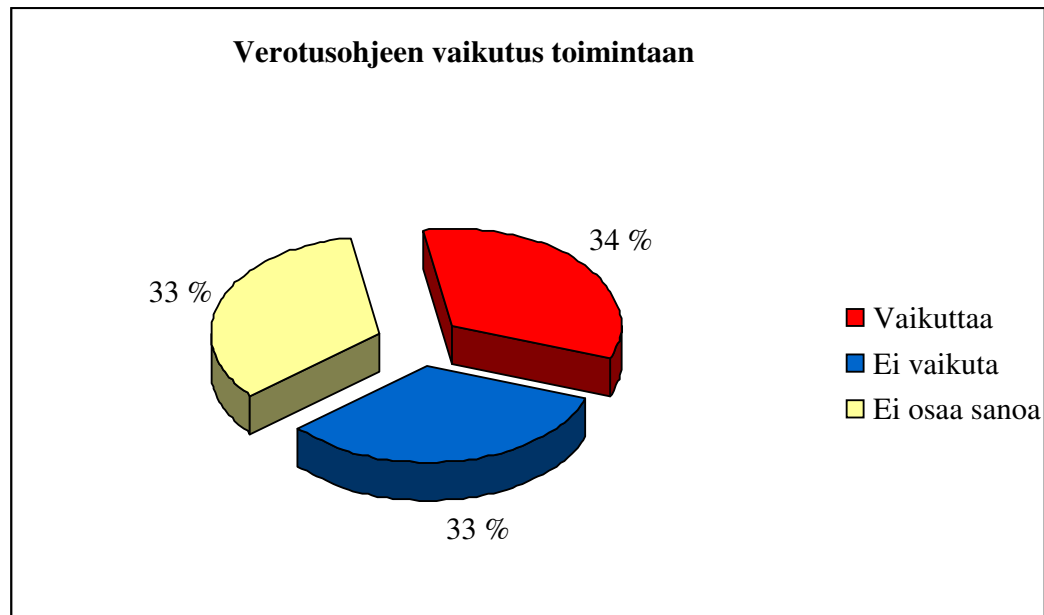

KUVIO 8. Verottajan suhtautumisen muutos yhdistykseen.

Kansalaisforumin tutkimuksen mukaan 68 % yhdistyksistä ei kokenut verotoimiston suhtautumisen muuttuneen, 19 % vastasi suhtautumisen muuttuneen ja 13 % vastaajista ei osannut sanoa. Kyseisessä tutkimuksessa havaittiin muutoksen tapahtuneen vuoden 2005 aikana. Muutos ilmeni muun muassa niin, että verottaja halusi useammin selvityksiä toiminnasta ja lähetti esitetytjä veroilmoituksia yhdistyksille.

Viidennessä kysymyksessä kysyttiin uuden verotusohjeen mahdollista vaikutusta yhdistyksen toimintaan. Vastaukset jakautuivat tasaisesti, kolmasosa vastaajista oli sitä mieltä, että se tulee vaikuttamaan ja kolmasosa katsoi, ettei se vaikuta mitenkään ainakaan toistaiseksi. Yksi kolmasosa ei osannut sanoa mielipidettään, koska ei ollut perehtynyt ohjeeseen aikaisemmin tai muutoin tiennyt sen sisällöstä tarpeeksi muodostaakseen käsitystä asiasta.

Käsityksiä verotusohjeen vaikutuksista yhdistysten toimintaan voidaan havainnollistaa alla olevalla kuviolla.

KUVIO 9. Verotusohjeen vaikutus yhdistyksen toimintaan.

Vastauksissaan avoimeen kysymykseen yhdistykset katsoivat verotusohjeen rajoittavan varainhankintaa, tapahtumien järjestämistä ja aiheuttavan muutenkin epätie-toisuutta. Esiin tuli myös verotoimiston kommentti linjan tulevasta tiukkenemisesta.

Kuudennessa kysymyksessä tiedusteltiin yhdistysten kokemuksia yhteistyöstä verottajan kanssa. Seitsemän vastaajaa kommentoi asiaa. Kokemukset olivat yleensä positiivisia. Yhteistyön kuluessa yhteistyön laadun koettiin parantuneen, ja myönteiset kokemukset lisääntyivät. Täysin negatiivisia kokemuksia ei ollut yhdelläkään vastaajista, vaikka pienistä hankaluuksista raportoitiinkin.

5.2 Yhdistysten verovalmistelu verotoimistossa

Verotoimistot käyttävät yhdistysten verotuspäätöksiä tehdessään tapauskohtaista harkintaa. Toimintatapojen selvittämiseksi haastateltiin yhdistysten verotusasioita hoitavaa verovalmistelijaa Päijät-Hämeen verotoimistosta. Haastateltava sai etukäteen tutustuttavakseen kysymykset (liite 4). Omasta toivomuksestaan hän antoi vastaukset puhelinkeskustelun kuluessa. Vastauksia jouduttiin tästä syystä tarkentamaan toisen puhelinkeskustelun aikana.

Haastatellun Virpi Lindholmin käsityksen mukaan yhdistysten määrä Päijät-Hämeessä on noin 1500. Kysymykseen, kuinka suuri osuus Päijät-Hämeen yhdistyksistä antaa veroilmoituksen, haastateltu ei voinut vastata, koska lukumäärästä ei verotoimistossa ole tarkkaa tietoa. Tietoja yhdistysrekisteristä ei saada suoraan.

Osalle yhdistyksiä tulostuu esitäytetty veroilmoituslomake. Sen palautumista seurataan, ja lähetetään tarvittaessa kehoitus veroilmoituksen antamiseen. Kysymykseen seurantajärjestelmän olemassaolosta haastateltu ei voinut vastata yksiselitteisesti. Tiedot liittyvät verovalmistelijoiden työtehtäviin ja menettely on aina tapauskohtaista.

Yhdistystä rangaistaan Verohallituksen yhtenäistämishojjeiden mukaisesti, ellei se palauta esitäytettyä veroilmoitusta säädettyssä ajassa tai jättää veronalaiset tulonsa ilmoittamatta. Saadun vastauksen perusteella voisi päätellä, että veronkorotus määrätään myös silloin, kun yhdistyksen mielestä sen varainhankinta on kaikilta osin verovapaata jättäen sen ilmoittamatta, ja myöhemmin todetaan varainhankinnan kuitenkin olevan veronalaista tuloa. Päätelmää voisi jatkaa niin, että yhdistyksen kannattaa olla yhteydessä verotoimistoon ja antaa veroilmoitus vähänkin epäselvissä tapauksissa.

Kysymykseen, kuinka paljon pienet yhdistykset harjoittavat liiketoiminnaksi kattavaa varainhankintaa, ei haastateltava pystynyt vastaamaan. Euromääräisiä ohjeraja-arvoja yleishyödyllisen toiminnan ja liiketoiminnan suhteesta ei ole olemassa. Raja-arvo 8 500 euroa tulee vastaan arvonlisäverotuksen puolella.

Verolait eivät ole muuttuneet tai kiristyneet, joten verotukseen ei ole muuttunut. Tämän perusteella kysymys siitä, tuleeko valvonta uusien verotusohjeiden myötä kiristymään ja tehostetaanko valvontaa, jäi haastattelussa vastausta vaille.

Verottaja arvioi yhdistyksen yleishyödyllisyyttä sääntöjen ja tosiasiallisen toiminnan perusteella. Toimintakertomus on yksi arvioinnin kriteeri. Vuoden 2007 veroilmoitukseen on tämän vuoksi liitettävä myös toimintakertomus taseen ja tuloslaskelman lisäksi.

Yhdistyksillä on Päijät-Hämeessäkin kesäteatteritoimintaa ja kotiseutuyhdistykset julkaisevat ja myyvät kotiseutu- ja kyläkirjoja varojen hankkimiseksi ja tarkoituksensa edistämiseksi. Päätettäessä näiden toimintojen veronalaisuudesta arvioidaan yleishyödyllisyyden edellytykset ja käytetään tapauskohtaista harkintaa. Tarkempaa tietoa asiasta haastateltu ei voinut antaa.

Vuoden 2007 veroilmoituksella tulee eritellä yli 8 500 euron tuotot. Tästä ei kuitenkaan ole muodostumassa alarajaa elinkeinotuloverotuksen puolella, vaan tulojen verotusta harkitaan tapauskohtaisesti. Mainitun rajan tarkoitus jäi epäselväksi.

Yhdistyksen kiinteistön käyttö yleiseen ja yleishyödylliseen ja toisaalta muuhun käyttöön jaetaan ajan tai pinta-alan suhteessa verovuoden aikana. Toimintapäiväkirjan tai muun vastaavan dokumentoinnin ylläpito on suositeltavaa, jotta käyttöajat voidaan selvittää eri toimintojen osalta. Kysymykseen, onko kiinteistö yhdistyksen yleishyödyllisessä käytössä silloin, kun siellä ei ole mitään toimintaa, ei haastattelussa saatu yksiselitteistä vastausta. Kiinteistötuloa ei ole vapautettu verosta, ja seurantalaja koskevat samat säännöt kuin muitakin verovelvollisia. Periaatteessa käytetään harkintaa aina, vaikka kiinteistö olisi vuokrattu ainoastaan kerran lyhyeksi ajaksi verovuoden aikana. Kulut voidaan vuokra-ajalta vähentää saadusta vuokratulosta. Aiheutuneet kustannukset jaetaan ajan tai pinta-alan suhteessa. Verottajan mielestä kiinteistötulon erittely ei ole tuloslaskelmassa tarpeen. Kiinteistötuloveroprosentti vuonna 2006 on 6,2322 % ja vuonna 2007 se alenee hieman, tarkkaa prosenttilukua haastatteluhetkellä ei ollut saatavilla.

Esitettyjä kysymyksiä kommentoi 23.10.2007 myös linjajohtajan sijainen Terhi Hellsten Sisä-Suomen yritysverotoimistosta Tampereelta. Hän sanoi, ettei kysymyksiin voi vastata lainkaan tai yksiselitteisesti, koska esiin tuleva tieto on salais- ta ja toisaalta kuitenkin yleistä. Terhi Hellstenin näkemyksen mukaan yhdistysten toiminta ja toimintaolosuhteet ovat suomalaisessa yhteiskunnassa muuttuneet ve- rolainsäädännön pysyessä samana. Verotuksessa joudutaan tutkimaan, vastaavatko asetelmat todellisuutta. Yleishyödyllisyyden kriteerit ovat pysyneet samoina. Yh- distysten toiminta on kauttaaltaan hyvin erilaista, joten kysymyksiin ei ole olemas- sa yleistä vastausta, ja kenttä onkin siksi haastava. Tapauskohtaista harkintaa on käytettävä joka tilanteessa. Hän kertoi lisäksi, että veroviranomaisetkin pitävät tärkeänä sitä, että on olemassa yleishyödyllistä työtä tekeviä yhdistyksiä.

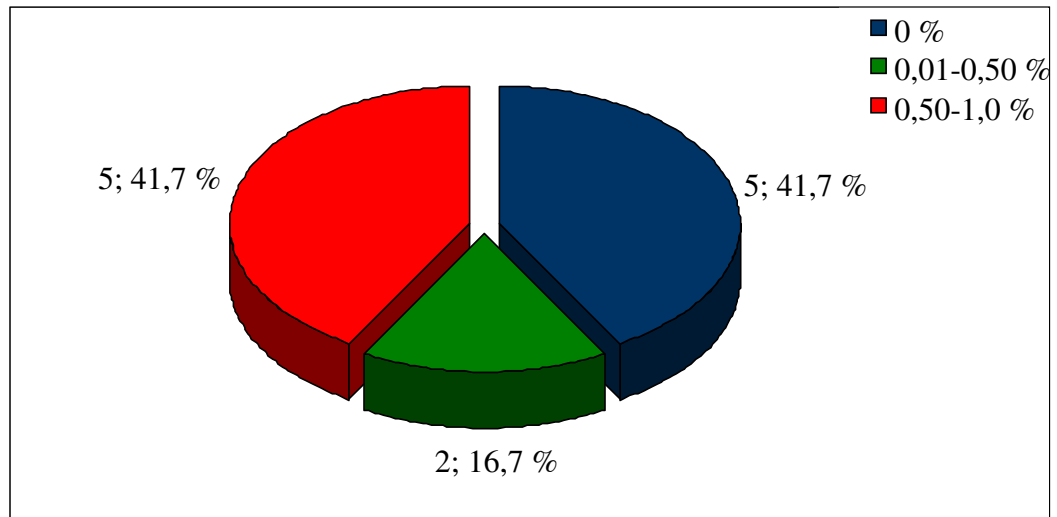
5.3 Kiinteistövero Päijät-Hämeessä

Yleishyödyllisten yhdistysten omistamien kiinteistöjen verotus on riippuvainen sijantikunnasta. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten Päijät-Hämeen kunnat kohtelevat näitä kiinteistöjä ja millaisia eroja eri kuntien välillä on. Vertailukoh- daksi otettiin koko maata käsittävä kiinteistöveroprosenttitilasto sen selvittämisek- si, poikkeako verotus Päijät-Hämeessä koko maan tilanteesta.

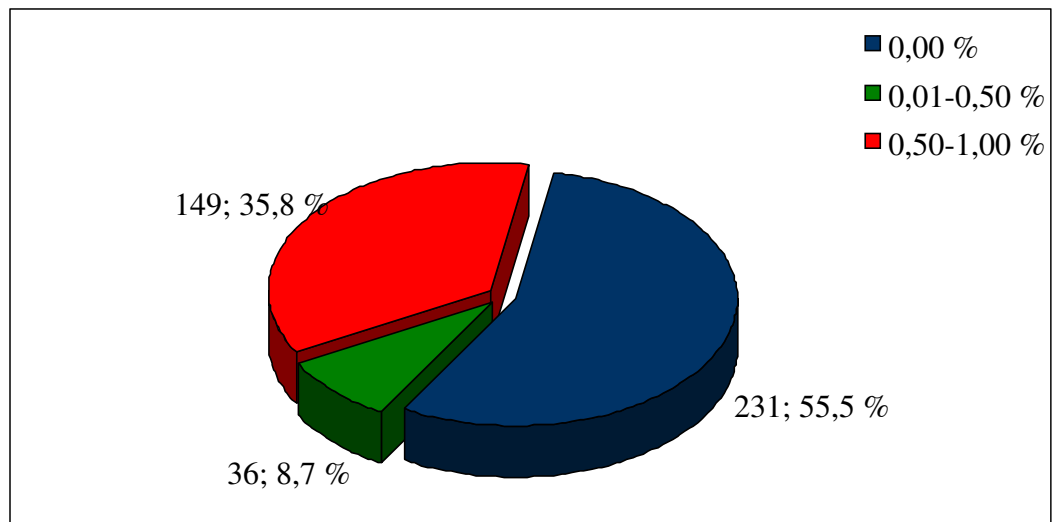
Päijät-Hämeen kunnissa yleishyödylliset yhteisöt on vapautettu kiinteistöverosta v. 2007 kokonaan Artjärvellä, Hollolassa, Hämeenkoskella, Kärkölässä ja Padas- joella. Osassa kuntia yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöveroprosentti on jätetty erikseen määrittelemättä, jolloin veroa peritään kunnanvaltuuston päättämän ylei- sen kiinteistöveroprosentin mukaan. Kolmessa alueen kunnassa on yleishyödylli- sen yhteisön veroprosentti päätetty erikseen matalimman ollessa 0,20 % ja kor- keimman 0,60 %. (Verohallinto 2007h.)

Koko maassa yli puolet kunnista on vapauttanut yleishyödylliset yhteisöt koko- naan kiinteistöverosta, kun sen sijaan Päijät-Hämeen kunnista 42 % on tehnyt vas- taavan päätöksen. Kokonaan veroprosentin on jättänyt erikseen määrittelemättä 31 % kunnista koko maassa ja 33 % kunnista Päijät-Hämeessä.

Todellinen tilanne Päijät-Hämeessä ja koko maassa on alla olevien kuvioiden mukainen.

KUVIO 10. Yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistövero Päijät-Hämeessä.

KUVIO 11. Yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistövero koko maassa.

Päijät-Hämeessä yleishyödyllisten yhdistysten maksaman kiinteistöveron keskiarvo on 0,33 %. Koko maan vastaava luku on 0,29 %, joten verotuskohtelu alueellamme on hieman kireämpää kuin Suomessa keskimäärin. Verohallitus on tilas-

toinut kunnittain kiinteistöjen verotusarvot, joista erikseen selviää yleishyödyllisessä käytössä olevien kiinteistöjen verotusarvot. Tämän perusteella on kuitenkin vaikeata arvioida tulojen merkitystä kuntien taloudelle.

5.4 Johtopäätökset

Tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä, eikä niistä voi tehdä tarkkoja johtopäätöksiä, sillä tutkimukseen osallistuneet yhdistykset edustavat vain noin yhtä prosenttia kaikista Päijät-Hämeessä toimivista yhdistyksistä. Tulokset kuitenkin vastaavat aikaisemman koko maan käsittäneen tutkimuksen tuloksia, joten niitä voitaneen pitää suhteellisen luotettavina. Yhdistyksille tehdyn kyselyn vastauksia on vertailtu Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry:n tutkimukseen sisältyvän Sivistysliitto Kansalaisforum SKAF ry:n tekemään osaan, jonka toteuttajana on ollut FT Aaro Harju. Kyseinen tutkimus suoritettiin olosuhteissa, joissa Verohallitus oli noin puoli vuotta aikaisemmin antanut ensimmäisen verotusohjeensa yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille. Päijät-Hämeessä esille tulleet asiat vastaavat suurelta osin kuitenkin myös ko. tutkimuksen kahdessa muussa osassa esille tulleita yhdistysten ongelmia siitä huolimatta, että verotusohje on sittemmin uudistettu. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry:n tutkimuksen yhteenvedossa todetaan verottajan tulkinnan muuttuneen ilman, että lainsäädäntö olisi muuttunut, ja että tulkinnat vaihtelevat eri puolilla maata. Järjestöjen asiantuntemusta ja tietoja pidetään puutteellisina, mutta toisaalta arvostellaan myös verottajan tietämättömyyttä. Samankaltaisia johtopäätöksiä voi vetää myös tästä Päijät-Hämeen alueella tehdystä kyselytutkimuksesta.

Yksi kyselyyn vastanneista yhdistyksistä kertoi toimintansa olevan niin pienimuotoista, että siksi myös verotus on selkeää. Toisen vastanneen mielestä koko yhdistysten verotuksen tutkiminen on turhaa, koska pienet yhdistykset eivät kiinnosta verottajaa, ja asia on itsestään selvää. Kumpikaan näistä yhdistyksistä ei vastannut kyselylomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Yleinen mielipide lienee kuitenkin, että asiasta pitää ja kannattaa keskustella, vaikka kaikkia yhdistyksiä verotus ei koskettaisikaan. Yhdistykset eivät yleisesti koe verotusta selkeänä. Myös verottaja

kokee yhdistyskentän haasteelliseksi, koska olosuhteet ja yhdistysten toimintatavat muuttuvat. Jokainen yhdistys on omanlaisensa toimija yksilöllisine ongelmineen.

Vastauksista ilmeni, että osa yhdistyksistä ei ole koskaan tehnyt veroilmoitusta eikä verottajan taholta ole tullut minkäänlaista yhteydenottoa. Veroilmoitus on saatettu joskus aikaisemmin tehdä, mutta ei enää viime aikoina. Palkat ja kulukorvaukset on säännönmukaisesti ilmoitettu ja ennakonpidätykset tilitetty. Yhdistyksen ei tarvitse tehdä veroilmoitusta, ellei sillä ole veronalaista tuloa. Yhdistysten ja verovalmistelijan näkemys veroilmoituksen antamisesta on hieman ristiriitainen, sillä verovalmistelijan mukaan esitötetty veroilmoitus lähetetään verohallinnon rekisterissä oleville yhdistyksille. Yhdistyksen historiasta tai muusta seikasta saattaa johtua se, ettei veroilmoitusta ole enää annettu eikä verottaja ole sitä pyytänyt. Käytännön kokemuksen mukaan esitötetty veroilmoitus kuitenkin aina yhdistykselle tulee siitä huolimatta, onko aikaisempina vuosina jouduttu maksamaan tulo-veroja vai ei.

Liiketoiminnan arviointi näyttää vastausten perusteella olevan yhdistyksissä hankala asia. Myös verottajan tulkinnat vaihtelevat tapauskohtaisesti. Yhdistykset myyvät varainhankintatarkoituksessa kulutustavaroita ja vuokraavat omistamaansa kiinteistöä yksityiseen käyttöön tai harjoittavat muuta vuokraustoimintaa. Rajanvedon epäselvyys on ilmeistä, koska osa yhdistyksistä maksaa veroa tällaisesta toiminnasta ja osa ei. Verotettavuuden ratkaisee lopputulos ja liikutaanko jonkun muun yrittäjän toiminta-alueella. Liiketoiminnaksi on luokiteltu esimerkiksi kahvilan pito, lahjatavaroiden myynti, mainostilan vuokraus ja erilaiset muut palvelut. Tässä tulkinnassa ei ole muutosta aikaisempaan käytäntöön. Verottajalta voi pyytää kannanottoa verottoman varainhankinnan ja liiketoiminnan rajasta jo ennen toiminnan aloittamista, ja näin on usein toimittukin. Alkujaanhan yhdistysten toiminta on ollut yhdessä tekemistä ja harrastamista. Toimintaan tarvittavat varat on hankittu nykyisinkin verovapaaksi säädettyin tavoin. On totuttu siihen, ettei yleishyödyllisiä yhdistyksiä veroteta. Lakeihin ja oikeuskäytäntöön perustuva totuus on hämärtynyt vuosien aikana yhdistysten toiminnan muuttuessa liiketoiminnan suuntaan. Liiketoiminnan tunnusmerkkejä ei tiedosteta yhdistyksissä tarpeeksi, ja tämä aiheuttaa yllätyksiä, kun harjoitettu toiminta luokitellaankin veronalaiseksi liike-

toiminnaksi. On kuitenkin huomattava se seikka, että veronalainen liiketoiminta ei automaattisesti johda veron maksuun, jos sen tuotto on yleishyödylliseen toimintaan nähden pientä.

Arvonlisävero vaikuttaa muodostuvan ongelmalliseksi yhdistyksille. 8 500 euron alarajan katsotaan rajoittavan toimintaa. Tämä johtaa epäilykseen, ettei liiketoimintaa harjoittavissa yhdistyksissä tunneta tarkoin arvonlisäverotusta eikä hakeuduta vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi. Vapaaehtoisesta hakeutumisesta koituisi se hyöty, että ostoihin sisältyvä arvonlisävero voitaisiin vähentää, jolloin se ei jäisi yhdistyksen rasitteeksi. Samalla voitaisiin hyödyntää alarajahuojennus. Veroilmoituksella eriteltäväksi tulevien yli 8 500 euron tulojen rajan merkitys jäi tuloverotuksen puolella epäselväksi, joten voisi olettaa sen merkitsevän arvonlisäverovelvollisuuden täyttymisen tarkastelua.

Talkootyö ja siihen osallistuneille maksetut korvaukset näyttävät muodostuvat joskus ongelmaksi. Yhdistykset tekevät talkootyötä muun muassa vanhusten auttamiseksi tarjoamalla rakennusten kunnostuspalveluja tai siihen verrattavia palveluja. Saadut tulot käytetään yhdistyksen toimintaan. Rajanveto tavanomaisen jokamiehen työn ja ammattitaitoa vaativan työn välillä koetaan yhdistyksissä häilyväksi. Talkoihin osallistuneille maksetut korvaukset katsotaan palkaksi, verottaja ei hyväksy kulukorvausten muodossa maksettuja verottomia korvauksia. Tarkasteltavaksi tulevat työsuhteen ja palkan tunnusmerkit työsopimuslain ja ennakkopereintälain pohjalta liiketoiminnan tunnusmerkkien ohella. Verohallinto on antanut talkootyöstä ohjeet, jotka noudattavat aikaisempia tulkintoja. Talkootyön liittyessä kiinteästi yhdistyksen yleishyödylliseen toimintaan ei ongelmia pitäisi syntyä. Tulkinnan vaikeus syntyy erityisesti silloin, kun tehdään ammattitaitoa vaativaa työtä kolmannelle osapuolelle, vaikka tällainen työ palvelisikin yhdistyksen yleishyödyllistä tarkoitusta. Talkootyön arvostaminen esimerkiksi julkaisutoiminnan kustannukseksi on ongelmallista. Todennettaviksi tulisivat muun muassa työhön käytetty aika ja sen euromääräinen arvo. Tämän todennettavuuskysymyksen takia talkootyön arvoa kustannuksiin lienee mahdotonta nykyisissä olosuhteissa hyväksyä.

Kiinteistötulojen veronalaisuus näyttää tutkimuksen perusteella olevan vaihtelevaa, sillä joidenkin yhdistysten vuokraustoiminta on luokiteltu selkeästi veronalaiseksi liiketoiminnaksi. Toisaalta jokaista kiinteistöään vuokraavaa yhdistystä ei veroteta tästä tulosta. Monet yhdistykset varsinkin maaseudulla omistavat kiinteistön, jota oman käytön ohella vuokraavat ulkopuolisille tahoille esimerkiksi perhejuhlien viettopaikaksi. Tällöin kiinteistö ei ole yleisessä ja yleishyödyllisessä käytössä. Yhdistysten talous on kuitenkin usein riippuvainen näistä vuokratuloista, ja pelkona onkin esitetty, että vuokratulojen säännönmukainen verotus aiheuttaisi yhdistyksissä kassakriisin, ellei konkurssin. Yhdistyksen talous ei kuitenkaan saa olla pelkästään kiinteistön vuokratulojen varassa, sillä se voi johtaa yleishyödyllisyyden kyseenalaistamiseen, eikä vuokraustoiminta liene yleishyödyllisen yhdistyksen sääntöjenmukainen tarkoituskaan. Kiinteistön vuokraustoiminnan on katsottu olevan juuri se kohta, jossa yhdistysten tulisi olla tarkka verotuksen suhteen. Verotoimiston kannan mukaan vuokratulot muusta kuin yleisestä ja yleishyödyllisestä käytöstä olisivat aina veronalaista tuloa.

Verohallituksen 30.4.2007 antama verotusohje on useissa keskusteluissa koettu jonkinlaiseksi uhkaksi. Tämän tutkimuksen perusteella se ei kuitenkaan tulisi vaikuttamaan yhdistysten toimintaan merkittävästi. Ohjeen katsottiin enemmänkin luovan haasteita yhdistysten kirjanpidon toteuttamiselle, toiminnan suunnittelulle ja toiminnan jakamiselle verolliseen ja verottomaan varainhankintaan kuin yleishyödylliselle toiminnalle sinänsä. Ilmi tuli pelko siitä, ettei kirjanpitoa osata enää tehdä yhdistyksissä itse, vaan se on annettava ulkopuolisen kirjanpitäjän tehtäväksi. Veroilmoituksen tekeminen itse koettiin myös vaikeaksi. Kaikki tämä aiheuttaisi lisää kustannuksia yhdistyksille. Yhdistykset elävät kädestä suuhun, ja siksi niiden on kehitettävä erilaisia toimintatapoja varojen keräämiseksi. Yhdistyksissä pelättiin, että verottaja korjaisi koko potin toiminnan tuloksesta. Ohjeen koettiin herättävän epätietoisuutta säännöllisesti järjestettävien tapahtumien verollisuudesta ja rajoittavan varainhankintaa. Ohjeen tarkoitus on selkiyttää verotusta ja yhtenäistää verotoimistojen tekemiä verotuspäätöksiä, jotta kohtelu olisi yhtenäistä koko maassa. Ohje perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön ja oikeuskäytäntöön, eikä esimerkiksi messu- ja näyttelytoimintaa, sosiaali- ja terveydenhoitopal-

veluja, kahviloita, kioskeja ja kulutushyödykkeiden myyntiä koskevia tulkintoja ole aikaisempaan käytäntöön nähden tiukennettu.

Verottajan suhtautumisen yhdistyksiin ei yleisesti katsottu muuttuneen viime vuosien aikana. Kohtelu on koettu asialliseksi ja verovirkailijoiden on katsottu toimineen pykälien mukaan. Opastusta on verotoimistosta saatu aina tarvittaessa ja toiminta on muuttunut asiakasläheisemmäksi. Ainakin yksi piiritasolla toimiva yhdistys on järjestänyt veroiltoja, joissa on ollut verottajan edustaja puhumassa yhdistysten verotuksesta. Toisaalta ohjeistuksen kerrottiin vaihdelleen virkailijasta riippuen ainakin toiminnan alkaessa, mutta yhteistyön sittemmin sujuneen hyvin. Väite verottajan aktiivisuuden lisääntymisestä perustunee ainakin osaksi sille seikalle, että verohallinto on alkanut ohjeistaa yleishyödyllisten yhteisöjen verotusta. Aktiivisuuden lisääntyminen ei tullut ilmi tässä tutkimuksessa. Luotettava ja objektiivinen mittaaminen on monen eri tekijän summa, sillä muuttuvia tekijöitä on verottajan todellisen aktiivisuuden lisääntymisen ohella myös yhdistyksistä itsestään johtuvat seikat, joiden vuoksi verotoimistoista on otettu yhteyttä tai pyydetty lisätietoja. Tietoa, jonka mukaan verottaja on lähettänyt lähes jokaiselle yhdistykselle selvityspyynnön toiminnasta, eivät yhdistykset erikseen kysyttäessä vahvistaneet.

Tutkimuksessa ei tuotu esiin tuloverotuksessa tapahtuneita virheitä. Kiinteistöverotuksessa tuli ilmi ainakin yksi virheellinen yleishyödyllisen omistaman kiinteistön verotuspäätös. Yhdistyksen yleishyödyllisyys oli kyseenalaistettu ja yhdistykselle oli sen vuoksi lähetetty kiinteistöveropäätös, vaikka sijaintikunta oli määrittellyt kiinteistöveron tältä osin nollaksi. Asia saatiin kuitenkin selvitysten jälkeen oikaistua ja maksettu vero palautettiin.

Yleishyödyllisessä käytössä olevien kiinteistöjen verotuksen vaihtelu kunnittain voi viestiä monestakin asiasta. Verotuloilla ei ehkä ole merkittävää vaikutusta kunnan talouteen. Kunnanvaltuusto on saattanut arvioida tukevansa yleishyödyllisiä yhdistyksiä vapauttamalla ne kiinteistöverosta. Toisessa ääripäässä on tilanne, jossa jokainen euro on tarpeen kunnan talouden tasapainon turvaamiseksi. Myös

ei-yleishyödylliset yhdistykset omistavat kiinteistöjä, joten verotusmenettelyllä on ehkä haluttu kohdella tasapuolisesti kaikkia kunnassa toimivia yhdistyksiä.

Johdannossa esitetty teoria ongelmakentästä vahvistui tutkimuksen edetessä. Lähtökohdana oli stabiilius, mutta todellisuudessa kuvio muotoutuu epämääräiseksi aina sen mukaan, miten kentän yksittäiset elementit muuttuvat. Yhdistyksissä tapahtuvat muutokset muokkaavat kolmiota. Kolmion mukana muuttuu kehäksi kuviteltu verotusprosessi. Lakien muuttuessa, oikeuskäytännön ja ohjeistuksen uusiutuessa sekä tapauskohtaisen harkinnan vaihdellessa muuttuu myös kentälle ulkorajat antava neliö. Olosuhteiden uudelleen vakiintuessa myös kuvio palautuu säännölliseen muotoonsa. Omana aspektinaan kuviossa toimii yhteiskunnan muutos. Tutkimustulosten valossa yhdistysten verotusta ei tällä hetkellä voida pitää selkeänä. Verottaja ei anna euromääräisiä rajoja asiaa helpottamaan, eikä ehkä toisaalta voikaan, koska tällaisia rajoja ei verolaeissa ole määritelty. Tapauskohtaista harkintaa, jota verotoimistoissa käytetään, on käytettävä myös yleishyödyllisten yhdistysten toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Selonoton tärkeys tulee korostumaan edelleen yhdistystoiminnassa, kun olosuhteet, toimintaedellytykset ja varainhankintatavat muuttuvat.

6 YHTEENVETO

Yleishyödyllisen yhdistyksen verotus kulminoituu lähinnä kolmeen seikkaan: yleishyödyllisyyteen, elinkeinon määritelmään ja erikseen verovapaiksi säädettyihin varainhankintamuotoihin. Tuloverolaissa annetaan kriteerit yleishyödyllisyyden arviointiin sekä luetellaan yhdistyksen henkilökohtaiset, verovapaat tulot. Elinkeinotoiminta määritellään yleisten, käytäntöön ja kirjallisuuteen pohjautuvien kriteereiden mukaisesti. Verohallitus on osaltaan pyrkinyt täsmentämään näitä asioita verotusohjeessaan yleishyödyllisille yhteisöille. Arviointi yleishyödyllisen ja verotettavan elinkeinotoiminnan välillä tehdään tapauskohtaisesti kokonaisolosuhteet huomioon ottaen.

Tulot jaetaan verotuksessa eri tulolähteisiin: henkilökohtaiseen tulolähteeseen, elinkeinotoiminnan tulolähteeseen ja maatalouden tulolähteeseen. Tämän jaon ymmärtäminen on hyödyksi yhdistyksen arvioidessa varainhankinnan verotusellista kohtelua. Lain mukaan yleishyödyllinen yhdistys on verovelvollinen elinkeinotoiminnasta saamastaan tulosta. Yhdistys on myös arvonlisäverovelvollinen, kun toimintaa harjoitetaan liiketoiminnan muodossa ja siitä saatua tuloa pidetään verollisena elinkeinotulona. Liiketoimintaa harjoittava yhdistys voi hakeutua vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi, vaikka liikevaihto olisi pienempi kuin 8 500 euroa tilikaudessa. Yhdistys on silloin verovelvollinen kaikesta liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta toiminnasta, myös henkilökohtaisesta tulosta, jos tulonhankinta tapahtuu liiketoiminnan muodossa. Vähäisen liiketoiminnan perusteella yhdistys voi saada maksamansa arvonlisäveron tai osan siitä takaisin hujennuksena. Arvonlisäverovelvolliseksi hakeutuminen saattaa olla yhdistykselle kannattavaa siihen liittyvät vähennysoikeuden takia. Hakeutumisesta ei seuraa automaattisesti se, että toiminta katsottaisiin tuloverotuksen puolella elinkeinotoiminnaksi, koska liiketoiminnan ja elinkeinotoiminnan käsitteet eivät ole yhteneväisiä arvonlisäverotuksessa ja tuloverotuksessa.

Yhdistyksen on hankittava varoja jollain tavoin, jotta sen toimintaedellytykset voitaisiin taata. Pelkästään jäsenmaksut ja jäsenistön muu henkilökohtainen panostus eivät riitä kattamaan toiminnasta syntyviä kuluja. Julkista tukea on saatavil-

la muun muassa kunnilta, valtiolta, EU:lta sekä Raha-automaattiyhdistykseltä, mutta kaikki yhdistykset eivät näiden tukien piiriin pääse. Tukien määrän on sanottu laskeneen viime vuosien aikana ja myöntämisperusteiden tiukentuneen. Yhdistyksen olemassaolon tarkoitusta on harkittava, jos talous perustuu pelkästään avustuksiin. Yhdistyksen tarkoituksen toteuttamiseksi ja rahoituksen hankkimiseksi tarvitaan myös omaehtoista rahoitusta ja sen myötä taloudellista toimintaa. Liiketoiminnan ja verottoman varainhankinnan rajapinta on edelleenkin tulkinnanvarainen aiheuttaen epätietoisuutta yhdistyksissä, vaikka yleisessä käytännössä vakiintuneet määritelmät ovat suhteellisen selkeät. Varainhankinnan muoto saattaa täyttää elinkeinotoiminnan määritelmät, mutta kysymys siitä, verotetaanko saatua tuloa vai ei, jää edelleenkin tapauskohtaisesti ratkaistavaksi. Tämä on osaltaan johtanut olosuhteisiin, jossa yhdistykset eivät uskalla tai osaa toimia pelätessään verottajan korjaavan kaiken toiminnasta saadun tulon. Verotoimistoon kannattaa olla yhteydessä suunniteltaessa uusia toimintamuotoja, joilla on elinkeinotoiminnan tai liiketoiminnan tunnusmerkkejä. Tulkinnot ovat vaihdelleet eri puolilla maata. Yhdistysten verotuksen yhtenäistämiseksi onkin vireillä hanke verotuksen keskittämiseksi yhteen toimipisteeseen.

Verokohtelun tutkimus on tässä työssä ollut suurelta osin teoreettista lakien ja oikeuskäytännön tutkiskelua. Yhdistysten toiminta on hyvin monimuotoista, joten kaikkia tilanteita on ollut mahdotonta käsitellä yksityiskohtaisesti. Yhdistysten ei tarvitse luovuttaa tietoaan jäsenistön ulkopuolelle muutoin kuin avustusten myöntäjille. Ehkä tästä syystä hyvän esimerkkiyhdistyksen löytäminen osoittautui mahdottomaksi, sillä tuskin olisi ollut kannattavaa esitellä sellaista yhdistystä, jolla vero-ongelmia ei ole lainkaan. Tutkimus suoritettiin erilaisille yhdistyksille osoitetulla kyselyllä. Kysely tehtiin sähköpostin kautta, mutta henkilökohtaiset haastattelut olisivat saattaneet olla antoisampia. Verotoimistolta voisi tuki odottaa hieman läpinäkyvämpää toimintaa esimerkiksi toimintatavoista kerrottaessa. Keskustelut verotoimistojen edustajien kanssa käytiin heidän toivomuksestaan puhelimitse. Tämä heikentää dokumentoinnin luotettavuutta tarjoten vastaajalle tietynlaisen takaportin. Tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä, vaikka ne ovat samansuuntaisia aikaisemman tutkimuksen kanssa. Haastatteluun tai kyselyyn perustuva tutkimus sinänsä on hyvä menetelmä, koska tietoa kertyy monipuoli-

semmin kuin yhtä ja edes muutamaa yksittäistä yhdistystä tutkittaessa. Ne yhdistykset, joilla kerrottavaa oli, selvittivät toimintaansa ja ongelmiaan, vaikka tiettyä ennakkoluuloa tietojen käytön suhteen oli havaittavissa. Uutta ja ennen julkistamatonta tietoa yhdistysten verotuksesta ei tässä tutkimuksessa sinänsä tullut esille. Verohallituksen vuonna 2007 antamaa verotusohjetta on käsitelty joissakin artikkeleissa. Yhdistysten verotusta käsittelevässä kirjallisuudessa tätä ohjetta ei ole otettu esille siitä syystä, että se on annettu huhtikuussa 2007. Ohjeessa tuli korostetusti esille tapauskohtainen harkinta. Sitä on hyvin todennäköisesti käytetty tähänkin saakka, mutta nyt sen merkitys tuntuu korostuneen. Tutkimuksesta voi tehdä sen johtopäätöksen, että verotoimistojen palvelu ja opastus ovat parantuneet, ja ristiriitaiset lausunnot vähentyneet. Käsitelykselle, jonka mukaan yhdistysten verotuskohtelu olisi kiristynyt, ei tutkimuksessa saatu vahvistusta. Rivien välistä sen sijaan voi tulkita itse yhdistysten ja niiden toiminnan muuttuneen, ja se puolestaan on johtanut tulojen verotukseen. On luonnollista, että yhdistyksissä pidetään kiinni jo saavutetuista eduista. Kyse kuitenkin lienee siitä, voidaanko olosuhteiden ja yhteiskunnan muuttuessa yhdistysten sallia hyötyvän lievemmästä verotuksesta silloin, kun ne selkeästi toimivat kilpailuolosuhteissa muiden yrittäjien kanssa.

Yhdistysten verotusta ja taloushallintoa käsitteleviä teoksia on olemassa useitakin. Kirjanpidon käsittely keskittyy niissä lähestulkoon vain perinteisen yhdistyksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Liiketoiminta sivuutetaan maininnalla, että siitä on tehtävä erillinen liikekaavan mukainen tuloslaskelma tai tarvittaessa eriteltävä toiminnan tulos liitetiedoissa. Yrityskirjanpitoa ja tilinpäätöstä käsitellään aivan muissa lähteissä. Yhdistyksen harjoittaessa elinkeinotoimintaa tarvitaan kuitenkin sekä yhdistyksen että yrityselämän kirjanpidon sääntöjen tuntemista. Kirjanpitäjän tulee pitää erillään elinkeinotoimintaan kuuluvat tulot ja menot yhdistyksen muita tuloista ja menoista. Elinkeinotoimintaan kuuluva kiinteä ja vaihto-omaisuus tulee pitää erillään, jotta poistot ja varastojen muutokset voidaan kirjata kuluiksi ja jäännös aktivoitua taseeseen. Vastaan tulee muitakin ongelmia, joita pelkästään yhdistyksen kirjanpitoon perehtynyt henkilö ei ehkä pysty ratkaisemaan.

Edellä esitettyjen seikkojen pohjalta syntyi tutkimuksen kuluessa ajatus, joka yksityisteiden kohdalla on jo toteutunut monin paikoin. Yksitysteiden hoitoa ja hallinnointia varten on koulutettu ja koulutetaan edelleen tieisännöitsijöitä, jotka auttavat tien pidosta vastuussa olevia osakkaita hankinnoissa, kilpailutuksissa, taloushoidossa ja niin edelleen. Monet pienet yhdistykset toimivat täysin tavallisten ihmisten voimin samoin kuin tiekunnatkin. Kaikkien asioiden tuntemusta ei välttämättä löydy jäsenkunnasta, ja kuten tutkimuksessakin tuli esiin, ulkopuolista apua saatetaan kaivata kirjanpitoon ja tilinpäätökseen liittyvissä asioissa sekä verotusasioissa. Koulutusta on toki tarjolla, mutta yhdistysten varoihin nähden se on usein liian kallista. Piiri- ja liittotason järjestötoimijat tarjoavat jäsenyhdistyksilleen koulutusta järkevään hintaan. Näihin tilaisuuksiin voivat yleensä osallistua myös ulkopuoliset hieman kalliimmalla hinnalla, mutta tieto kulkee järjestön sisällä eikä se useinkaan saavuta järjestöihin kuulumattomia yhdistyksiä. Tie kuntien tapaan useampi pieni yhdistys voisi hankkiutua yhteen ja turvautua ammattitaitoiseen henkilöön, kutsuttakoon häntä sitten vaikkapa yhdistysisännöitsijäksi. Yhdistysisännöitsijä voisi toimia ennakkoperintärekisteriin merkittynä ammatinharjoittajana tai toiminimenä. Hän ei olisi työsuhteessa yhdistykseen ja hoitaisi veronsa itse, jolloin yhdistyksiltä jäisi palkanmaksu ja siihen liittyvät velvoitteet pois. Palvelujen veloitus perustuisi esimerkiksi käytettyyn aikaan tai kiinteään kuukausikorvaukseen. Tilitoimistojen palveluun verrattuna yksittäisen yhdistyksen kustannukset pysyisivät varmasti kohtuullisina, vaikka lovi budjettiin syntyikin. Voimavaroja vapautuisi myös varsinaisen yhdistystoiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen, kun hallituksen ei tarvitsisi itse tutkia ja tietää kaikkea. Kohtalokkailta virheiltäkin ehkä näin toimien välttyttäisiin. Kustannuksia saataisiin karsittua ja varoja vapautettua yleishyödyllisen tarkoituksen toteuttamiseen. Halukkaita yhdistysisännöitsijöitä luultavasti löytyisi, jos vain löytyisi heitä työllistäviä yhdistyksiä.

Tutkittavaa yhdistystoiminnan alueella löytyy jatkossakin. Tämän työn kaltaisen tutkimuksen voisi tehdä uudestaan noin viiden vuoden periodilla. Tämän ajan kuluessa nyt puheena olleet muutokset varmasti näkyvät, jos niitä todella on ollut. Tutkittavaksi tulisi valita sellaisia yhdistyksiä, joiden toiminnassa ei ole tapahtunut pitkällä aikavälillä muutoksia. Näin menetellen toiminnan muutoksen vaikutus verotukseen tulisi suljetuksi pois, ja tutkimus voisi keskittyä ainoastaan verottajan

tulkintojen muutoksiin. Yhdistysisännöitsijäajatusta voi kehittää edelleen ja tutkia, ovatko yhdistykset halukkaita ja innostuneita ideasta. Tämänlaatuisen tutkimuksen toteuttaminen veisi oletettavasti jonkin verran aikaa, sillä yhdistykseen olisi oltava henkilökohtaisesti yhteydessä, eikä kokemuksen mukaan niissä mikään tapahdu silmänräpäyksessä. Toiminnan organisointi ja toteuttaminen veisi toisen kokonaisuuden, jos idea todetaan kannattavaksi. Yhteiskuntatieteilijöitä kiinnostanevat yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ja niiden heijastuminen yhdistysten toimintaympäristöön ja toimintatapoihin sekä yhdistystoiminnan rooli yhteiskunnassa.

Yhdistysten verotus perustuu edelleenkin voimassa oleviin lakeihin ja aikaisempaan oikeuskäytäntöön. Oikeuskäytännön arvioinnissa tulisi ottaa huomioon ne olosuhteet, joissa päätökset on tehty. KHO:n päätökset koskevat aina yksittäistä tapausta, vaikka niitä käytetään avuksi myöhemmissä tulkinnoissa. Yhteiskunnan sekä yhdistysten toimintaympäristön ja toimintatapojen muuttuessa ovat monet aikaisemmat tulkinnat menettäneet merkityksensä vanhentuneena. Verottaja joutuu tarkastelemaan yhä enenevässä määrin yhdistysten toimintaa ja tarkoitusta uusissa olosuhteissa. Tapauskohtaista harkintaa käytetään ainakin ohjeiden mukaan aina verotuskohtelusta päätettäessä.

Yhdistysten verotuksesta on viime vuosina keskusteltu julkisuudessa. Keskustelujen ansiosta on ryhdytty myös käytännön toimenpiteisiin. Verohallinto antoi vuonna 2005 ensimmäisen ohjeensa verotoimistoille yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden verotuksesta. Ohje koettiin hämmentäväksi, ja sen johdosta oikeusministeriö asetti työryhmän pohtimaan yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaedellytyksiä. Työryhmä julkisti mietintönsä vuonna 2006. Tämän jälkeen verotusohjeet korvattiin uusilla ohjeilla huhtikuussa 2007. Viimeisin toimenpide on kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan asettaminen 4.10.2007. Neuvottelukunnan tavoitteena on järjestöjen ja viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen. Verotusongelmia näyttää käydyn keskustelun perusteella olevan kuitenkin enimmäkseen suurilla yhdistyksillä tai säätiöillä, joiden toiminta on laajaa ja liiketoiminnan piirteitä omaavaa. Pienten yleishyödyllisten yhdistysten ei tarvinne olla kovinkaan huolissaan verotoimistojen valvonnan lisääntymisestä eikä verotuskohtelun kiristymisestä, kun ne pitävät huolen siitä, että yleishyödyllistä toimintaa harjoitetaan

riittävässä suhteessa liiketoimintaan nähden. Varainhankinnan ollessa selkeästi verovapaata ei myöskään veroseuraamuksia ole odotettavissa. Paineita toiminnan suunnittelulle, kirjanpitomenetelmien kehittämiseksi ja tilinpäätöksen laadinnalle kasautuu tästä huolimatta. Kirjanpito toimii verotuksen perustana. Hyvin järjestetyn ja luotettavan kirjanpidon sekä tilinpäätöksen avulla yhdistykset voivat selvittää tulolähteensä ja menonsa verottajalle. Vuosikertomus on laadittava huolellisesti, sillä sen perusteella arvioidaan verovalmistelussa yhdistysten toiminnan tosiasiallinen luonne ja yleishyödyllisyys. Yhdistysten verotusta ei voida kokonaisuutena pitää yksinkertaisena ja suoraviivaisena, sillä vaikuttavina tekijöinä eivät ole ainoastaan lait, verottaja ja yhdistys. Koko yhteiskunnan muutos vaikuttaa yhdistysten toimintaan ja sen seurauksena myös yhdistysten verotukseen.

LÄHTEET

Arpajaisverolaki 552/1992. Annettu Naantalissa 26.6.1992.

Arvonlisäverolaki 1501/1993. Annettu Helsingissä 30.12.1993

Forsius, M. 2007. Yleishyödyllisen toiminnan verotus. Kirjallinen kysymys eduskunnan puhemiehelle. KK 122/2007 vp [verkkajulkaisu, viitattu 10.7.2007]. Saatavana: <http://www.eduskunta.fi/valtiopäiväasiakirjat>.

Halila, H. & Tarasti, L. 2006. Yhdistysoikeus. 3., uudistettu painos. Talentum Media Oy. Jyväskylä: Gummerus.

Hellsten, T. 2007. Linjajohtajan sijainen. Sisä-Suomen yritysvero toimisto, Tampere. Puhelinkeskustelu 23.10.2007.

Hokkanen, J., Kettunen, A. & Piirainen, K. 2005. Järjestöjen toiminnan yhtiöittäminen. Syitä ja seurauksia [verkkajulkaisu]. Pieksämäki: Diakoniammattikorkeakoulu, Sosiaalitalouden tutkimuskeskus [viitattu 17.10.2007]. Saatavissa: <http://www.sosvoima.diak.fi/files/sosvoima.kuvat/Jrsts selvitys18.10.2005.pdf>.

Horsmanheimo, P. 2007. Osastopäällikkö. Keskuskauppakamari. Sähköposti 7.9.2007, kumottu tilintarkastuslaki 2:11§.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. 12. painos. Jyväskylä: Gummerus .

Juanto, L. 1999. Yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksesta. Teoksessa Hokkanen L., Kinnunen, P. & Siisiäinen, M. (toim.) Haastava kolmas sektori. Poh-

dintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Sosiaali- ja terveys-
turvan keskusliitto ry. Jyväskylä: Gummerus, 266–286.

Keskusverolautakunnan päätös KVL 07.09.1995 N:237/1995. Saatavissa:

<http://www.vero.fi/artikkeli/1436>.

Kirjanpitoasetus 1339/1997. Annettu Helsingissä 30.12.2007

Kirjanpitolautakunta 1999. Kirjanpitolautakunnan lausunto rekisteröimättömien
kerhojen tulojen ja menojen käsittelystä kirjanpidossa, 1578/1999.

Kirjanpitolautakunta. 2001. Kirjanpitolautakunnan lausunto yleishyödyllisen yh-
teisön edellytyksestä tehdä vapaaehtoisia varauksia, 1659/2001

Kirjanpitolautakunta. 2002. Kirjanpitolautakunnan lausunto yleishyödyllisen yh-
teisön edellytyksestä tehdä asuintalovaraus kirjanpidossa, 1694/2002.

Kirjanpitolautakunta. 2006a. Kirjanpitolautakunnan yleisohje toimintakertomuk-
sen laatimisesta 12.9.2006

Kirjanpitolautakunta.2006b. Kirjanpitolautakunnan yleisohje konsernitilinpäätök-
sestä 7.11.2006

Kirjanpitolaki 1336/1997. Annettu Helsingissä 30.12.1997.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätökset. [Viitattu 22.10.2007.] Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho>.

KHO 1991-T 2153

KHO 1993 T 2417

KHO 1994 T 40

KHO 1994 T 282

KHO1995 T 4016

KHO1996 T 1737

KHO 1996 T 3729

KHO 1997 T 188
 KHO 1997 T 189
 KHO 1997 T 801
 KHO 1999 T 1325

Kurki, J-V. Sukuseurakin voi olla yleishyödyllinen yhdistys. Pääkirjoitus. Sukuviesti 6/2006.

Kuusiola, A. 2002. Yhdistyksen kirjanpito, tilintarkastus ja taloudenhoito. 3., tarkistettu painos. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry. LK-Kirjat Lasten Keskus Oy. Jyväskylä:Gummerus.

Lahtela, E. 2002. Kyläseurojen ja -yhdistysten verotus. Kirjallinen kysymys eduskunnan puhemiehelle. KK 1012/2002 vp [verkojulkaisu, viitattu 10.7.2007]. Saatavana: <http://www.eduskunta.fi/valtiopäiväasiakirjat>

Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968. Annettu Helsingissä 24.6.1968.

Laki eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksesta 680/1976. Annettu Helsingissä 13.8.1976

Larsen, H. 2006. Beskattning av idrottsföreningar – särskilt vid professionella inslag [verkojulkaisu]. Tutkintotyö. Lund, Ruotsi: Juridiska fakultetet vid Lunds universitetet [viitattu 12.9.2007]. Saatavissa: <http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Eksamenarbeten.nsf>

Leppiniemi, J., 2003. Kirjanpidon ja verotuksen ongelmat. WSOY. Juva:WS Bookwell Oy.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2005. Hyvä tilinpäätöskäytäntö. 5. uudistettu laitos. WSOYpro. Juva:WS Bookwell Oy.

Lindholm, V. 2007. Verovirkailija. Päijät-Hämeen verotoimisto. Puhelinkeskustelu 12.10.2007 ja 16.10.2007.

- Lydman, K., Alakare, M., Björklund, A., Kemppinen, S., Laaksonen, L. & Leppä, M. 2005. Yhdistys ja säätiö – oikeudelliset kysymykset, tilinpäätös, verotus ja hallinto. Uudistettu laitos. Tietosanoma Oy. Jyväskylä: Gummerus.
- Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (YTR). 2007. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta perustettiin [verkkajulkaisu]. Maaseutupolitiikka. [Viitattu 23.10.2007]. Saatavissa:
<http://www.maaseutupolitiikka.fi/index.phtml?s=173>
- Myrsky, M. 2004. Yleishyödyllisen yhteisön verotus. Helsinki:WSOY
- Myrsky, M. 2007. Milloin kysymys on yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotulosta? Tilisanomat 1/2007, 49–53
- Oikeusministeriön työryhmämietintö 2006:14. Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset [verkkajulkaisu]. Oikeusministeriö, Helsinki. [Viitattu 18.7.2007]. Saatavissa: <http://www.om.fi/uploads/ningg.pdf>
- Palkka.fi. [Viitattu 23.10.2007]. Saatavana: <http://www.palkka.fi>
- Patentti- ja rekisterihallitus 2007. Yhdistysrekisteri. [Viitattu 28.8.2007]. Saatavana: <http://www.prh.fi/fi/print/yhdistysrekisteri.html>
- Perälä, S. & Perälä, J. 2006. Yhdistyksen ja säätiön talous, kirjanpito ja verotus. 3., uudistettu laitos. WSOYpro. Juva:WS Bookwell Oy.
- Regeringskansliet. 2007. Prisbasbelopp. [Verkkajulkaisu, viitattu 30.10.2007]. Saatavissa: <http://www.regeringen.se/sb/d/2388/a/69848>
- Riksskatteverket. 2002. RSV 324, utgåva 13. [Verkkajulkaisu, viitattu 12.9.2007]. Saatavissa:
<http://www.skatteverket.se/blanketterbroschyrr/broschyr/info/324.4.39f16f103821c58f680007437.html>

- Rönöberg, L.1999. Eriytynyt ja moniulotteinen kolmas sektori. Teoksessa Hokkanen L., Kinnunen, P. & Siisiäinen M (toim.) Haastava kolmas sektori. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 78–100.
- Särkelä, R., Vuorinen, M., Anttila, R. & Harju, A. 2006. Tutkimuksessa Järjestöt ja yleishyödyllisyys. Selvitys yleishyödyllisyydestä ja sen tulkintaan liittyvistä ongelmista kansalaisjärjestökentän palautteen pohjalta [verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Suomen Liikunta ja Urheilu ry, Sivistysliitto Kansalaisforum SKAF ry [viitattu 10.7.2007]. Saatavissa: <http://www.stkl.fi/yleishyodyllisyys.html>
- Siro, T. 2007. Talkootyö verotuksessa. Maaseutuplus 3/2007, 40
- Tavara-arpajaisasetus 824/1969. Annettu Helsingissä 19.12.1969.
- Tilintarkastuslaki 459/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007.
- Tuloverolaki 1535/1992. Annettu Helsingissä 30.12.1992
- Verohallinto. 2005. Talkootyön verotus. Ohje Dnro 508/23/2005, 12.10.2005
- Verohallinto. 2006a Arvonlisäverovelvollisuuden alarajaan liittyvä huojennus. Verohallituksen julkaisu 194.06. 1.6.2006. Saatavissa: <http://www.vero.fi/julkaisut>
- Verohallinto.2006b. Verohallituksen yhtenäistämisohteet vuodelta 2006 toimitettavaa verotusta varten. Ohje Dnro 1834/32/2006, 14.12.2006.
- Verohallinto. 2007a. Laki eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksista (1976/680), Verohallitus 29.1.2007. Saatavissa: http://www.vero.fi/verohuojennus/verotustietoa_yritysassiakkaalle_yhdistys_ja_saatio

Verohallinto. 2007b. Arvonlisäverottoman vähäisen toiminnan raja 8 500 euroa.

Verohallituksen julkaisu 193.07 1.3.2007. Saatavissa:

<http://www.vero.fi/julkaisut>

Verohallinto. 2007c. Verotusohje yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille. Ohje

Dnro 384/349/2007, 30.4.2007.

Verohallinto. 2007d. Yleishyödylliseltä yhteisöltä saatujen matkakustannusten

korvausten ilmoittaminen vuosi-ilmoituksella 2007. Verohallitus

28. 5.2007 Saatavissa: <http://www.vero.fi/lomakkeet/vuosi->

ilmoituslomakkeet 2007

Verohallinto. 2007e. Satunnaisen työnantajan maksu- ja ilmoitusohje. Verohalli-

tuksen julkaisu 39.07 1.6.2007. Saatavissa: <http://www.vero.fi/vero->

ohjeet

Verohallinto. 2007f. Tietoa kiinteistöverosta 11.6.2007. Saatavissa:

<http://www.vero.fi/vero-ohjeet>

Verohallinto. 2007g. Yhdistyksen ja säätiön verotus. Veroilmoituksen 6C täyttö-

ohjeet. Verohallituksen julkaisu 85.07. Saatavissa:

<http://www.vero.fi/julkaisut>

Verohallinto. 2007h. Kiinteistöveroprosentit kunnittain v. 2007. Saatavissa:

<http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=5482;206712>

Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli uudistuneen kirjanpitolain mukaan. 2005.

KHT-yhdistys –Föreningen CGR ry. KHT-Media Oy. Juva :WS Book-

well Oy.

Yhdistyslaki 503/1989. Annettu Helsingissä 26.5.1989.

LIITTEET

- Liite 1 Kirjanpitoasetuksen mukainen tuloslaskelma aatteellisille yhteisöille ja säätiöille
- Liite 2 Malli liikekaavan mukaisesta tuloslaskelmasta
- Liite 3 Kyselylomake
- Liite 4 Virpi Lindholmille 12.10.2007 esitetyt kysymykset

Aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelma

Varsinainen toiminta

1. Tuotot
2. Kulut
  - a) Henkilöstökulut
  - b) Poistot
  - c) Muut kulut
3. Tuotto-/Kulujäämä

Varainhankinta

4. Tuotot
5. Kulut
6. Tuotto-/Kulujäämä

Sijoitus- ja rahoitustoiminta

7. Tuotot
8. Kulut
9. Tuotto-/Kulujäämä

Satunnaiset erät

10. Satunnaiset tuotot
11. Satunnaiset kulut
12. Yleisavustukset
13. Tilikauden tulos
14. Tilinpäätössiirrot

- a) Poistoeron muutos
- b) Vapaaehtoisten varausten muutos
15. Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

MALLI LIIKEKAAVAN MUKAISESTA TULOSLASKELMASTA
(Perälä & Perälä 2006, 119.)

	2006		2005	
LIIKEVAIHTO		190 000		210 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	70 000		80 000	
Varastojen muutos	-3 000	67 000	1 000	81 000
Henkilöstökulut		<u>50000</u>		<u>50000</u>
Poistot		30000		30000
Liiketoiminnan muut kulut		<u>15000</u>		<u>16000</u>
LIIKEVOITTO		28000		33000
Rahoituskulut				
Korkokulut	15000		18000	
Muut rahoituskulut	2000	17000		18000
VOITTO ENNEN TILIN- PÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		<u>11000</u>		<u>15000</u>
Verot		<u>3000</u>		<u>4000</u>
TILIKAUDEN VOITTO		8000		11000

KYSELYLOMAKE

Yleishyödyllisten yhdistysten verotuskohtelun tutkimiseksi Päijät-Hämeen alueella pyydän vastaamaan seuraaviin kuuteen kysymykseen. Vastatkaa **kysymyksiin 2 – 5 kyllä, ei tai en osaa sanoa**. Kertokaa lyhyesti myös oma kokemuksenne/näkemyksenne kysytystä asiasta, jos vastauksenne on kyllä. Kysymyksessä 6 voitte halutessanne kertoa muita kokemuksianne veroviranomaisten suhtautumisesta yhdistykseenne.

1. Yhdistyksenne toiminta-alue: (esim. kulttuuri, nuorisoseura, liikunta, muu harrastus, jne.)
2. Tehdäänkö yhdistyksessänne liiketoiminnaksi tulkittavaa toimintaa?

Jos tehdään, liiketoiminnan luonne?

3. Onko toimintaanne tulkittu verottajan taholta liiketoiminnaksi?

Jos on, milloin ja miksi?

4. Onko verotoimiston suhtautuminen muuttunut yhdistyksenne toimintaan?

Millä tavoin, miksi ja milloin?

5. Katsotteko verottajan 30.4.2007 antaman verotusohjeen yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille vaikuttavan toimintanne tulevaisuudessa?

Miten se vaikuttaisi?

6. Muita kokemuksia yhdistyksen ja verottajan yhteistyöstä?

Verovirkailijan haastattelu

Aika

1. Kuinka suuri osuus Päijät-Hämeen yhdistyksistä käsityksenne mukaan tekee veroilmoituksen?
2. Onko olemassa seurantajärjestelmää, jonka perusteella yhdistyksiä pyydetään tekemään veroilmoitus, elleivät tee oma-aloitteisesti?
3. Miten ilmoittamatta jättämisestä rangaistaan, jos yhdistys ei ole tehnyt veroilmoitusta, vaikka sillä olisi ollut liiketoiminnaksi katsottavaa varainhankintaa? Johtaako veroilmoituksen teko automaattisesti veronmaksuun ja pitäisikö veroilmoitus antaa aina varmuuden vuoksi, kun varoja kerätään muulla tavoin kuin verovapaaksi lailla säädetyillä tavoilla? Mitä tapahtuu, jos yhdistys on omasta mielestään tehnyt verovapaaksi säädettyä ja säännöissä määritellyn yleishyödyllisen tarkoituksen edistämiseksi varainhankintaa, siksi jättänyt veroilmoituksen antamatta, ja jälkikäteen toiminta onkin todettu vaikkapa verottajan taholta sen laatuiseksi, että se olisi tullut ilmoittaa, vaikka se ei välttämättä olisi johtanut veronmaksuun?
4. Kuinka paljon pienillä yhdistyksillä on käsityksenne mukaan liiketoiminnaksi katsottavaa varainhankintaa ja onko jotakin ohjeraja-arvoa yleishyödyllisen toiminnan ja liiketoiminnan suhteesta, ennen kuin liiketoimintaa verotetaan?
5. Tuleeko valvonta uusien verotusohjeiden myötä kiristymään ja miten valvontaa tullaan tehostamaan?

6. Millä tavoin verottaja arvioi yhdistyksen yleishyödyllisyyden? Riittävätkö esimerkiksi säännöt ja vuosikertomus selvittämään yhdistyksen yleishyödyllisyyttä, vai tarvitaanko myös muita selvityksiä?

7. Onko Päijät-Hämeessä katsottu esimerkiksi yhdistysten kesäteatteritoiminta liiketoiminnaksi tai kotiseutuyhdistysten kotiseutu- ja kyläkirjojen myynti veronalaiseksi liiketoiminnaksi, vaikka ne olisivat säännöissä mainittua kulttuurin edistämistä paikkakunnalla?

8. Vuodelta 2007 annettavassa veroilmoituksessa tulee eriteltäväksi yli 8 500 euron tuotot? Onko tästä rajasta muodostumassa myös verotettavan tulon alaraja vai harkitaanko verotusta tapauskohtaisesti yleishyödyllisen toiminnan ja liiketoiminnaksi katsottavan varainhankinnan suhteessa vaikka tulot yhteensä olisivat pienemmät? Onko vähäisellä toiminnalla olemassa muita kriteereitä kuin veroilmoituksen täyttöohjeessa sivulla 6 annetut?

9. Miten yhdistyksen tulee eritellä omistamansa kiinteistön käyttö yleiseen ja yleishyödylliseen ja toisaalta muuhun käyttöön? Onko esim. seuratalo käyttämättä kokonaan silloin, kun siellä ei ole mitään yhdistyksen toimintaa? Esimerkiksi talolla olisi tanhukerho kerran viikossa 4 tuntia ja kuutena päivänä ei olisi yhdistyksen toimintaa, talo olisi vuokrattu syntymäpäiväjuhliin sunnuntaiksi 12 tunniksi, katsotaanko että talo olisi ollut yleisessä käytössä kaikkina kuutena päivänä ja muussa käytössä yhtenä päivänä, jolloin suhde olisi 1/7?

10. Valvotaanko seuratalojen käyttöä ja vuokrauksesta saatavia tuloja mitenkään? Yleisestihän seurat vuokraavat talojaan yksityisiin juhliin varainhankintatarkoituksessa, joten onko olemassa raja-arvoja vuokratulojen suhteesta muuhun toimintaan vai harkitaanko kiinteistötulon verotusta tapauskohtaisesti joidenkin kriteerien perusteella. Onko yleishyödyllisiä yhdistyksiä yleensä verotettu talojen vuokrauksesta yksityiseen käyttöön? Tulenko valvonta tiukentumaan?